

UNIVERSITY OF
EASTERN FINLAND

Pääomarahastoyhtymän ulkomaisen äänettömän yhtiö-
miehen toimintamuodon merkitys tulon veronalaisuuden
arvioinnissa

Aleksi Lasmio

Itä-Suomen yliopisto

Oikeustieteiden laitos

Finanssioikeuden pro gradu -tut-
kielma

29.11.2023

Ohjaaja: Mika Nissinen

Itä-Suomen yliopisto, Yhteiskuntatieteiden ja kauppätieteiden tiedekunta

Oikeustieteiden laitos

Hallintotieteiden maisterin koulutusohjelma

Lasmio, Aleks: Pääomarahastoyhtymän ulkomaisen äänettömän yhtiömiehen toimintamuodon merkitys tulon veronalaisuuden arvioinnissa

Opinnäytetutkielma, 97 sivua, 1 liite (98 sivua)

Tutkielman ohjaaja, yliopistonlehtori Mika Nissinen

Marraskuu 2023

Asiasanat: Tuloverotus, Elinkeinoyhtymä, Rajoitetusti verovelvollinen, Ääneton yhtiömies, Pääomasijoitustoiminta, Verosopimussubjekti, Yhtiömuoto, Verotus, Yleishyödyllinen yhteisö

Tiivistelmä

Pääsääntöisesti ulkomaisen äänettömän yhtiömiehen suomalaisesta kommandiittiyhtiöstä saama tulo-osuus on Suomessa veronalaista tuloa. Jos ulkomainen ääneton yhtiömies on Suomeen yleisesti verovelvollinen, ulkomainen toimija on tuloverolain (1535/1992, TVL) 9 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan velvollinen maksamaan veroa Suomeen maailmanlaajuisesti saamistaan tuloista, myös kommandiittiyhtiöstä saamastaan tulo-osuudesta. Jos ulkomainen toimija taas on Suomeen rajoitetusti verovelvollinen, on ulkomainen toimija velvollinen maksamaan Suomeen veroa tuloverolain 9 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaisesti vain Suomesta saamastaan tulosta. Tuloverolain 10 §:n 6 kohdan ja vakiintuneen vero-oikeuskäytännön mukaisesti Suomesta saatuna tulona pidetään myös suomalaisesta kommandiittiyhtiöstä saatua tulo-osuutta. Pääsäännönmukainen verotus johtaisi kuitenkin kommandiittimuotoisten pääomarahastojen rajoitetusti verovelvollisten äänettömien yhtiömiesten verotuksessa epäneutraaliin lopputulokseen, sillä rajoitetusti verovelvollisen tehdessä pääomasijoituksen suoraan suomalaiseen kohdeyritykseen sijoitukselle saatava tuotto on usein Suomessa joko kokonaan tai osittain veropaata tuloa.

Tästä syystä tuloverolain 9 §:n 5 momentissa säädetään, että yksinomaan pääomasijoitustoimintaa harjoittavan kommandiittiyhtiön rajoitetusti verovelvollisen äänettömän yhtiömiehen, johon

sovelletaan Suomen ja kyseisen yhtiömiehen asuinvaltion välillä solmittua kaksinkertaisen verotuksen välttämistä koskevaa sopimusta, osuutta vastaava osa kommandiitti-yhtiön saamasta tulosta on veronalaista tuloa vain siltä osin kuin tulo olisi rajoitetusti verovelvollisen suoraan saamana ollut veronalaista. Tulon veronalaisuuteen vaikuttaa tällöin erityisesti kaksi päätekijää: tulotyyppi ja tulonsaajan oikeudellinen muoto. Tutkimuksessa selvennetään, miten pääomasijoitustoimintaa harjoittavan kommandiitti-yhtiön ulkomaisen äänettömän yhtiömiehen toimintamuoto vaikuttaa tulon veronalaisuuden arviointiin tuloverolain 9.5 §:n soveltamistilanteissa.

Lisäksi myös kotimaisissa tilanteissa on tunnistettu pääomarahastoyhtymän kautta harjoitettuun sijoitustoimintaan liittyviä sijoitusmuotojen välisestä epäneutraalisuudesta johtuvia verotuksellisia ongelmia yleishyödyllisten yhteisöjen toimiessa pääomarahastoyhtymän äänettömänä yhtiömiehenä. Ongelmiin on esitetty ratkaisuehdotuksia, joista tuorein viimeksi lokakuussa 2023. Tutkielmassa arvioidaan yleishyödyllisten yhteisöjen pääomarahastoyhtymien kautta harjoitettuun sijoitustoimintaan liittyvää problematiikkaa ja ratkaisuehdotuksia hyödyntäen niitä havaintoja, jotka on tehty, kun on ensin tarkasteltu pääomasijoitustoimintaa harjoittavan kommandiitti-yhtiön ulkomaisen äänettömän yhtiömiehen toimintamuodon vaikutusta tulon veronalaisuuden arviointiin tuloverolain 9.5 §:n soveltamistilanteissa. Tällöin huomiota tulee kiinnittää erityisesti siihen, miten verotuksessa läpivirtaavana pidetyn pääomarahastoyhtymän osakkaan yhtymän kautta saadun tulon veronalaisuus määräytyy osakkaan verotuksessa. Tutkielmassa tarkastellaan pääomarahastoyhtymän äänettömän yhtiömiehen läpivirtausperiaatteen mukaista verotusta verotusratkaisunäkökulman lisäksi verovalvonnallista näkökulmaa sivuten.

SISÄLLYS

Lähteet.....	vi
Lyhenneluettelo	xxv
1 Johdanto.....	1
1.1 Tutkielman tausta, tutkimusongelma, -kysymykset, tavoitteet ja aiheen rajaustus.....	1
1.2 Vero-oikeudellisen tutkimuksen lähtökohdat, tutkielman metodivalinta, sen syyt ja keskeiset lähteet	6
1.3 Tutkielman käsittelyjärjestys.....	10
2 Kommandiittiyhtiön verotus kansallisessa lainsäädännössä ja äänettömänä yhtiömiehenä olevan ulkomaisen yhtiön verotus pääsääntöisesti	12
2.1 Kommandiittiyhtiön yhtiömiesten verotus kansallisessa lainsäädännössä	12
2.2 Äänettömänä yhtiömiehenä olevan ulkomaisen entiteetin verotus pääsääntöisesti..	16
2.2.1 Yleisesti verovelvollinen ulkomainen yhteisö äänettömänä yhtiömiehenä.....	16
2.2.2 Rajoitetusti verovelvollinen ulkomainen yhteisö äänettömänä yhtiömiehenä	18
2.2.3 Ulkomainen yhtymään rinnastuva toimija äänettömänä yhtiömiehenä	20
2.2.4 Ulkomainen yleishyödyllinen yhteisö äänettömänä yhtiömiehenä.....	23
3 TVL 9.5 §:n soveltuminen.....	25
3.1 TVL 9.5 § rajoitetusti verovelvollisen sijoittajan verotusta neutralisoivana säännöksenä	25
3.2 TVL 9.5 §:n soveltamisedellytykset	29
3.2.1 Kommandiittiyhtiön edellytys pääomasijoitustoiminnan harjoittamisesta	29
3.2.2 Osakkaan asuinvaltion ja Suomen välisen verosopimuksen soveltuminen	33
3.2.3 Vaihtoehtorahaston edellytys verovuodesta 2024 alkaen	39
3.2.4 Soveltamisalan ulkopuolelle rajattu käänteisen hybridiyksikön tilanteet.....	40
4 Ulkomaisten sijoittajien yhtiö- ja toimintamuotojen luokittelu.....	42

4.1	Äänettöminä yhtiömiehinä esiintyvät ulkomaiset toimintamuodot.....	42
4.2	Luokittelun lähtökohdat	44
4.3	Ulkomaisen äänettömän yhtiömiehen rinnastuminen yhteisöön.....	51
4.3.1	Yhteisön määritelmä.....	51
4.3.2	Rinnastaminen osakeyhtiöön	53
4.3.3	Rinnastaminen raha-, vakuutus- tai eläkelaitokseen	56
4.3.4	Rinnastaminen suomalaiseen yleishyödylliseen yhteisöön	57
4.4	Ulkomaisen äänettömän yhtiömiehen rinnastuminen yhtymään	58
5	Äänettömän yhtiömiehen verotus TVL 9.5 §:n mukaisesti	61
5.1	TVL 9.5 §:n mukaisen verotuksen lähtökohdat	61
5.1.1	Tulotyyppikohtainen verotus	61
5.1.2	Verottamatta jääneen tulon siirtyminen tuleville verovuosille	62
5.2	Yhteisöksi luokiteltavan rajoitetusti verovelvollisen äänettömän yhtiömiehen verotus.....	64
5.2.1	Luovutusvoittojen ja kiinteistötulojen verotus	64
5.2.2	Korkotulojen verotus	66
5.2.3	Osinkotulojen verotus	67
5.3	Yleishyödylliseksi yhteisöksi luokiteltavan rajoitetusti verovelvollisen äänettömän yhtiömiehen verotus.....	74
5.4	Yhtymäksi luokiteltavan rajoitetusti verovelvollisen äänettömän yhtiömiehen verotus.....	80
6	Pääomarahastoyhtymän kautta harjoitetun sijoitustoiminnan verolaintulkinnalliset ongelmat	84
6.1	Epäneutraalisuus yleishyödyllisten yhteisöjen verotuksessa	84

6.2	Ratkaisuvaihtoehdot.....	86
6.2.1	Verovapausmalli.....	86
6.2.2	Läpivirtausmalli	87
7	Johtopäätökset ja yhteenveto	93
7.1	Keskeiset tutkimustulokset	93
7.2	Mahdolliset jatkotutkimuskysymykset.....	96
	Liitteet.....	

Lähteet

Kirjallisuus

Aarnio, Aulis, Laintulkinnan teoria. Yleisen oikeustieteen oppikirja. WSOY 1989.

Aarnio, Aulis: Oikeussäätöjen systematisointi ja tulkinta, s. 35–56 teoksessa Häyhä, Juho (toim.), Minun metodini. Werner Söderström lakitieto 1997.

Aarnio, Aulis, Oikeutta etsimässä: erään matkan kuvaus. Talentum 2014.

Aer, Janne, Formalismi, realismi ja verolain kiertäminen. Jurisprudentia LI:2018, s. 5–82.

Aine, Leena, Pääomasijoittamisesta. Verotus 1/2012, s. 72–80.

Andersin, Jonathan, Venture Capital -sijoitukset: Käsikirja rahoituskierröksille. 2. painos. Kauppa-kamari 2021.

Andersson, Edward – Penttilä, Seppo, Elinkeinoverolain kommentaari. 14. uudistettu painos. Talentum 2014.

Andersson, Edward – Linnakangas, Esko – Frände, Joakim, Tuloverotus. 8. uudistettu painos. Talentum pro 2016.

Avery Jones, John F. – De Broe, Luc – Ellis, Maarten J. – van Raad, Kees – Le Gall, Jean-Pierre – Torri-
rione, Henri – Miyatake, Toshio – Roberts, Sidney I. – Goldberg, Sanford H. – Killius, Jürgen –
Maisto, Guglielmo – Giuliani, Federico – Vann, Richard J. – Ward, David A. – Wiman, Bertil, Charac-
terization of Other States' Partnerships for Income Tax. Bulletin for International Taxation, 2002
(Volume 56), No. 7, s. 288–320. (Avery Jones ym. 2002)

Barenfeld, Jesper, *Taxation of Cross-Border Partnerships: Double-Tax Relief in Hybrid and Reverse Hybrid Situations*. Jönköping International Business School 2005.

Danon, Robert J., *International – Qualification of Taxable Entities and Treaty Protection*. *Bulletin for International Taxation*, 2014 (Volume 68), No. 4/5, s. 192–201.

Encyclopædia iuridica Fennica. Suomalainen oikeustietosanakirja, osa VII: Oikeuden yleistieteet. Suomalainen lakimiesyhdistys 1999.

Haapaniemi, Matti, EU-oikeudellinen syrjäntäkielto tuloverotuksen oikeudellisen integraation välineenä. *Edilex* 2022/34. Julkaistu 23.9.2022. [<https://www-edilex-fi.ezproxy.uef.fi:2443/artikkelit/28027.pdf>]

Haapaniemi, Ossi – Matinmikko, Karoliina, Koron käsite verotuksessa. *Verotus* 5/2019, s. 580–590.

Heiniö, Seppo, Pääomasijoitustoiminnan verotuksesta. *Verotus* 3/2006, s. 266–277.

Helminen, Marjaana, *The dividend concept in international tax law: dividend payments between corporate entities*. Kluwer Law International 1999.

Helminen, Marjaana, *Henkilöyhtiön kautta saadun ulkomaantulon verotus*. *Verotus* 3/2002, s. 236–243.

Helminen, Marjaana, *Scope and Interpretation of the Nordic Multilateral Double Taxation Convention*. *Bulletin for International Taxation* 2007 (Volume 61), no. 1, s. 23–38. (Helminen 2007)

Helminen, Marjaana, Dividends, interest and royalties under the Nordic Multilateral Double Tax Convention. Bulletin for International Taxation 2007 (Volume 61), no. 2, s. 49–64. (Helminen 2007a)

Helminen, Marjaana, The International tax law concept of dividend. Kluwer Law International 2010.

Helminen, Marjaana, Kansainvälinen verotus. WSOYpro 2001, päivitetty 29.5.2023. (Helminen 2023)

Helminen, Marjaana, EU-vero-oikeus. Alma Talent 2021, päivitetty 2.5.2023. (Helminen 2023a)

Hidén, Paulus – Tähtinen, Jyrki, Pääomarahastot ja niiden sijoitustoiminta. Talentum 2005.

Hirvonen, Ari, Mitkä metodit? Opas oikeustieteen metodologiaan. Yleisen oikeustieteen julkaisuja 17. Helsingin yliopisto, Oikeustieteellinen tiedekunta 2011. [<https://helda.helsinki.fi/ser-ver/api/core/bitstreams/20149471-38b2-4cc8-94b7-2f6b3feed81d/content>]

Immonen, Raimo – Ossa, Jaakko – Villa, Seppo, Henkilöyhtiön pääoman hallinta. Talentum 2012.

Jiang, Qunfang – Yuan, Yifan, International/European Union – Legal Research in International and EU Tax Law. European Taxation 2014 (Volume 54), No. 10.

Juusela, Janne, Pääomasijoitustoiminnan verotus, s. 89–102 teoksessa Andersson, Edward – Kallima, Kai – Viherkenttä, Timo – Vihervuori, Pekka (toim.), In memoriam Kari S. Tikka 1944–2006, Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen julkaisuja C-sarja N:o 38. Suomalainen lakimiesyhdistys 2007.

Järvelä, Wille, Hybrid Entities in International Taxation – The Classification of Entities for Tax Purposes, JFT 2/2011, s. 166–192.

Järvenoja, Markku, Tulolähde, tulolaji, tulotyyppi ja tulo-osuus henkilöyhtiöiden ja niiden yhtiömiesten verotuksessa – KHO:n ratkaisun 2012:16 arviointia. Verotus 2/2013, s. 171–176. (Järvenoja 2013a)

Järvenoja, Markku, Henkilöyhtiön oikeusasema tuloverotuksessa. Verotus 5/2013, s. 537–543. (Järvenoja 2013)

Järvenoja, Markku, Oikeudellisen ja yhteiskunnallisen toimintaympäristön muutoksien vaikutus toiminta- ja yritysmuodon muutoksen verokohteluun. Edilex-sarja 2015/50. Julkaistu 14.12.2015. [<https://www-edilex-fi.ezproxy.uef.fi:2443/artikkelit/15990.pdf>]

Järvenoja, Markku, Yhtiöosuuden omistajanvaihdokset ja tappiontasaus henkilöyhtiöissä. Defensor Legis N:o 4/2018, s. 601–617.

Järvinen, Tarja, Muutokset sijoitusten verosäätelyyn – sijoitusrahastot ja rahastojen rahastot. Verotus 2/2019, s. 172–182.

Kahlenberg, Christian, Germany – Classification of Foreign Entities for German Purposes. European Taxation, 2014 (Volume 54), No. 4, s. 152–157.

Karlsson, Meeri, Käänteisen hybridiyksikön tulon verotus. Verotus 2/2022, s. 217–224.

Kiviranta, Tuomas, Sijoitusyhtiö tosiasiallisen johtopaikan ja väliyhteisösäätelyn näkökulmasta. Verotus 5/2023, s. 572–581.

Knuutinen, Reijo, Osinkoja koskevia teoreettisia, veropoliittisia ja käytännön kysymyksiä. Verotus 2/2019, s. 146–160.

Kolehmainen, Antti, Tutkimusongelma ja metodi lainopillisessa työssä, s. 106–134 teoksessa Miettinen, Tarmo (toim.), Oikeustieteellinen opinnäyte – Artikkeleita oikeustieteellisten opinnäytteiden vaatimuksista, metodista ja arvostelusta. Edilex Kirjat 16.2.2016 [<https://www-edilex-fi.ezproxy.uef.fi:2443/kirjat/16170.pdf>]

Koskenniemi, Okko, Luxemburgilaisten FCP-rahastojen klassifiointi Suomen verotuksessa. Verotus 4/2014, s. 428–438.

Laininen, Jenni, Ikivihreät kommandiittiyhtiöt pääomasijoitustoiminnassa. Defensor Legis N:o 3/2017, s. 309–321.

Lammi, Vilho, Ulkomaisten entiteettien luokittelu verotuksessa. Verotus 5/2015, s. 518–529.

Lang, Michael, Introduction to the Law of Double Taxation Conventions. 3. painos. IBFD Publications 2021.

Lauriala, Jari, Pääomasijoittaminen. Edita Publishing Oy 2004.

Lauriala, Jari, Rahoitusstrategia – modernin rahoitusoikeuden luomat mahdollisuudet. WSOYpro 2008.

Lehtimaja, Antti, Ulkomaisen äänettömän yhtiömiehen verotus. Verotus 4/2002, s. 447–452.

Lehtimaja, Antti, Suomalaisia pääomarahastoja koskeva verolakiuudistus. Verotus 1/2006, s. 43–50.

Leskinen, Minni, *De lege ferenda*-tutkimuksesta metodina ja tieteenä. Lakimies 7–8/2022, s. 1158–1185.

Lomio, J. Paul – Spang-Hanssen, Henrik S. – Wilson, George D., *Legal Research Methods in a Modern World: A Coursebook*. Third edition. DJØF Publishing 2011.

Makkonen, Samuli – Svenssas, Karin, *Pääomarahastorakenteet ja verotus*. *Tilintarkastus-Revision* 6/2005, s. 103–108.

Malmgren, Marianne, *Oikeushenkilön asuinvaltio verotuksessa ja yrityksen kansainvälistyminen*. Edita Prima Oy 2008.

Malmgren, Marianne, *Kotimaisen henkilöyhtiön ulkomailta saamien osinkojen, korkojen ja rojal-tien verotus*. *Verotus* 3/2012, s. 327–333.

Malmgren, Marianne – Myrsky, Matti, *Kansainvälinen henkilö- ja yritysverotus*. 3. uudistettu painos. Alma Talent 2017.

Malmgren, Marianne, *Legaliteettiperiaate verolainsäädännön tulkinnassa*. *Verotus* 3/2018, s. 282–291.

Malmgren, Marianne, *Tosiasiallinen johtopaikka ulkomaisen yhteisön yleisen verovelvollisuuden kriteerinä Suomessa*. *Verotus* 5/2020, s. 643–654.

Matikkala, Timo, *International Income Tax Problems of Partnerships*. National Report on Finland, *Cahiers de Droit Fiscal International*, Vol 80a, s. 183–205. Kluwer 1995.

Myrsky, Matti, *Basic research in tax law*. Stockholm Institute for Scandinavian Law Volume 44/2003, s. 277–287.

Myrsky, Matti, *Piirteitä viimeaikaisesta vero-oikeudellisesta tutkimuksestamme*. *Oikeus* 1/2009, s. 60–67.

Myrsky, Matti, Suomen veropolitiikka. Talentum 2013.

Myrsky, Matti, Yhdistysten ja säätiöiden verotus. Lakimiesliiton kustannus 2014.

Määttä, Tapio – Pasa, Mirjami, Johdatus oikeudellisen ratkaisun teoriaan. Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta 2019.

Nieminen, Martti – Nykänen, Pekka, Kiinteistösijoitusrahastot ja Suomen verotusvallan rajat. Verotus 3/2020, s. 279–293.

Nijs, Luc, Mezzanine financing: tools, applications and total performance. John Wiley & Sons 2014.

Niskakangas, Heikki, Vero-oikeus, s. 369–426 teoksessa Timonen, Pekka (toim.), Johdatus Suomen oikeusjärjestelmään, Nide 2. Rikos- ja prosessioikeus sekä julkisoikeus. 2. uudistettu painos. Lakimiesliiton Kustannus 1999.

Niskakangas, Heikki, Veropolitiikka. WSOYpro Oy 2011.

Nissinen, Mika, National Report on Finland. Cahiers de Droit Fiscal International: Qualification of taxable entities and treaty protection, Vol 99b, s. 313–333. International Fiscal Association 2014.

Nissinen, Mika, Suomessa harjoitettavan yritystoiminnan kansallinen tuloverotusoikeus: Kontekstina nykytila ja hyvän verojärjestelmän kriteerit. Itä-Suomen yliopisto 2019.

Nykänen, Pekka, Yhtymästä saadun tulo-osuuden verotuksen tulolähde- ja tulolajijaon ongelmia. Verotus 5/2007, s. 515–528.

Nykänen, Pekka, Rajoitetusti verovelvollisen tulon verotus. Talentum Pro 2015.

Nykänen, Pekka, Osinkoverotus, pääomien vapaa liikkuvuus ja kolmannet maat. Edilex-sarja 2016/15. Julkaistu 7.7.2016. [<https://www-edilex-fi.ezproxy.uef.fi:2443/artikkelit/16636.pdf>]

Nykänen, Pekka, Perustuslain yhdenvertaisuuden vaatimus ja välitön verotus. Oikeus 2/2017, s. 224–249.

Nykänen, Pekka, Verohallinnon ohjeet käytännön verotuksen ja vero-oikeudellisen tutkimuksen oikeuslähteenä. Verotus 5/2020, s. 619–629.

Nykänen, Pekka, Ulkomaisen sijoitusrahaston verokohtelu ja EU-oikeus (C-342/20, A SCPI). Verotus 3/2022, s. 269–281.

Nykänen, Pekka – Nieminen, Martti, Tuloverolain kommentaari. Alma Talent 2021, päivitetty 1.5.2023.

Ojanen, Tuomas, EU-oikeuden perusteita. 3., uudistettu painos. Edita Publishing Oy 2016.

OECD (Organisation for Economic Co-Operation and Development), The Application of the OECD Model Tax Convention to Partnerships. Issues in International Taxation No. 6. OECD 1999.

OECD (Organisation for Economic Co-Operation and Development), OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project – Neutralising the Effects of Hybrid Mismatch Arrangements. Action 2: 2015 Final Report.

OECD (Organisation for Economic Co-Operation and Development), Model Tax Convention on Income and on Capital: Condensed Version 2017. (OECD:n malliverosopimus 2017).

Ossa, Jaakko, Yritystoiminnan verotus. 3. uudistettu painos. Helsingin seudun kauppakamari 2020.

Parada, Leopoldo, Hybrid Entity Mismatches and the International Trend of Matching Tax Outcomes: A Critical Approach. *Intertax*, Vol 46, Issue 12, 2018, s. 971–993.

Parada, Leopoldo, *A Research agenda for tax law*. Edward Elgar Publishing 2022.

Pekkinen, Joonas, *Avoimen ja kommandiittiyhtiön tilinpäätösmalli*. 12. uudistettu painos. ST-Akatemia Oy 2022.

Penttilä, Seppo, Ovatko pääomasijoitustoiminnan harjoittamisen verotusongelmat selkiytyneet? *Verotus* 3/2010, s. 252–264.

PricewaterhouseCoopers – Suomen pääomasijoitusyhdistys ry, *Pääomasijoitus – avain yrityksen kasvuun*. 2006.

Reimer, Ekkehart – Rust, Alexander, Klaus Vogel on double taxation conventions. Volume I. 5. painos. Wolters Kluwer 2022.

Scherleitner, Moritz, Mutual recognition in investment fund taxation? A reflection based on recent ECJ case law. *Maastricht Journal of European and Comparative Law*, 30(2), s. 132–169.

Sillanpää, Matti J. – Vahtera, Veikko – Koski, Pauli, *Yhtiöoikeus*. Alma Talent 2023, päivitetty 28.9.2023.

Siltala, Raimo, *Oikeustieteen tieteenteoria*. Suomalainen lakimiesyhdistys 2003.

Siltala, Raimo, *Oikeudellinen tulkintateoria*. Suomalainen lakimiesyhdistys 2004.

Soininen, Niko, Oikeudellisen argumentin rakentaminen kirjoitusprosessissa, s. 51–70 teoksessa Miettinen, Tarmo (toim.), *Oikeustieteellinen opinnäyte – Artikkeleita oikeustieteellisten*

opinnäytteiden vaatimuksista, metodista ja arvostelusta. Edilex Kirjat 16.2.2016 [<https://www-edilex-fi.ezproxy.uef.fi:2443/kirjat/16170.pdf>]

Suomen pääomasijoitusyhdistys ry, Vuosikirja 2009. FVCA 2009.

Suomen Pörssisäätiö, Sijoittajan korko-opas. Suomen Pörssisäätiö 2014. [https://www.porssisaatio.fi/wp-content/uploads/2014/06/korko_opas_2014_perus.pdf]

Sääski Keskitalo, Wisa M., Pääomasijoitustoiminnassa sovittujen voittoerien (carried interest) ennakoperinnästä (referee-artikkeli). Verotus 1/2015, s. 60–76.

Talari, Pekka T., Yhdistykset, säätiöt ja verotus: Käsikirja yleishyödyllisten yhteisöjen verotukseen. Edita Publishing 2010.

Taskinen, Tommi, Johdatus pääomarahaston sopimusoikeudellisiin kysymyksiin. Edita Publishing 2002.

Traversa, Edoardo, Corporate Tax Residence and Mobility. IBFD Publications 2018.

Tuori, Kaarlo, Oikeusjärjestys ja oikeudelliset käytännöt. Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta 2013.

Tuori, Kaarlo – Kotkas, Toomas, Sosiaalioikeus. 6. uudistettu painos. Alma Talent 2023.

United Nations, Model Double Taxation Convention between Developed and Developing Countries 2017. (YK:n malliverosopimus)

Urpilainen, Matti, Vero-oikeuden muutos tutkimuskohteena, s. 267–278 teoksessa Immonen, Raimo – Knuutinen, Reijo – Mylly, Ulla-Maija – Nyström, Patrik – Viinikka, Tuija (toim.), Oikeuden

ja talouden rajapinnassa – Juhlakirja Matti J. Sillanpää 60 vuotta. Edilex Kirjat 21.3.2016

[<https://www-edilex-fi.ezproxy.uef.fi:2443/kirjat/16261.pdf>]

van Thiel, Servaas, Why the ECJ Should Interpret Directly Applicable European Law as a Right to Intra-Community Most-Favoured-Nation Treatment – Part 2. European Taxation 6/2007, s. 314–327.

Vesikansa, Heikki – Stellato, Stefan, Verolain aukkokohtan täyttäminen – EVL 18 a §:n 3 momentin tasetestin soveltaminen pääomarahastorakenteissa. Defensor legis 4/2018, s. 547–564.

Viitala, Tomi, Finland Amends Tax Treatment of Foreign Limited Partners in Private Equity Funds. European Taxation 11/2005, s. 514–517.

Viitala, Tomi, Pääomarahastosijoittamisen kehittämismahdollisuudet erityisesti verotuksen näkökulmasta. Edilex-sarja 2007/1. Julkaistu 3.1.2007. [<https://www-edilex-fi.ezproxy.uef.fi:2443/artikkelit/4179.pdf>]

Viitala, Tomi, Rahastot – muoto, sääntely ja verotus. Defensor Legis N:o 4/2018, s. 528–546.

Villa, Seppo – Ossa, Jaakko, Henkilöyhtiöt ja verotus. Alma Talent 2017.

Villa, Seppo, Henkilöyhtiöt ja osakeyhtiö. 5. uudistettu painos. Alma Talent 2018.

Westerlund, Gunnar – Aalto, Pia, Finnish Ruling Establishes Tax Liability of Passive Foreign Partners. Tax Notes International 2003, s. 589–590.

Wikström, Kauko, Vero-oikeudellisen tutkimuksen erityispiirteitä, s. 330–338 teoksessa Häyhä, Juha (toim.), Minun metodini. Werner Söderström lakitieto 1997.

Wikström, Kauko – Ossa, Jaakko – Urpilainen, Matti, Vero-oikeuden yleiset opit. Helsingin seudun kauppakamari 2015.

Äimä Kristiina, Ulkomaisen sijoitusrahaston oikeus hakea osingosta perityn lähdeveron palautusta ja ulkomaisen eläkerahaston lähdeverotus Suomessa. Defensor Legis N:o 4/2012, s. 528–543.

Virallislähteet

Hallituksen esitykset ja niihin liittyvät asiakirjat

HE 6/1987 vp, Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä sekä siihen liittyväksi lainsäädännöksi.

HE 200/1992 vp, Hallituksen esitys eduskunnalle tuloverolaiksi sekä laiksi eräiden yleishyödyllisten yhteisöjen verohuojennuksista annetun lain 1 ja 6 §:n muuttamisesta.

HE 256/1994 vp, Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi tuloverolain ja elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 6 §:n muuttamisesta.

HE 92/2004 vp, Hallituksen esitys eduskunnalle yritys- ja pääomaverouudistukseksi.

- VaVM 12/2004 vp, Valtiovarainvaliokunnan mietintö.

HE 64/2005 vp, Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi tuloverolain 9 §:n ja rajoitetusti verovelvollisen tulon ja varallisuuden verottamisesta annetun lain muuttamisesta.

- VaVM 17/2005 vp, Valtiovarainvaliokunnan mietintö.

- EV 88/2005 vp, Eduskunnan vastaus.

HE 95/2006 vp, Hallituksen esitys eduskunnalle Amerikan Yhdysvaltojen kanssa tulo- ja varallisuusveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi ja veron kiertämisen estämiseksi

tehdyn sopimuksen muuttamista koskevan pöytäkirjan hyväksymisestä ja laiksi pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta.

HE 103/2007 vp, Hallituksen esitys Eduskunnalle rajat ylittäviä pääomayhtiöiden sulautumisia ja jakautumisia koskevaksi yhteisölainsäädännöksi.

HE 17/2015 vp, Hallituksen esitys laeiksi avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä annetun lain muuttamisesta.

HE 306/2018 vp, Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tuloverolain 9 §:n muuttamisesta.

- Verohallinto, Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi tuloverolain 9 §:n muuttamisesta [https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/fb9bb52c-0835-446e-9bed-e5f0524b6b1c/1bfe6cfd-de8a-44cf-9ad1-29279948d9da/LAUSUNTO_20181123092000.PDF] (2.8.2023)

- Pääomasijoittajat ry, Lausunto verojaostolle – Ehdotus tuloverolain 9 §:n muuttamiseksi tuo merkittävästi lisää kasvurahaa suomalaisille startup- ja kasvuyrityksille [<https://paaomasijoittajat.fi/lausunto-verojaostolle-ehdotus-tuloverolain-9-%C2%A7n-muuttamiseksi-tuo-merkittavasti-lisaa-kasvurahaa-suomalaisille-startup-ja-kasvuyrityksille-he-306-2018-vp/>] (2.8.2023)

HE 68/2019 vp, Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi eräiden rajat ylittävien hybridijärjestelyiden verotuksesta ja siihen liittyviksi laeiksi.

HE 136/2020 vp, Hallituksen esitys eduskunnalle laeksi tuloverolain, elinkeinotulon verottamisesta annetun lain sekä konserniavustuksesta verotuksessa annetun lain 2 ja 7 §:n muuttamisesta.

HE 204/2021 vp, Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi eräiden rajat ylittävien hybridijärjestelyjen verotuksesta annetun lain ja tuloverolain 9 ja 10 §:n muuttamisesta.

HE 279/2022 vp, Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tuloverolain 10 §:n muuttamisesta sekä veropohjan rapautumisen ja voitonsiirron estämiseksi verosopimukseen toteuttavista

toimenpiteistä tehdyn monenvälisen yleissopimuksen 9 artiklaan tehdyn varauman peruuttamisesta ja ilmoitusten antamisesta.

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi erikoissijoitusrahastojen kiinteistösijoitusten verosäätelyksi. Hankenumero VM045:00/2022.

- Verohallinto, Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi erikoissijoitusrahastojen kiinteistösijoitusten verosäätelyksi [https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/7a15c8a7-c8d6-4164-97c0-df93d2239588/d293f22e-5627-4345-917a-dc57fdf6795d/LAU-SUNTO_20221017172352.PDF] (24.11.2023)

Verohallinto

Ulkomainen yhtymä ja eurooppalainen taloudellinen etuyhtymä. (Verohallinto 2012)

Avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön verotuksellisen tulon jakaminen. Diaarinumero VH/455/00.01.00/2019 (Verohallinto 2019)

Vahvistettu tappio ja omistajanvaihdos. Diaarinumero VH/2186/00.01.00/2020 (Verohallinto 2020)

Verotusyhtymän verotus. Diaarinumero VH/569/00.01.00/2021 (Verohallinto 2021)

Verotusohje yleishyödyllisille yhteisöille. Diaarinumero VH/1545/00.01.00/2021 (Verohallinto 2021a)

Yhteisön yleinen ja rajoitettu verovelvollisuus. Diaarinumero VH/2410/00.01.00/2022 (Verohallinto 2022)

Sijoitusrahastojen verotuksesta ja TVL 20 a §:n säätely. Diaarinumero VH/6514/00.01.00/2022 (Verohallinto 2022a)

Pääomasijoitustoimintaa harjoittavan osakeyhtiön verotus. Diaarinumero VH/242/00.01.00/2022 (Verohallinto 2022b)

Rajoitetusti verovelvollisen osingot, korot ja rojaltit. Diaarinumero VH/5004/00.01.00/2021 (Verohallinto 2022c)

Rajoitetusti verovelvollisen ulkomaisen yhteisön tuloverotus Suomessa – Liiketulo ja muut Suomesta saadut tulot. Diaarinumero VH/5613/00.01.00/2022 (Verohallinto 2023)

Osinkotulojen verotus. Diaarinumero VH/4704/00.01.00/2023 (Verohallinto 2023a)

Verohallinto. [[Tuloverotus – avoin yhtiö ja kommandiittiyhtiö – vero.fi](#)] (12.12.2022)

Verohallinto. [[Verosopimukset - vero.fi](#)] (20.7.2023)

Muut virallislähteet

Työ- ja elinkeinoministeriö, Kestävä talouskasvu ja hyvinvointimme tulevaisuus. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2021.

Valtioneuvoston kanslia, Pääministeri Matti Vanhasen hallituksen ohjelma 24.6.2003.

Valtioneuvoston kanslia, Hallituksen strategia-asiakirja 2005.

Valtiovarainministeriö, Eri sijoitusmuotojen verokohtelu, Työryhmäraportti. Valtiovarainministeriön julkaisu 14/2018.

Internetlähteet

Finanssivalvonta. [<https://www.finanssivalvonta.fi/finanssisektorin-toimijalle/paaomamarkkinat/vaihtoehdorahastojen-hoitajat/>] (23.9.2023)

Pääomasijoittajat ry. [[Säännöt ja suositukset - Pääomasijoittajat \(paaomasijoittajat.fi\)](#)] (19.7.2023)

Pääomasijoittajat ry. [<https://paaomasijoittajat.fi/ajankohtaista/tiedotteet/26146/kanavoidaan-yksinkertaisella-saadonmuutoksella-kasvurahaa-suomalaisille-startup-ja-kasvuyrityksille/>] (24.11.2023)

Suomen Pankki [<https://www.eurojatalous.fi/fi/blogit/2018/mihin-ammattimaiset-sijoittajat-sijoittavat/>] (28.9.2023)

Säätiöt ja rahastot ry [<https://saatiotrahastot.fi/juttuarkisto/saatioiden-paaomasijoittamisen-helppottamisella-lisaa-rahaa-suomelle/>] (29.10.2023)

Oikeustapaukset

Korkein hallinto-oikeus

KHO 1985-B-II-505

KHO 1991 B 543

KHO 1996 T 3551

KHO 1998:30

KHO 1999:25

KHO 2001:11

KHO 2002:34

KHO 2003:33

KHO 2004:111

KHO 2004:116

KHO 2005:74

KHO 2007:10

KHO 2007:11

KHO 2010:12

KHO 2010 t. 412 (LRS)

KHO 13.1.2015 t. 61

KHO 2015:9

KHO 19.12.2016 t. 5433

KHO 14.11.2017 t. 5902

KHO 2017:20

KHO 3.5.2019 t. 1934

KHO 2019:130

KHO 30.1.2020 t. 413

KHO 2021:135

Hallinto-oikeudet

Helsingin HaO 16.2.2018 t. 18/0154/6

Helsingin HaO 1.12.2022 t. H6963/2022

Keskusverolautakunta

KVL 1997/195

KVL 1998/121

KVL 2005/11

KVL 2005:26

KVL 2006/60

KVL 2011/67

KVL 30.11.2011 nro. 72/2011

KVL 2016/35

KVL 2016/44

KVL 2017/23

KVL 2017/28

KVL 2017/57

KVL 2018/7

KVL 2018/34

Euroopan Unionin tuomioistuin

Asia C-112/91, *Hans Werner v Finanzamt Aachen-Innenstadt*, EU:C:1993:27.

Asia C-386/04, *Centro di Musicologia Walter Stauffer v Finanzamt München für Körperschaften*, EU:C:2006:568.

Asia C-370/05, *Uwe Kay Festersen*, EU:C:2007:59.

Asia C-451/05, *Européenne et Luxembourgeoise d'investissements SA (ELISA) v Directeur général des impôts ja Ministère public*, EU:C:2007:594.

Asia C-72/09, *Établissements Rimbaud SA v Directeur général des impôts and Directeur des services fiscaux d'Aix-en-Provence*, EU:C:2010:645.

Yhdistetyt asiat C-436/08, *Haribo Lakritzen Hans Riegel BetriebsgmbH* ja C-437/08, *Österreichische Salinen AG vastaan Finanzamt Linz*, EU:C:2011:61.

Asia C-471/12, *Kronos International Inc. v Finanzamt Leverkusen*, EU:C:2014:2200.

Asia C-342/20, *A SCPI v Veronsaajien oikeudenvallontayksikkö*, EU:C:2022:276.

- Julkisasiamies H. Saugmandsgaard Øen ratkaisuehdotus 6.10.2021. EU:C:2021:823.

Muut lähteet

Haastattelut

Viitala Tomi, Keskuskauppakamari 5.11.2023.

Muut lähteet

Aura, Salla, Lakialoite laiksi tuloverolain 16 §:n muuttamisesta. <https://www.sttinfo.fi/tiedote/70046572/kokoomuksen-kansanedustaja-sallan-lakialoite-poistamaan-veroeste-kotimaisten-kasvuyritysten-rahoitukselta?publisherId=69819275&lang=fi>

Pääomasijoittajat ry, Ehdotus työ- ja elinkeinoministeriölle ja valtiovarainministeriölle. 11.9.2020 https://paaomasijoittajat.fi/wp-content/uploads/4_Kannanotto_Saatiot_11_09_2020.pdf

Säätiöiden ja rahastojen neuvottelukunta ry, Lausunto eri sijoitusmuotojen verokohtelua arvioineen työryhmän raportista. 15.6.2018 https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/2da26afe-fcb5-4132-a1f3-e29e7c9b7fba/1584ecdf-0567-4a11-81a3-1a061c1e7f61/LAUSUNTO_20180618051000.PDF

Lyhenneluettelo

AIFML	Laki vaihtoehtorahastojen hoitajista (162/2014)
AKYL	Laki avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä (389/1988)
ETA	Euroopan talousalue
EU	Euroopan Unioni
EV	Eduskunnan vastaus
EVL	Laki elinkeinotulon verottamisesta (360/1968)
HaO	Hallinto-oikeus
HE	Hallituksen esitys
Hybridilaki	Laki eräiden rajat ylittävien hybridijärjestelyiden verotuksesta (1567/2019)
KHO	Korkein hallinto-oikeus
KVL	Keskusverolautakunta
Ky-muotoinen	Kommandiittiyhtiömuotoinen
Lähdeverolaki	Laki rajoitetusti verovelvollisen tulon verottamisesta (627/1978)
OECD	The Organisation for Economic Co-operation and Development
OYL	Osakeyhtiölaki (624/2006)
PE	Private Equity
SEUT	Sopimus Euroopan unionin toiminnasta
TVL	Tuloverolaki (1535/1992)
VaVM	Valtiovarainvaliokunnan mietintö
VC	Venture Capital
VML	Laki verotusmenettelystä (1558/1995)
YK	Yhdistyneet Kansakunnat

1 Johdanto

1.1 Tutkielman tausta, tutkimusongelma, -kysymykset, tavoitteet ja aiheen rajaus

Pääomasijoitustoimiala rantautui Eurooppaan 1980-luvulla ja nykyään pääomasijoitustoimintaa voidaan pitää yhtenä tärkeimmistä yritysrahoituksen muodoista.¹ Pääomasijoitustoimintaan liittyy myös verotuksellisia kysymyksiä ja sen verotuskohtelu riippuu harjoitetun toiminnan juridisesta muodosta.² Suomessa pääomasijoitustoimintaa harjoitetaan pääosin kommandiittiyhtiömuodossa.³ Kommandiittiyhtiömuotoisesta pääomarahastosta käytetään nimitystä pääomarahastoyhtymä. Kommandiittiyhtiö on suosittu yhtiömuoto pääomasijoitustoiminnassa johtuen muun muassa avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä annetun lain (389/1988, AKYL) asettamista vapaista lähtökohdista tahdonvaltaisuuteen, sopimusvapauteen, joustavuuteen, voitonjakoon ja yhtiön pääomankäyttöön.⁴ Kommandiittiyhtiön suosiota pääomasijoitustoiminnassa lisää tämän lisäksi sen lähes läpivirtaava kohtelu verotuksessa.⁵ Pääomarahastoyhtymille on tyypillistä, että sijoittajat (äänettömät yhtiömiehet) tuovat rahastoon huomattavasti suurimman osan sijoitetusta pääomasta (jopa 99 %:a), kun taas rahaston hallinnointiyhtiö sijoittaa rahastoon huomattavasti pienemmän panoksen ja toimii rahaston johdossa vastuunalaisena yhtiömiehenä.⁶ Pääomarahastoyhtymän sijoittajien tarkoituksena on saada sijoituksilleen keskimääräistä korkeampaa tuottoa rahaston irtautuessaan sijoituksistaan.⁷ Pääomarahastoyhtymän sijoituksista saamat voitot jaetaan hallinnointiyhtiön ja sijoittajien välillä ennalta sovitun mukaisesti.⁸

¹ Suomen pääomasijoitusyhdistys ry 2009, s. 4, Lauriala 2004, s. 13 ja Penttilä 2010, s. 253.

² Valtiovarainministeriö 2018, s. 157.

³ Immonen – Ossa – Villa 2012, s. 1, Aine 2012, s. 73 ja PricewaterhouseCoopers Oy – Suomen pääomasijoitusyhdistys ry 2006, s. 13.

⁴ Laininen 2017, s. 310 ja Viitala 2018, s. 545.

⁵ Hidén – Tähtinen 2005, s. 40 ja Immonen – Ossa – Villa 2012, s. 86.

⁶ Lauriala 2008, s. 155, Vesikansa – Stellato 2018, s. 548 ja Sääski Keskitalo 2015, s. 61–62.

⁷ Taskinen 2002, s. 5.

⁸ Sääski Keskitalo 2015, s. 62. Yleisesti vastuunalaiset yhtiömiehet saavat 15–25 %:a voitoista ja sijoittajat 75–85 %:a sekä alkupääoman palautuksen, ks. Lauriala 2004, s. 35–36.

Pääomarahastoyhtymien voidaan katsoa olevan houkuttavia kohteita myös ulkomaisille sijoittajille, sillä vuonna 2021 suomalaisiin kommandiittiyhtiömuotoisiin pääomarahastoihin tehtiin sijoituksia ulkomailta lähes 450 miljoonan euron verran.⁹ Verohallinnon tilastotietojen mukaan pääomasijoitustoimintaa harjoittavia kommandiittiyhtiöitä oli 632 vuonna 2015 ja 554 vuonna 2016. Näistä rajoitetusti verovelvollisia äänettömiä yhtiömiehiä oli 110 kommandiittiyhtiöllä (17,4 %:a kaikista kommandiittiyhtiöistä) vuonna 2015 ja 52 kommandiittiyhtiöllä (9,4 %:a kaikista kommandiittiyhtiöistä) vuonna 2016. Vuonna 2015 kommandiittiyhtiöiden rajoitetusti verovelvollisia äänettömiä yhtiömiehiä oli 497, joista yhteisöjä oli 39,2 %:a, ja 321 vuonna 2016, joista yhteisöjä oli 61 %:a. Rajoitetusti verovelvollisia äänettömiä yhtiömiehiä, joille jaettavaa tulo-osuutta on muodostunut, oli 141 vuonna 2015 ja 73 vuonna 2016.¹⁰ Kyseessä on siis fiskaalisesti hyvin merkittävä ilmiö. Ilmiön fiskaalisesta merkityksellisyydestä ja relevantin sääntelyn jo verrattain vanhasta iästä huolimatta pääomarahastoyhtymien ulkomaisten äänettömien yhtiömiesten verotukseen liittyy edelleen verovalvonnallisia haasteita.¹¹ Tutkimuskohde on valittu osittain näitä haasteita silmällä pitäen ja tutkimuksessa tehtyjä johtopäätöksiä tarkastellaankin vero-oikeudellisen tarkastelun lisäksi myös verovalvonnalliset haasteet tunnistaen.

Tuloverolain (1535/1992, TVL) 9.5 §:n mukaan tiettyjen soveltamisedellytysten täytyttyä pääomasijoitustoimintaa harjoittavan kommandiittiyhtiön rajoitetusti verovelvollisen äänettömän yhtiömiehen osuutta vastaava osa kommandiittiyhtiön saamasta tulosta on veronalaista tuloa vain siltä osin kuin tulo olisi rajoitetusti verovelvollisen suoraan saamana ollut veronalaista. Tutkielmassa tutkimusongelmana ja päätutkimuskysymyksenä on selvittää, miten kommandiittiyhtiömuotoisessa pääomarahastossa äänettömänä yhtiömiehenä toimivan rajoitetusti verovelvollisen sijoittajan toimintamuoto vaikuttaa osakkaan pääomarahastosta saaman tulon veronalaisuuteen erityisesti pääomarahaston ulkomaisen sijoittajan verotukseen vaikuttavan TVL 9.5 §:n näkökulmasta. Päätutkimuskysymykseen vastatakseen tutkielmassa tarkastellaan kattavasti niitä

⁹ Pääomasijoittajat ry, liite 1.

¹⁰ HE 306/2018 vp, s. 10 ja Valtiovarainministeriö 2018, s. 171.

¹¹ Ks. Valtiovarainministeriö 2018, s. 172 ja Viitala 2007, s. 32. Käytännössä säännöksen soveltumisen varmistaminen vaatii pääomarahastojen saamien tulojen huolellista seuraamista tulotyyppikohtaisesti, jonka voidaan katsoa johtavan käytännöllisesti raskaaseen lopputulokseen. Lisäksi erityisesti osinkojen lähdeveron perimisajankohtaan on liittynyt käytännön soveltamisongelmia.

seikkoja, jotka on otettava huomioon tarkasteltaessa pääomarahastoyhtymän rajoitetusti verovelvollisen yhtiömuotoisen äänettömän yhtiömiehen pääomarahastoyhtymästä saadun tulon veronalaisuutta. Tässä yhteydessä tutkielmassa tarkastellaan yksityiskohtaisesti myös TVL 9.5 §:n soveltamisedellytyksiä erityisesti keskeisten käsitteiden määrittämisen avulla, sillä tutkimuskysymyksiin vastatakseen on tärkeää tunnistaa säännöksen verovaikutusten lisäksi sen soveltamistilanteet. Päättökysymyksen mukaisesti tutkielman päätavoitteena on tuottaa kommandiittiyhtiömuotoisen pääomarahaston ulkomaisen äänettömän yhtiömiehen verotuskohtelua selventäviä tulkintoja ja johtopäätöksiä.

Näitä tulkintoja ja johtopäätöksiä pyritään hyödyntämään, kun tarkastellaan yleishyödyllisten yhteisöjen pääomarahastoyhtymän kautta harjoitettuun sijoitustoimintaan liittyviä ongelmia ja niiden ratkaisuehdotuksia. Suomalaisten yleishyödyllisten yhteisöjen harjoittamasta suorasta sijoitustoiminnasta saadut tulot ovat pääsääntöisesti verovapaata henkilökohtaisen tulolähteen tuloa, mutta pääomarahastoyhtymän kautta saatu tulo TVL 23.1 §:n nojalla veronalaista elinkeinotuloa.¹² Tutkielmassa tarkastellaankin ensimmäisen tutkimuskysymyksen käsittelemisen jälkeen sitä, voidaanko tämä kotimaisten yleishyödyllisten yhteisöjen sijoitustoimintaan vaikuttava nykyiseen verolaintulkintaan liittyvä sijoitusmuotojen välinen epäneutraalisuus poistaa lokaalissa tuloverolakiin lisättäväksi ehdotetun, TVL 9.5 §:ää läpivirtausmalliltaan vastaavan TVL 16.5 §:n¹³ avulla, kun otetaan huomioon ulkomaisten yleishyödyllisten yhteisöjen verotus TVL 9.5 §:n soveltamistilanteissa. Tähän vastatakseen tarkastellaan tutkielmassa vertailevasti sitä, miten TVL 9.5 §:n mukainen läpivirtauskohtelu vaikuttaa ulkomaisten yleishyödyllisten yhteisöjen verotukseen ja miten se on yhteensopiva sen pääsäännön kanssa, että elinkeinotoimintaa harjoittavan yhtymän kautta saatu tulo on myös yhtymän osakkaan verotuksessa elinkeinotuloa.¹⁴

¹² Ks. Talari 2010 s. 67–70.

¹³ Ks. Aura Salla 18.10.2023, Lakialoite laiksi tuloverolain 16 §:n muuttamisesta: TVL 16.5 §:ään on ehdotettu lisättäväksi seuraava säännös: *"Poiketen siitä, mitä edellä säädetään, yksinomaan pääomasijoitustoimintaa harjoittavan kommandiittiyhtiömuotoisen vaihtoehtorahaston äänettömän yhtiömiehen osuutta vastaava osa tällaisen kommandiittiyhtiön saamasta tulosta on veronalaista tuloa vain siltä osin kuin tulo olisi verovelvollisen suoraan saamana ollut veronalaista. Jos osakkaan veronalaista tuloa ylittää kyseisen osakkaan osuuden yhtymän tuloon, ylittävä osa luetaan veronalaiseksi tuloksi kymmenenä seuraavana verovuotena sitä mukaa kuin tulo-osuutta kertyy"*.

¹⁴ Ks. KHO 2001:11 ja KHO 1998:30. Pääsääntö on lisäksi vahvistettu myös ratkaisussa KHO 2002:34.

Tutkimuskysymyksiin vastattaessa tutkielmassa tarkastellaan pääomarahastoyhtymien sijoittajien verotusta lainopillisen tarkastelun lisäksi myös verovalvonnallisesta näkökulmasta, sillä kyse on tärkeästä näkökulmasta, joka usein jää vero-oikeudellisessa keskustelussa taka-alalle.¹⁵ Ilmiön verovalvonnalliset ominaisuudet on hyvä tunnistaa tarkasteltaessa molempia tutkimuskysymyksiä. Tutkimuskysymysten riittävän täsmällinen määrittäminen oikeustieteellisessä tutkielmassa on tärkeää, koska tutkimuskysymykset määrittävät sen, millä menetelmillä aihetta voidaan tarkastella.¹⁶ Tässä tutkielmassa tutkimuskysymyksiin pyritään vastaamaan valittuja menetelmiä hyödyntäen tasaisesti etenevänä prosessina. Jotta ensimmäiseen tutkimuskysymykseen voidaan vastata uskottavasti, on aihe tarpeen alustaa huolellisesti ja tämän jälkeen kattavasti alustettujen ensimmäisen tutkimuskysymyksen johtopäätösten valossa on uskottavampaa ottaa kantaa myös tutkielman toiseen tutkimuskysymykseen sekä tunnistaa ja tarkastella myös sääntelyn verovalvonnallisia haasteita.

Tutkielman tutkimuskysymykset voidaan tiivistäen erotella seuraavasti:

1. Miten pääomarahastoyhtymässä äänettömänä yhtiömiehenä toimivan rajoitetusti verovelvollisen sijoittajan toimintamuoto vaikuttaa sijoittajan pääomarahastoyhtymästä saaman tulon veronalaisuuteen pääomarahastoyhtymän ulkomaisen sijoittajan verotukseen vaikuttavan TVL 9.5 §:n näkökulmasta?
2. Voidaanko suomalaisten yleishyödyllisten yhteisöjen pääomarahastoyhtymien kautta harjoitetun sijoitustoiminnan verotukseen vaikuttava sijoitusmuotojen välinen epäneutraalisuus eliminoida läpivirtausmalliin perustuvan ehdotetun TVL 16.5 §:n avulla, kun otetaan huomioon havainnot läpivirtausperiaatteen vaikutuksista ulkomaisten yleishyödyllisten yhteisöjen verotukseen TVL 9.5 §:n soveltamistilanteissa?

Tutkielmassa on tutkimuskysymykseen paneutumiseksi tehty tiettyjä harkittuja rajauksia. Ensinnäkin tutkielmassa tarkastellaan ulkomaisten sijoittajien verotusta lähtökohtaisesti erityisesti TVL 9.5 §:n ja 9.6 §:n näkökulmasta. Päätutkimuskysymykseen vastattaessa tarkastellaan ulkomaisen

¹⁵ Ks. Nissinen 2019, s. 74.

¹⁶ Soininen 2016, s. 56.

sijoittajan verotusta syvällisesti nimenomaan TVL 9.5 §:n soveltamistilanteissa. Tutkielmassa käytetty termi "toimintamuoto" kattaa tutkielmassa oikeushenkilöiden kaikki juridiset toimintamuodot yhteisökäsitteen alakäsitteiden tasolle luokiteltavista yhteisömuotoisista toimijoista yhtiömiksi luokiteltaviin toimijoihin, eikä tutkielmassa tarkastella luonnollisten henkilöiden verotusta.¹⁷ Tutkielmassa tarkastellaan lisäksi vain sellaisten ulkomaisten toimintamuotojen verotusta, joiden voidaan konkreettisesti tunnistaa tai vähintään realistisesti arvioida toimivan äänettöminä yhtiömiehinä pääomarahastoyhtymissä. Tarkasteltavan sääntelyn ja tarkasteltavien yhtiömuotojen rajaamisella tutkimuksessa pyritään lisäämään tutkielman johdonmukaisuutta sekä paneutumaan tarkasteltaviin tutkimuskysymyksiin syvällisemmin, toivottavasti relevanttiin sääntelyyn ja sen soveltamistilanteisiin liittyvää tiedonlisää tuottaen.

Tutkielmassa voimassa olevaa oikeusjärjestelmää tarkastellaan tutkimuksen ollessa vero-oikeudellinen erityisesti vero-oikeuden näkökulmasta. Koska tutkimusaiheella on kuitenkin vahva liityntäpinta yhtiöoikeuteen, käytetään tutkielmassa vero-oikeudellisten käsitteiden rinnalla myös yhtiöoikeudellisia käsitteitä.¹⁸ Koska tutkielmassa tarkastellaan tutkimuskysymyksiin vastaamiseksi myös keskeisiä vero-oikeudellisia käsitteitä, on hyvä tiedostaa että Suomen lainsäädännössä on ollut käytäntönä, ettei keskeisiä käsitteitä määritellä.¹⁹ Sen sijaan käsitteiden täsmällinen määrittäminen on jätetty verotus- ja oikeuskäytännön varaan, joka tulee ilmi myös tutkielmassa. Tutkielman käsitevalinnat ja -määrittelyt on pyritty tekemään johdonmukaisesti vero- ja yhtiöoikeudellisten käsitteiden rinnakkaisesta käytöstä huolimatta.

¹⁷ Toimintamuoto -käsitettä on käytetty oikeuskirjallisuudessa sekä yhteisöjä että yhtymiä kuvattaessa myös aiemmin. Ks. Järvenoja 2015.

¹⁸ Kun vero-oikeudessa käytetään siviili- ja yhtiöoikeudellisia käsitteitä, on tärkeää tunnistaa, että toisten oikeudenalojen käsitteitä käytetään lähtökohtaisesti niiden alkuperäisessä merkityksessä. Ks. Wikström – Ossa – Urpilainen 2015, s. 37–38.

¹⁹ Malmgren 2008, s. 26.

1.2 Vero-oikeudellisen tutkimuksen lähtökohdat, tutkielman metodivalinta, sen syyt ja keskeiset lähteet

Oikeustiede on tutkimuskohteena monimetodinen tieteenala ja sen tutkimusmetodeja ovat muun muassa lainopillinen eli oikeusdogmaattinen, historiallinen, oikeusvertaileva ja vero-oikeudellisessa kontekstissa muun muassa veropoliittinen tutkimus.²⁰ Vero-oikeus on julkisoikeuden alle luokiteltava oikeudenala.²¹ Vero-oikeudellisessa tutkimuksessa painopiste on perinteisesti ollut erityisesti lainopillisessa tutkimuksessa, mutta myös verotukseen heijastuva alati muuttuva yhteiskunnallinen ja taloudellinen toimintaympäristö sekä nopeiden muutosten luomat uudet kysymykset vaativat vero-oikeudellisten kysymysten ja ilmiöiden lähestymistä myös muusta kuin vain lainopillisesta näkökulmasta.²² Nopeasti muuttuva yhteiskunnallinen ja taloudellinen toimintaympäristö sekä verolainsäädäntö heijastuvat vero-oikeudelliseen tutkimukseen monipuolisen tutkimustarpeen lisäksi myös vero-oikeudelliselle tutkimukselle ominaisten muutoksen ja jouston tarpeina.²³ Oikeuskirjallisuudessa on katsottu, että vero-oikeudessa tapahtuvista muutoksista johtuen kaikki ajankohtainen vero-oikeuden tutkiminen on samalla myös vero-oikeuden muutoksen tutkimista.²⁴ Lisäksi verotukselle on ominaista, että sillä rasitetaan yksityistä taloutta verotuksen fiskaalisen tavoitteen täyttämiseksi.²⁵ Verovelvollisten näkökulmasta tämä merkitsee verovelvollisen omaisuuden vajentamista ja vapauspiirin kaventamista, josta johtuen verotus on sidottu lakitekstin sanamuotoon ja vaatii näin ollen niin sanotusti korostettua laillisuutta.²⁶

Tästä ”julkinen-yksityinen -asetelmasta” juontuvasta vero-oikeudellisesta erityispiirteestä on oikeuskirjallisuudessa käytetty nimitystä vero-oikeudellinen legalismi.²⁷ Oikeuskirjallisuudessa

²⁰ Malmgren 2008, s. 25.

²¹ Niskakangas 1999, s. 369 ja Parada 2022, s. 1.

²² Myrsky 2009, s. 60–67 ja Nykänen 2020, s. 629.

²³ Wikström 1997, s. 330. Vero-oikeudellista tutkimusta voidaan pitää tärkeänä myös siitä syystä, että tutkimus on tarpeen sen selvittämiseksi, ovatko muutosten johdosta tehdyt toimenpiteet toimineet odotetusti. Ks. myös Jiang – Yuan 2014, chapter 2. The Importance of Legal Research in the Current Tax Climate.

²⁴ Urpilainen 2016, s. 267–268.

²⁵ Niskakangas 1999, s. 370, Niskakangas 2011, s. 24, Myrsky 2013, s. 99 ja Wikström – Ossa – Urpilainen 2015, s. 13.

²⁶ Aer 2018, s. 59 ja Niskakangas 1999, s. 371.

²⁷ Wikström 1997, s. 330. Ks. myös Malmgren 2018, s. 282–291.

onkin katsottu, että vero-oikeudellisen tutkimuksen päävaikeutena ja erityispiirteinä voidaan pitää verotukselta edellytettävää korostettua laillisuutta, tutkimuksen jouston tarvetta sekä tutkimusaineiston nopeaa muuttumista ja vanhenemista.²⁸ Vero-oikeudellisen legalismin voidaan katsoa näkyvän myös siten, että verotuskäytännössä omaksuttujen ratkaisujen tulee uskottavasti ja johdonmukaisesti perustua lakiin. Tämä on hyvä tiedostaa myös silloin, kun tarkastellaan yksittäisen ilmiön verotusratkaisuiden tekemistä tai voimassa olevan sääntelyn muuttamista tiettyjen yhteiskunnallisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Tutkielmassa tehtyjä johtopäätöksiä ja esitettyjä ajatuksia pyritäänkin pohjustamaan tälle ajatukselle. Hyvässä vero-oikeudellisessa tutkimuksessa voidaan katsoa olevan tärkeää sekä yllä kuvattujen vero-oikeudellisten erityispiirteiden tunnistaminen että erilaisten tutkimusmetodien hyödyntäminen monipuolisesti ja parhaassa tapauksessa toisiaan täydentäen.

Vero-oikeudellisessa tutkimuksessa painopiste on perinteisesti ollut oikeusdogmaattisessa tutkimuksessa.²⁹ Näin myös tässä tutkielmassa, jossa päätavoitteena/-tutkimuskysymyksenä on selvittää, miten ulkomaisen äänettömän yhtiömiehen toimintamuoto vaikuttaa suomalaisen kommandiittiyhtiömuotoisen pääomarahaston kautta saadun tulon veronalaisuuteen TVL 9.5 §:n soveltamistilanteissa. Tämän lisäksi tutkielmassa pyritään hyödyntämään päätutkimuskysymyksen vastattaessa tehtyjä johtopäätöksiä ja tarkastelemaan toisena tutkimuskysymyksenä sitä, voidaanko yleishyödyllisten yhteisöjen pääomarahastoyhtymien kautta harjoitettuun sijoitustoimintaan vaikuttava ja tutkielmassa jo aiemmin tunnistettu verotuksellinen epäneutraalisuus eliminoida läpivirtausmalliin perustuvan lakiin lisättäväksi ehdotetun TVL 16.5 §:n avulla, kun otetaan huomioon ulkomaisten yleishyödyllisten yhteisöjen verotus TVL 9.5 §:n soveltamistilanteissa. Näiden tutkimukselle asetettujen tavoitteiden täyttämiseksi tutkielmassa tulkitaan relevanttia sääntelyä sekä määritetään aihepiirin keskeisiä käsitteitä.

Tästä lähtökohdasta johtuen tutkielman päätutkimusmetodi on lainoppi eli oikeusdogmatiikka, sillä tutkielman tavoitteena on sekä tulkita tutkielman näkökulmasta relevantin sääntelyn

²⁸ Ks. Wikström 1997, s. 330–331.

²⁹ Myrsky 2003, s. 277.

sisältöä että systematisoida voimassa olevaa lainsäädäntöä.³⁰ Tutkielman tiedonintressinä on tuottaa voimassa olevaa oikeutta koskevia tulkintakannanottoja siitä, miten ulkomaisen äänettömän yhtiömiehen yhtiömuoto vaikuttaa yhtiömiehen tulon veronalaisuuteen.³¹ Lainopillisessa tutkimuksessa, kuten tässäkin tutkielmassa *de lege lata* tulkintasuositukset/johtopäätökset perustuvat oikeuslähteistä johdettuihin perusteluihin.³² Oikeuslähteillä tarkoitetaan juridisen tulkinnan tulkintaperusteita, jotka voidaan velvoittavuutensa perusteella jakaa vahvasti velvoittaviin, heikosti velvoittaviin ja sallittuihin oikeuslähteisiin.³³ Oikeuslähteet antavat informaatiota voimassa olevan oikeuden sisällöstä.³⁴ Kansainväliselle verotukselle ominaisesti tutkielmassa huomioidaan tutkimuslähteinä perinteisten kansallisten oikeuslähteiden lisäksi myös tarvittaessa kansallisen lainsäädännön syrjäyttävä EU-vero-oikeus sekä mahdollisesti kansallista verotusoikeutta kaventavat valtioiden väliset verosopimukset.³⁵ Tutkielmassa pääpaino on kansallisen lain tulkinnassa ja tutkielmassa tutkimuslähteinä käytetään monipuolisesti kaikkia oikeuslähteitä. Oikeudellisessa argumentaatiossa lakeja tulkitaan erilaisten laintulkintamenetelmien avulla. Laintulkintametodit voidaan jaotella muun muassa sanamuodon mukaiseen tulkintaan, systemaattiseen tulkintaan, historialliseen tulkintaan, vertailevaan tulkintaan, supistavaan ja

³⁰ Lainoppi tarkoittaa voimassa olevien oikeusnormien systematisointia (systematisointitehtävä) ja tulkin-
taa (tulkintatehtävä). Ks. *Encyclopaedia Iuridica Fennica* 1999, s. 332–333 ja s. 860–861. Ks. myös Aarnio
1989, s. 48 ja Hirvonen 2011, s. 22. Oikeusnormien systematisoinnista on käytetty oikeuskirjallisuudessa
myös nimitystä teoreettinen lainoppi ja tulkinnasta nimitystä käytännöllinen lainoppi. Ks. Aarnio 1997, s.
40–44.

³¹ Lainopin tiedonintressistä ks. Kolehmainen 2016, s. 107.

³² *Encyclopaedia Iuridica Fennica* 1999, s. 335–337, Kolehmainen 2016, s. 108 ja Lomio – Spang-Hanssen –
Wilson 2011, s. 60.

³³ Vahvasti velvoittavilla oikeuslähteillä tarkoitetaan perinteisesti kansallista lainsäädäntöä, EU-säädöksiä ja
Suomen solmimia kansainvälisiä sopimuksia, heikosti velvoittavilla oikeuslähteillä lain esitöitä ja korkeim-
pien tuomioistuinten ennakkoratkaisuja ja sallituilla oikeuslähteillä kaikkia muita argumentteja kuin lain ja
hyvän tavan vastaisia sekä puoluepoliittisia argumentteja, esimerkiksi oikeuskirjallisuutta ja viranomaisoh-
jeita. Ks. oikeuslähteiden jaottelusta muun muassa Aarnio 2014, s. 230–232, Aarnio 1989, s. 222–247, Sil-
tala 2003, s. 200–201 ja Tuori 2013, s. 44–46.

³⁴ Tuori – Kotkas 2023, s. 137.

³⁵ Ks. EU-vero-oikeuden suhteesta kansalliseen lainsäädäntöön kattavammin Helminen 2023a, luku 1.2 ja
verosopimusten suhteesta kansalliseen lainsäädäntöön Malmgren – Myrsky 2017, s. 86–87.

laajentavaan tulkintaan, analogiseen tulkintaan, teleologiseen tulkintaan, arvoperusteiseen tulkintaan ja objektiiviseen tulkintaan.³⁶

Tutkielmassa käytetään tutkimuslähteinä monipuolisesti eritasoisiksi oikeuslähteiksi luokiteltavia lähteitä rinnakkain ja sekaisin. Tutkimuskysymyksiä ja niiden lähtökohtia tarkastellaan ensinnäkin kirjoitetun lainsäädännön avulla. Koska kirjoitettu lainsäädäntö ei kuitenkaan usein yksin anna tyhjentävää ja riittävän yksiselitteistä ja perusteltua vastausta tutkimuskysymyksiin, tutkielmassa hyödynnetään lähteinä lisäksi kansainvälisiä sopimuksia, lain esitöitä, kotimaista ja kansainvälistä oikeuskäytäntöä, kotimaista ja kansainvälistä oikeus- ja muuta aiheeseen liittyvää kirjallisuutta, asiantuntijahaastattelua, viranomaisselvityksiä ja -ohjeistuksia³⁷, sekä tilastollista tietoa tutkittavan ilmiön suuruudesta ja fiskaalisesta merkityksestä. Tutkielmassa tutkimuskysymyksiä pyritään tarkastelemaan kattavasti erilaista oikeuslähdemateriaalia hyödyntäen, sillä mitä haastavammasta oikeudellisesta kysymyksestä on kyse, sitä monipuolisemman oikeuslähdemateriaalin käyttöä tarvitaan.³⁸ Erityisen merkittävässä roolissa tutkielman lähteinä ovat kotimaiset ja kansainväliset vero-oikeuden asiantuntija-artikkelit sekä erilaiset kansainvälisen vero-oikeuden kokonaisvaltaiset kirjallisuuslähteet, jotka toimivat sekä suorina lähteinä että myös loistavana tukena uusien lähteiden etsinnässä.

De lege lata -tarkastelun lisäksi tutkielman lopussa yleishyödyllisten yhteisöjen pääomarahasto-yhtymien kautta harjoittaman sijoitustoiminnan verotusta ja tutkielman toista tutkimuskysymystä tarkastellaan myös *de lege ferenda* -näkökulmasta, arvioimalla tutkittavan ilmiön verotuskohtelua potentiaalisesti muuttavan, lisättäväksi ehdotetun TVL 16.5 §:n mahdollista sopivuutta nykyiseen tuloverolakiin. Oikeuskirjallisuudessa *de lege ferenda* tutkimus on kuvattu tavanomaisen ja vaihtoehtoisen lainopin yhdistelmäksi, jossa uutta lainsäädäntöä koskevat

³⁶ Hirvonen 2011, s. 38–40. Erilaisten laintulkintametodien lisäksi voidaan tunnistaa myös erilaisia ennakkoratkaisuilla argumentointiin liittyviä prejudikaattiopeja, jotka eivät kuitenkaan ole suomalaisessa oikeusjärjestelmässä kovinkaan kehittyneitä. Ks. tähän liittyen Määttä – Paso 2019, s. 58–66.

³⁷ Tutkielmassa hyödynnetään lähteenä monipuolisesti muun muassa Verohallinnon syventäviä vero-ohjeita. Ohjeilla on vero-oikeudellisessa ratkaisutoiminnassa ja tutkimuksessa merkittävä rooli, vaikka oikeuslähdeopillisesti ohjeet sijoittautuvatkin ”vain sallittujen oikeuslähteiden joukkoon”. Ks. Nykänen 2020, s. 627–629.

³⁸ Määttä – Paso 2019, s. 69.

ratkaisuvaihtoehdot syntyvät tulkintaan ja systematisointiin pyrkivän lainopin sivutuotteena.³⁹ *De lege ferenda* -tutkimuksen voidaankin katsoa olevan *de lege lata* -tulkintaa pitkälti vastaava tulkintatapa kuitenkin sillä erolla, että *de lege ferenda* -tulkinnassa tulkinnan kohde sijaitsee tulevaisuudessa.⁴⁰ *De lege ferenda* -tutkimus voidaan mieltää tutkimukseksi, jonka kohteena on sääntelyyn liittyvä yhteiskunnallinen ongelma ja sen johtopäätöksenä parhaaksi katsottu oikeudellinen ratkaisu. Tutkimuksessa ei ole välttämätöntä päätyä yhteen suositukseen, vaan tiedonintressi koskee erilaisten ratkaisuvaihtoehtojen punnintaa.⁴¹ Tutkielmassa yleishyödyllisten yhteisöjen pääomarahastoyhtymien kautta harjoittaman sijoitustoiminnan verotuksellisen ongelman ratkaisuvaihtoehtoja pyritään tarkastelemaan edellä kuvatusti. Tutkielmassa tarkastellaan tiede- ja sijoittajayhteisön laajasti tunnistamaa yhteiskunnallista verolainsäädäntöön liittyvää neutraalisuusongelmaa, johon on jo aiemmin esitetty oikeudellisia ratkaisuvaihtoehtoja. Tutkielmassa tavoitteena on tunnistaa ongelmaan viimeisimpänä ehdotettuun ratkaisumalliin liittyviä vero-oikeudellisia näkökulmia tulevan sääntelyn kehittämiseksi ja uusien ongelmien välttämiseksi.

1.3 Tutkielman käsittelyjärjestys

Kolehmainen on katsonut, että oikeustieteellisissä tutkielmissa yleiset asiat on yleensä hyvä tuoda esille ennen erityisiä, jotta lukija tuntee alusta lähtien työhön liittyvän problematiikan ja kykenee seuraamaan tutkielmaa.⁴² Tämän tutkielman rakenne ja käsittelyjärjestys perustuvat tähän näkemykseen. Tutkielmassa pyritään etenemään tutkimuskysymyksiä lähestyen johdonmukaisesti, ja luomaan lukijalle kattavan kuvan pääomarahastoyhtymien ulkomaisten äänettömien yhtiömiesten verotukseen. Tutkielman luvussa kaksi tarkastellaan kommandiittiyhtiön verotuskohtelua ja kommandiittiyhtiön osakkaiden verotusta yleisellä tasolla. Luvun tavoitteena on luoda lukijalle pohjaksi kokonaiskuva siitä, miten kommandiittiyhtiöitä ja niiden osakkaita verotetaan pääsääntöisesti. Tämän jälkeen, tutkielman luvussa kolme tarkastellaan pääomarahastoyhtymien rajoitetusti verovelvollisten äänettömien yhtiömiesten verotukseen olennaisesti

³⁹ Kolehmainen 2016, s. 108.

⁴⁰ Siltala 2004, s. 654 ja Leskinen 2022, s. 1183.

⁴¹ Leskinen 2022, s. 1163–1164. Leskinen on viitannut artikkelissaan Tuula Linnan aiheesta tekemään tutkimukseen, jota ei valitettavasti tutkielman kirjoitushetkellä ollut saatavilla.

⁴² Kolehmainen 2016, s. 129.

vaikuttavien TVL 9.5 §:n ja TVL 9.6 §:n mukaista verotusta. Luvussa pyritään selvittämään tyhjentävästi säännösten sekä pääomarahastoyhtymälle että ulkomaiselle äänettömällä yhtiömiehelle asettamat soveltamisedellytykset ja säännösten mukaisen verotuksen pääpiirteet.

Tutkielman luvussa neljä kuvataan ulkomaisten toimintamuotojen verotuskohtelun ratkaisevaa luokittelua. Luvussa tavoitteena on antaa lukijalle yksinkertaistettu kokonaiskuvaus siitä, millälaisen prosessin perusteella ulkomainen toimija rinnastetaan verotuksellisesti suomalaiseen toimintamuotoon. Tutkielman luvussa viisi tarkastellaan TVL 9.5 §:n mukaista verotusta ja pyritään vastaamaan aiemman alustuksen tukemana toimintamuoto- ja tulotyyppikohtaisella tarkkuudella siihen, miten ulkomaisen äänettömän yhtiömiehen toimintamuoto vaikuttaa pääomarahastoyhtymän kautta saadun tulon veronalaisuuteen. Tutkielman luvun viisi jälkeen tutkimuskysymykseen siitä; miten pääomarahastoyhtymässä äänettömänä yhtiömiehenä toimivan rajoitetusti verovelvollisen sijoittajan toimintamuoto vaikuttaa sijoittajan pääomarahastoyhtymästä saaman tulon veronalaisuuteen pääomarahastoyhtymän ulkomaisen sijoittajan verotukseen vaikuttavan TVL 9.5 §:n näkökulmasta, on vastattu.

Tutkielman luvussa kuusi tarkastellaan pääomarahastoyhtymiin sijoitaviin yleishyödyllisiin yhteisöihin liittyvää verotuksellista epäneutraalisuutta tarkemmin ja pyritään tarjoamaan kotimaisten tilanteiden ratkaisemiseksi hyödyllistä pohdintaa TVL 9.5 §:n soveltamistilanteista johdettujen johtopäätösten avulla. Luvussa tarkastellaan pääomarahastoyhtymän kautta harjoitetun sijoitustoiminnan verolaintulkinnallisia ongelmia sekä niiden ratkaisuvaihtoehtoja ja pyritään vastaamaan siihen; voidaanko yleishyödyllisten yhteisöjen pääomarahastoyhtymien kautta harjoitettuun sijoitustoimintaan vaikuttava ja tutkielmassa tunnistettu verotuksellinen epäneutraalisuus eliminoida läpivirtausmalliin perustuvan lisättäväksi ehdotetun TVL 16.5 §:n avulla, kun otetaan huomioon havainnot ulkomaisten yleishyödyllisten yhteisöjen verotuksesta TVL 9.5 §:n soveltamistilanteissa. Tämän jälkeen tutkielman lopuksi tiivistetään tutkielmassa tehdyt havainnot, vastataan tiivistäen tutkielman tutkimuskysymyksiin ja avataan tutkimusaiheeseen liittyviä mahdollisia jatkotutkimuskysymyksiä.

2 Kommandiittiyhtiön verotus kansallisessa lainsäädännössä ja äännettömänä yhtiömiehenä olevan ulkomaisen yhtiön verotus pääsääntöisesti

2.1 Kommandiittiyhtiön yhtiömiesten verotus kansallisessa lainsäädännössä

Yhtiöoikeudellisesti avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä annetun lain 1 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan kommandiittiyhtiö on elinkeinotoiminnan harjoittamista varten perustettu yhtiö, jossa on vähintään yksi vastuunalainen yhtiömies ja yksi ääneton yhtiömies, jonka vastuu yhtiön velvoitteista on rajoitettu tiettyyn määrään.⁴³ AKYL 1 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan kommandiittiyhtiössä vastuunalainen yhtiömies vastaa yhtiön velvoitteista niiden täyteen määrään niin kuin omasta velastaan ja AKYL 1 luvun 1 §:n 3 momentin mukaan kommandiittiyhtiön äännettömän yhtiömiehen vastuu on edellä mainitusti rajoitettu äännettömän yhtiömiehen sijoittaman omaisuuspanoksen määrään. Kommandiittiyhtiö on siis vähintään kahden oikeussubjektin yhtiösopimukseen perustuva oikeussuhde.⁴⁴ Vaatimus yhtiömiehen oikeussubjektiudesta rajoittaa tiettyjen varallisuusmassojen mahdollisuutta toimia kommandiittiyhtiön yhtiömiehenä.⁴⁵ AKYL 1 luvun 3 §:n mukaan kommandiittiyhtiö on itsenäinen oikeushenkilö. Avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä annettu laki sisältää säännökset muun muassa kommandiittiyhtiön voitonjako, yhtiön edustamisesta ja jakoperusteesta. Laki on lähtökohtaisesti dispositiivinen, eikä se sisällä muun muassa voitonjakoa tai yhtiön pääomankäyttöä koskevia pakottavia säännöksiä.⁴⁶ Näin ollen yhtiömiehet voivat keskinäisesti sopimalla poiketa esimerkiksi lain voitonjakoa ja hallintovaltuutta koskevista säännöksistä (AKYL 7 luvun 2 §:n 2 momentti).

⁴³ HE 6/1987 vp, s. 3.

⁴⁴ Villa 2018, s. 83.

⁴⁵ Näin ollen muun muassa sijoitusrahastot eivät lähtökohtaisesti voi olla kommandiittiyhtiön yhtiömiehiä, koska ne eivät ole itsenäisiä oikeushenkilöitä. Sijoitusrahastojen oikeussubjektiudesta ks. Verohallinto 2022a, kohta 2.1. Ks. ulkomaisen sijoitusrahaston oikeussubjektiudesta myös Järvinen 2019, s. 174. Edellä mainitusta huolimatta käytännössä ulkomaiset sijoitusrahastot kuitenkin sijoittavat kommandiittiyhtiöihin siten, että yhtymäosuuden omistaa muodollisesti sijoitusrahastoa hallinnoiva rahastoyhtiö. Lisäksi, mikäli ulkomainen sijoitusrahasto on erillinen oikeushenkilö, voi se olla myös itsenäisesti kommandiittiyhtiön yhtiömies.

⁴⁶ HE 17/2015 vp, s. 3.

Kommandiittiyhtiön verotuksellista asemaa tarkasteltaessa, TVL 4 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan kommandiittiyhtiö on elinkeinoyhtymä.⁴⁷ Elinkeinoyhtymä on verotuksellinen käsite, jota käytetään suomalaisessa verolainsäädännössä, mutta elinkeinoyhtymän käsitettä ei käytetä yhtiöoikeudessa tai muuten verotuksen ulkopuolella.⁴⁸ Elinkeinoyhtymänä pidetään avointa yhtiötä, kommandiittiyhtiötä, laivanisännistöyhtiötä ja sellaista elinkeinotoiminnan harjoittamista varten perustettua muuta kuin yhteisönä pidettävää yhteenliittymää, joka on tarkoitettu toimimaan osakkaiden yhteiseen lukuun (TVL 4 §). Elinkeinoyhtymien verotuksesta säädetään tuloverolaissa. TVL 16 §:n mukaan elinkeinoyhtymä ei ole erillinen verovelvollinen, vaan elinkeinoyhtymät ovat laskentasubjekteja, joka tarkoittaa sitä, että huolimatta siitä ettei elinkeinoyhtymä ole erillinen verovelvollinen, yhtymällä on itsenäinen kirjanpito, yhtymä tekee itsenäisen veroilmoituksen ja yhtymälle vahvistetaan tulolähdekohtaisesti verotettava tulos.⁴⁹ Elinkeinoyhtymien verotuksessa lähtökohtana on osakasverotus, jossa elinkeinoyhtymälle vahvistettu tulos jaetaan aikaisempien verovuosien tappioiden vähentämisen jälkeen verotettavaksi osakkaiden tulona niiden osuuksien mukaan, jotka heillä on yhtymän tuloon.⁵⁰ Yhtiömiehille verotettavaksi jaettavia osia kutsutaan tulo-osuuksiksi. Verotuksellisesti on tärkeää huomata kommandiittiyhtiön laskentasubjekttiluonteen lisäksi se, että huolimatta siitä, että vaikka kommandiittiyhtiö ei ole erillinen verovelvollinen, ei kommandiittiyhtiö kuitenkaan ole verotuksessa lähtökohtaisesti täysin puhdas läpivirtausyksikkö, sillä pääsääntöisesti osinkotuloa lukuun ottamatta kommandiittiyhtiön kautta yhtiömiehille kulkeutuva tulo muuttaa tulotyyppiään.⁵¹

Elinkeinoyhtymän verotuksessa yhtymälle vahvistetaan ensin eri tulolähdekohtaiset tulokset tulolähteiden tuottojen ja kulujen erotuksena. Elinkeinoyhtymällä voi olla tuloa toisistaan

⁴⁷ Huolimatta siitä, että kommandiittiyhtiön määritelmään liittyy AKYL 1 luvun 1.1 §:n mukaan vaatimus elinkeinotoiminnan harjoittamisesta, on kommandiittiyhtiö verotuksellisesti elinkeinoyhtymä automaattisesti yhtiömuodon perusteella. Näin ollen kommandiittiyhtiö, joka harjoittaa vain muun toiminnan tulolähteeseen liittyvää toimintaa on myös verotuksellisesti elinkeinoyhtymä. Ks. tähän liittyen Nykänen –Niemi 2022, luku I.2.

⁴⁸ Verohallinto 2021, kohta 1.1.

⁴⁹ Andersson – Linnakangas – Frände 2016, s. 29 ja Pekkinen 2022, s. 184.

⁵⁰ Järvenoja 2013, s. 540 ja Malmgren 2012, s. 327.

⁵¹ Juusela 2007, s. 98. Tästä pääsäännöstä poiketen, TVL 9.5 §:n soveltamistilanteissa kommandiittiyhtiötä kuitenkin kohdellaan de facto täysin läpivirtausyksikkönä. Ks. Viitala 2007, s. 14.

erillisistä⁵² elinkeinotoiminnan tulolähteestä⁵³, maatalouden tulolähteestä⁵⁴, sekä henkilökohtaisesta tulolähteestä, johon kuuluu kaikki toiminta, joka ei ole elinkeinotoimintaa tai maataloutta.⁵⁵ Pääomasijoitustoimintaa harjoittavien kommandiittiyhtiöiden kohdalla on tehty oikeuskäytännössä linjaus, jonka mukaan kommandiittiyhtiömuotoisen pääomarahaston toimintaa pidetään lähtökohtaisesti elinkeinotoimintana.⁵⁶ Jokaiselle tulolähteelle vahvistetaan ensin tulolähdekohdainen tulos tai tappio. Jos tulolähteen tulos on tappiollinen, vahvistetaan tulolähteelle tappio, joka TVL 119 §:n ja 120 §:n mukaan voidaan tulevien kymmenen vuoden aikana vähentää tulolähteelle voitollisesta tuloksesta. Jos tulolähteen tulos taas on voitollinen, vähennetään siitä aiempien vuosien tulolähteelle vahvistetut tappiot ja jäljelle jäävä osa tulolähteen tuloksesta jaetaan yhtiömiehille verotettavaksi.⁵⁷ Tappioiden vähentämisessä tulee ottaa huomioon TVL 122.1 §, jonka mukaan elinkeinoyhtymän tappiota ei vähennetä, jos tappiovuoden aikana tai sen jälkeen yli puolet sen yhtiöosuuksista on muun saannon kuin perinnön tai testamentin vuoksi vaihtanut omistajaa tai yli puolet sen jäsenistä vaihtunut. Merkitys on lain sanamuodon mukaisesti yhtiöosuuksien omistajanvaihdoksella, eikä tuloverolaissa tehdä eroa vastuunalaisen ja äänettömän yhtiömiehen yhtiöosuuksien välillä, vaikka äänettömän yhtiömiehen yhtiöoikeudellinen asema on erilainen kuin vastuunalaisen yhtiömiehen asema.⁵⁸ Sen sijaan oikeuskäytännössä asiaa on täsmennetty ja todettu, että vastuunalaisen yhtiömiehen ja äänettömän yhtiömiehen yhtiöosuuksien oikeudet ja eroavaisuudet on otettava huomioon, kun tarkastellaan, onko tapahtunut TVL 122.1 §:n mukainen omistajanvaihdos.⁵⁹ Vero-oikeuskäytännössä on pääsääntöisesti todettu, että kun yhtiöosuuksiin kohdistuvat oikeudet ja velvollisuudet määräytyvät AKYL:n

⁵² Kommandiittiyhtiön tulolähteiden erillisyydestä ks. HE 200/1992 vp, s. 30–31.

⁵³ Elinkeinotulon verottamisesta annetun lain (360/1968) 1 ja 2 §:n mukaan elinkeinotoiminnan tulolähteen muodostaa liike- ja ammattitoiminta.

⁵⁴ Maatilatalouden tuloverolain (543/1967) 2.1 §:n mukaan maatalouden tulolähteeseen kuuluu varsinaisesta maataloudesta sekä sellaisesta erikoismaataloudesta taikka maa- tai metsätalouteen liittyvästä muusta toiminnasta, jota ei ole pidettävä eri liikkeenä saatu tulo.

⁵⁵ Ossa 2020, s. 31–34 ja Nykänen 2007, s. 515.

⁵⁶ KVL 1998/121.

⁵⁷ Verohallinto, Tulolähteen tappion vahvistaminen ja vähentäminen, [Tuloverotus - avoin yhtiö ja kommandiittiyhtiö - vero.fi](#)

⁵⁸ Verohallinto 2020, kohta 1.5.

⁵⁹ Järvenoja 2018, s. 607. Erojen lisäksi tulee tapauskohtaisesti huomioida myös kommandiittiyhtiön harjoittaman toiminnan ominaisuuksia ja vaikutusta yhtiömiesten toimintaan ja suhteisiin. Ks. pääomarahastoyhtiöihin liittyen Helsingin HaO 16.2.2018 t. 18/0154/6.

olettamasaännösten mukaisesti, äänettömien yhtiömiesten yhtiöosuuksilla on lähtökohtaisesti merkitystä vain silloin, kun tasan puolet vastuunalaisten yhtiömiesten osuuksista on vaihtanut omistajaa.⁶⁰ Sen sijaan oikeuskäytännössä on katsottu, että jos kommandiittiyhtiön yhtiömiehet ovat sopineet yhtiöosuuksiin kohdistuvista oikeuksista ja velvollisuuksista AKYL:n olettamasaännöksistä poiketen, äänettömien yhtiömiesten oikeuksiin ja velvollisuuksiin saattaa liittyä erityispiirteitä, jotka tulee ottaa tapauskohtaisesti huomioon arvioitaessa omistajanvaihdoksen vaikutusta tappioiden vähennysoikeuteen.⁶¹

Kun voitollisesta tuloksesta on vähennetty aiempien verovuosien tappiot, jaetaan tulos verotettavaksi osakkaiden tulona niiden osuuksien mukaan, jotka heillä on yhtymän tuloon. Osakkaan verotuksessa tulo-osuus on lähtökohtaisesti saman tulolähteen tuloa, kuin mitä se on henkilöyhtiön verotuksessa.⁶² Kommandiittiyhtiön tulon jakamisen pääsääntö säädetään AKYL 7 luvun 4 §:n 1 momentissa, jonka mukaan äänettömälle yhtiömiehelle suoritetaan yhtiön voitosta korkolain 3 §:n 2 momentin mukaista korkoa vastaava osuus tilikauden alkaessa maksettuna olleelle panokselle. Tämän jälkeen jaetaan loppuosa voitosta vastuunalaisille yhtiömiehille. Jos voitto ei riitä äänettömien yhtiömiesten voitto-osuuksien täysimääräiseen suorittamiseen, jaetaan voitto heidän kesken tilikauden alkaessa maksettuina olleiden panosten suhteessa. Kommandiittiyhtiön yhtiömiehet voivat kuitenkin sopia voitonjaosta keskenään rekisteröidyllä yhtiösopimuksella tai muulla voitonjakoa koskevalla sopimuksella.⁶³ Mikäli kommandiittiyhtiön voitonjaosta on yhtiömiesten kesken sovittu lain säännöksistä poiketen, tulo jaetaan verotettavaksi yhtiömiesten kesken siten kuin yhtiömiehet ovat sopineet. Jos on sovittu, ettei äänettömän yhtiömiehen voitto-osuutta makseta korkona sijoitetulle pääomalle, vaan tulo-osuus määräytyy samoin kuten vastuunalaisen yhtiömiehen tulo-osuus, on ääneton yhtiömies tulo-osuutta jaettaessa samassa asemassa kuin vastuunalainen yhtiömies, eikä niin sanottua etuoikeutta tulo-osuuteen ole.⁶⁴ Mikäli rekisteröidyssä yhtiösopimuksessa tai muussa sopimuksessa ei ole sovittu voitonjaosta,

⁶⁰ KHO 1991 B 543 ja KHO 1996 T 3551.

⁶¹ KHO 2019:130.

⁶² Nykänen 2007, s. 522 ja Villa – Ossa 2017, s. 155.

⁶³ Villa – Ossa 2017, s. 15, Viitala 2018, s. 530–531 ja HE 17/2015 vp, s. 3.

⁶⁴ Ossa 2020, s. 208.

noudatetaan AKYL 7 luvun 4 §:n 1 momentin voitonjakoa koskevaa säännöstä.⁶⁵ Tulo verotetaan kommandiittiyhtiön osakkaiden verotuksessa sen verovuoden tulona, jonka aikana kommandiittiyhtiön tilikausi päättyy. Tilanteissa, joissa kommandiittiyhtiön osakas on kirjanpitovelvollinen, kommandiittiyhtiöstä saadun tulo-osuuden verovuosi määräytyy sen yhtiömiehen tilikauden päättymishetken mukaan, jonka aikana kommandiittiyhtiön tilikausi päättyy.⁶⁶

2.2 Äänettömänä yhtiömiehenä olevan ulkomaisen entiteetin verotus pääsääntöisesti

2.2.1 Yleisesti verovelvollinen ulkomainen yhteisö äänettömänä yhtiömiehenä

Ulkomaisen toimijan verovelvollisuusasemalla on merkittävä vaikutus ulkomaisen toimijan verotukseen.⁶⁷ Ulkomainen yhtiö voi olla joko TVL 3 §:ään rinnastuva yhteisö tai TVL 4.1 §:n 1 kohtaan rinnastuva elinkeinoyhtymä. Suomessa käsitellään yhtyminä kotimaisten yhteenliittymien lisäksi käytännössä kaikkia sellaisia vähintään kahden henkilön ulkomaan lakien mukaan perustamia tai ulkomailla rekisteröityjä yrityksiä, joita ei voida pitää yhteisinä.⁶⁸ Näin ollen ulkomainen yritys voi olla lähtökohtaisesti vain joko yhtymä tai yhteisö. Se, onko ulkomainen yhtiö tai yhteenliittymä Suomessa elinkeinoyhtymä vai yhteisö, ratkaistaan tutkielman luvussa 4 kuvatulla luokittelulla lähtökohtaisesti sen perusteella, miten yhtiö tai yhteenliittymä on rinnastettavissa keskeisten yksityisoikeudellisten ja toiminnallisten ominaisuuksiensa perusteella kotimaiseen elinkeinoyhtymään vai yhteisöön.⁶⁹

Ulkomainen yhteisö voi olla Suomessa yleisesti tai rajoitetusti verovelvollinen. Verovuodesta 2021 lähtien, TVL 9 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan ulkomainen yhteisö on Suomessa yleisesti

⁶⁵ Verohallinto 2019, kohta Kannanotto.

⁶⁶ Villa – Ossa 2017, s. 150–151.

⁶⁷ Traversa 2018, luku 1.1.

⁶⁸ Helminen 2023, luku 6.1.1.

⁶⁹ Nykänen 2015, s. 120, Lammi 2015, s. 522 ja Koskenniemi 2014, s. 431.

verovelvollinen, jos sen tosiasiallinen johtopaikka sijaitsee Suomessa.⁷⁰ On tärkeää tunnistaa, että tosiasiallinen johtopaikka on eri käsite kuin johtopaikka.⁷¹ TVL 9 §:n 8 momentin mukaan pääsääntöisesti ulkomaisen yhteisön tosiasiallinen johtopaikka sijaitsee paikassa, jossa yhteisön hallitus tai muu päätöksentekuelin tekee yhteisön tärkeimmät ylintä päivittäistä johtamista koskevat päätökset. Tämän lisäksi tosiasiallisen johtopaikan syntyminen arvioinnissa on kuitenkin otettava kokonaisharkintana huomioon myös muut, muun muassa johtorakenteeseen ja yhteisön toiminnan luonteeseen liittyvät tosiseikat.⁷² Tosiasiallisen johtopaikan syntyminen tutkitaan tapauskohtaisesti ja edellytyksenä sen syntymiselle on ylimmän johtamistoiminnan harjoittamisen lisäksi riittävä ajallinen pysyvyys Suomessa.⁷³

TVL 9 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettuna yleisesti verovelvollisena ulkomaisena yhteisönä pidetään TVL 3 §:n 5 ja 7 kohdassa tarkoitettuihin yhteisöihin rinnastuvia ulkomaisia yhteisöjä, joiden hallitus tai muu päätöksentekuelin tekee yhteisön tärkeimmät ylintä päivittäistä johtamista koskevat päätökset Suomessa. TVL 3 §:n yhteisömääritelmää käsitellään tarkemmin tutkielman luvussa 4.3.1. TVL 3 §:n yhteisömääritelmän ulkopuolelle jäävät ulkomaiset yhtiömuodot eivät voi olla Suomessa yleisesti verovelvollisia. Tämä rajausta on tehty suoraan TVL 9 §:n 1 momentin 1 kohdassa käytetyissä sanamuodoissa. Näin ollen vain TVL 3 §:n määritelmän mukaista yhteisöä vastaava ulkomainen yhtiö voi olla yleisesti verovelvollinen Suomeen, jos yhteisön tosiasiallinen johtopaikka sijaitsee Suomessa. Tämä tarkoittaa sitä, että ulkomainen suomalaiseseen verotusyhtymään, elinkeinoyhtymään tai yhteisetuuteen rinnastuva, tai kokonaan suomalaisiin entiteetteihin rinnastumaton ulkomainen toimija ei voi olla Suomessa yleisesti verovelvollinen. Jos äänettömänä yhtiömiehenä oleva ulkomainen yhtiö on Suomeen yleisesti verovelvollinen, on se velvollinen maksamaan veroa Suomeen maailmanlaajuisesti saamistaan tuloista verotusmenetelystä annetun lain (1558/1995, VML) mukaisesti, myös kommandiittiyhtiöstä saamistaan tulo-osuudesta (TVL 9 §:n 1 momentin 1 kohta), ja jää verovelvollisuusstatuksensa johdosta

⁷⁰ HE 136/2020 vp, s. 55.

⁷¹ Ulkomaisen yhtiön johtopaikan on voitu katsoa muodostavan kiinteän toimipaikan Suomeen jo kauan ennen tosiasiallista johtopaikkaa koskevaa sääntelyä. Ks. KHO 1999:25 ja Kiviranta 2023, s. 573.

⁷² HE 136/2020 vp, s. 47–50, Malmgren 2020, s. 646–648 ja Kiviranta 2023, s. 575–576.

⁷³ HE 136/2020 vp, s. 25 ja 51.

automaattisesti TVL 9.5 §:n soveltamisalan ulkopuolelle.⁷⁴ Yleisesti verovelvollinen ulkomainen yhteisö maksaa saamistaan tuloista veroa Suomeen siis samoin, kuin tavallinen suomalainen ja Suomesta johdettava yhtiö.⁷⁵ Tämä tarkoittaa sitä, että äänettömälle yhtiömiehelle jaetaan yhtiömiesten välisen sopimuksen tai sopimuksen puuttuessa AKYL 7 luvun 4 §:n 1 momentin mukainen tulo-osuus kommandiittiyhtiön tulolähteen tuloksesta, josta ulkomainen yleisesti verovelvollinen yhteisö maksaa veroa Suomeen yleisen yhteisöverokannan mukaisesti 20 prosenttia (TVL 124.2 §).

2.2.2 Rajoitetusti verovelvollinen ulkomainen yhteisö äänettömänä yhtiömiehenä

Pääsääntöisesti ulkomaiset yhteisöt ovat ulkomailla perustettuja, ulkomailta käsin johdettuja, ja näin ollen lähtökohtaisesti rajoitetusti verovelvollisia.⁷⁶ Rajoitetusti verovelvollinen yhteisö maksaa Suomeen veroa lähdevaltioperiaatteen mukaisesti vain Suomesta saamistaan tulosta (TVL 9.1,2).⁷⁷ Suomesta saaduista tuloista on mainittujen tulojen osalta vakiintuneesti tyhjentävänä pidetty esimerkkiluettelo TVL 10 §:ssä.⁷⁸ TVL 10 §:n listaus sisältää erilaisia tulotyyppisiä, jotka eivät ole toisiaan poissulkevia. Olennaista pykälän sovellettavaksi tulemisen kannalta on, että verotusoikeus muodostuu yhden kohdan perusteella.⁷⁹ TVL 10 §:n mukaan Suomesta saatua tuloa on muun muassa Suomessa sijaitsevasta kiinteistöstä saatu tulo, suomalaiselta osakeyhtiöltä saatu osinkotulo, osuus suomalaisen yhtiön tuloon sekä rojaltilta, jos hyvityksen perusteena olevaa omaisuutta tai oikeutta käytetään elinkeinotoiminnassa Suomessa. Näin ollen kansallisen lainsäädännön asettama lähtökohta ulkomaiselle yhtiön osakkaalle on, että myös rajoitetusti verovelvollinen yhtiömiestä on velvollinen maksamaan Suomeen veroa yhtiöstä saamistaan tulo-osuudesta.⁸⁰ Verosopimuksilla on kuitenkin mahdollista rajoittaa Suomen kansalliseen

⁷⁴ Ks. Malmgren 2008, s. 14 ja Verohallinto 2022, kohta 4.2.

⁷⁵ Malmgren 2020, s. 650.

⁷⁶ Helminen 2023, luku 5.1.4.

⁷⁷ Nykänen 2015, s. 86–87.

⁷⁸ Malmgren – Myrsky 2017, s. 251 ja Nieminen – Nykänen, 2020, s. 280.

⁷⁹ Nissinen 2019, s. 191.

⁸⁰ Helminen 2002, s. 237.

lainsäädäntöön perustuvaa verotusoikeutta.⁸¹ Suomen solmimat verosopimukset eivät kuitenkaan pääsääntöisesti sisällä säännöksiä yhtymien tai niiden osakkaiden verotuksesta.⁸² Verouikeuskäytännössä on katsottu, ettei Suomi ole verosopimuksissaankaan luopunut oikeudesta verottaa kommandiittiyhtiön kiinteästä toimipaikasta Suomessa harjoittamasta elinkeinotoiminnasta saamaa tuloa rajoitetusti verovelvollisen äänettömän yhtiömiehen tulona.⁸³ Tämä KHO:n tulkinta edelleen vahvistaa sitä pääsääntöä, jonka mukaan ulkomainen, yhteisömuotoinen äänettömän yhtiömies on Suomeen verovelvollinen suomalaisesta kommandiittiyhtiöstä saamansa tuloosuuden perusteella huolimatta Suomen solmimista verosopimuksista.

Pääsäännön mukaiseen laintulkintaan liittyi kuitenkin pitkään sijoitusmuotojen välinen epäneutraalisuus tilanteissa, joissa rajoitetusti verovelvollinen on pääomasijoitustoimintaa harjoittavan kommandiittiyhtiön äänettömän yhtiömies: Rajoitetusti verovelvollisen sijoittaessa kommandiittiyhtiön kautta sijoituksesta saatu tulo oli ennen veronalaista, mutta rajoitetusti verovelvollisen tehdessä sijoitus suoraan suomalaiseen kohdeyritykseen, sijoitukselle saatava tuotto on usein Suomessa joko kokonaan tai osittain verovapaata.⁸⁴ Tämän epäneutraalisuuden uskottiin aikanaan olevan yksi syy siihen, miksi suomalaisissa kommandiittiyhtiömuotoisissa pääomarahastoissa ei ollut ennen TVL 9.5 §:n säätämistä ulkomaisia yhtiömiehiä, vaikka kiinnostusta ulkomailta oli.⁸⁵ Epäneutraalisuus huomioitiin myös Matti Vanhasen hallitusohjelmassa 2003, jossa yhtenä kasvuyrittäjyyden edellytysten parantamisen keinona tavoitteena nimettiin ulkomaisten pääomasijoitusten verokohtelun uudistaminen siten, että ulkomaista riskipääomasijoitusta suomalaiseen pääomarahastoon ja kohdeyritykseen verotetaan yhdenmukaisesti.⁸⁶ Epäneutraalisuuden korjaamiseksi päädyttiin säätämään sääntelyä neutralisoiva tuloverolain 9.5 §. TVL 9.5 § koskee ainoastaan pääomarahastoyhtymän rajoitetusti verovelvollisten äänettömien yhtiömiesten

⁸¹ Helminen 2007, s. 26.

⁸² Viitala 2005, s. 515.

⁸³ KHO 2002:34. Ks. myös KVL 2017/28.

⁸⁴ HE 64/2005 vp, s. 1–2 ja Viitala 2005, s. 515. Suoran sijoituksen ja rahastosijoituksen verotuksen tulisi lähtökohtaisesti olla keskenään neutraalia. Ks. OECD 2017, s. 61.

⁸⁵ VaVM 17/2005 vp, s. 2.

⁸⁶ Valtioneuvoston Kanslia 2003, s. 36–37. Ks. myös Valtioneuvoston Kanslia 2005, s. 34.

verotusta. Näin ollen säännöksellä ei ole vaikutusta yleisesti verovelvollisten äänettömien yhtiömiesten ja vastuunalaisten yhtiömiesten verotukseen.

2.2.3 Ulkomainen yhtymään rinnastuva toimija äänettömänä yhtiömiehenä

Kahden tai useamman henkilön ulkomaan lakien mukaisesti perustamaa ja/tai muodostamaa yritystä voidaan pitää Suomessa yhtymänä, ellei se ole rinnastettavissa suomalaisiin yhteisinä kohdeltaviin yhtiömuotoihin tai erityiseen tarkoitukseen varattuun varallisuuskokonaisuuteen.⁸⁷ Käytännössä ulkomainen yhtymä voi toimia suomalaisen kommandiittiyhtiön äänettömänä yhtiömiehenä muun muassa niin sanotuissa rahastojen rahasto -tilanteissa, joissa ulkomainen alkuperäinen sijoittaja toimii sijoittajana/äänettömänä yhtiömiehenä ulkomaisessa limited partnership -muotoisessa rahastossa, joka edelleen toimii äänettömänä yhtiömiehenä suomalaisessa kommandiittiyhtiömuotoisessa pääomarahastossa.⁸⁸ Mikäli äänettömänä yhtiömiehenä on tällainen muuhun yhtiömuotoon kuin TVL 3 §:n mukaiseen yhteisöön juridisesti rinnastuva ulkomainen yhtiö, (esimerkiksi äänettömänä yhtiömiehenä on TVL 4.1 §:n 1 kohdan elinkeinoyhtymäksi luokiteltava yhtiö) sovelletaan edelleen "välillisesti" pääsääntönä sitä, että rajoitetusti verovelvollinen maksaa Suomeen veroa vain Suomesta saamastaan tulosta, jollaista suomalaisesta yhtymästä saatu tulo-osuus TVL 10 §:n 6 kohdan nojalla on. Tämä tarkoittaa sitä, että koska ulkomaiset elinkeinoyhtymiin rinnastuvat yhtiöt eivät verotuksessa pääsääntöisesti ole Suomeen yleisesti tai rajoitetusti verovelvollisia, toteutetaan verotus osakasverotuksena ja osakkaan yhtymästä saadun tulon veronalaisuus ja sen laajuus riippuu tosiasiallisesti osakkaan verovelvollisuus- asemasta.⁸⁹ Yleisesti verovelvollinen ulkomaisen yhtymän osakas on Suomeen verovelvollinen maailmanlaajuisesti saamistaan tuloista, myös ulkomaisesta yhtymästä saamastaan tulo-osuudesta. Ulkomaisen yhtymän osakkaita verotetaan samalla tavalla kuin suomalaisen yhtymän osakkaita.⁹⁰ Ulkomaisen yhtymän Suomessa yleisesti verovelvolliselle yhtiömiehelle vahvistetaan näin ollen yhtiömiehen yhtiöosuuden perusteella tulo-osuus, joka verotetaan osakkaan tulona

⁸⁷ Helminen 2002, s. 236.

⁸⁸ Rahastojen rahasto -tilanteista ks. Valtiovarainministeriö 2018, s. 169–177.

⁸⁹ Nykänen 2015, s. 121 ja HE 256/1994 vp, s. 3.

⁹⁰ Malmgren – Myrsky 2017, s. 330.

(TVL 16 a §). Väliä ei Suomen verotusoikeuden muodostumisen tai verorasituksen kohdistamisen näkökulmasta ole sillä, koostuuko ulkomaisen yhtymän tulo Suomesta vai muualta saadusta tulosta eikä sillä, pidetäänkö yhtymää ulkomailla erillisenä verovelvollisena vai ei.⁹¹

Jos ulkomaisen yhtymän yhtiömies on sen sijaan Suomeen rajoitetusti verovelvollinen, on oikeuskirjallisuudessa katsottu, että rajoitetusti verovelvollista yhtiömiestä voidaan lähtökohtaisesti verottaa vain yhtymän Suomesta ja Suomessa sijaitsevasta kiinteästä toimipaikasta saamasta tulosta edellyttäen, ettei verosopimus tai Suomen sisäinen lainsäädäntö tätä estä.⁹² Suomeen rajoitetusti verovelvollisen ulkomaisen yhtymän osakkaan saamien tulojen veronalaisuutta tarkastellaan tulotyyppikohtaisesti.⁹³ Koska suomalaisesta yhtymästä saatua tuloa pidetään TVL 10 §:n 6 kohdan nojalla Suomesta saatuna tulona voidaan todeta, että jos ulkomainen yhtymä saa tuloa suomalaisesta kommandiittiyhtiöstä, on ulkomaisen yhtymän yhtiömies pääsääntöisesti velvollinen maksamaan tästä tulosta veroa Suomeen riippumatta siitä, onko yhtiömies Suomeen yleisesti vai rajoitetusti verovelvollinen.

Tilanteisiin, joissa ulkomainen sijoittaja sijoitti kommandiittiyhtiömuotoiseen pääomarahastoon ulkomaisen läpivirtaavan yhtymäksi luokiteltavan entiteetin kautta, liittyi epäneutraalisuutta myös ulkomaisen sijoittajan verotusta neutralisoineen TVL 9.5 §:n säätämisen jälkeen, sillä TVL 9.5 §:n mahdollistamien veroetujen saaminen edellytti pitkään sitä, että sijoitus kommandiittiyhtiömuotoiseen pääomarahastoon tehdään suoraan, ei verotuksellisesti läpinäkyvän entiteetin kautta.⁹⁴ Myöhemmin TVL 9.6 §:n säätämällä laajennettiin TVL 9.5 §:n mukainen kommandiittiyhtiömuotoisen pääomarahaston rajoitetusti verovelvollisen äänettömän yhtiömiehen tulotyyppikohtainen verotus koskemaan myös niin sanotun yhtymämuotoisen rahastojen rahaston kautta saadun tulon verotusta.⁹⁵

⁹¹ Helminen 2002, s. 237 ja Verohallinto 2012, kohta Ulkomainen yhtymä.

⁹² Helminen 2023, luku 6.2.3 ja Nykänen 2015, s. 176.

⁹³ Helminen 2002, s. 237.

⁹⁴ Ks. KVL 2011/67 ja KVL 2018/34 (KHO 3.5.2019 t. 1934).

⁹⁵ Nykänen – Nieminen 2023, luku II.1.1.

Edellä esitetty koskee verotusta erityisesti tilanteissa, joissa ulkomainen yhtymänä verotettava toimija on sijaintivaltiossaan läpivirtaava, ei-itsenäinen verovelvollinen, jolloin yhtymien tulot verotetaan osakkaiden tulona. Ulkomaiset yhtymät voivat kuitenkin sijaintivaltionsa mukaisesta verovelvollisuusasemasta riippuen olla myös itsenäisinä verovelvollisia.⁹⁶ **Helminen** on katsonut, että ulkomaisen yhtymäksi luokiteltavan sijaintivaltiossaan itsenäisen verovelvollisen tulo verotetaan sen suomalaisilla osakkailla TVL 16 a §:n mukaisesti huolimatta sen itsenäisen verovelvollisen statuksesta sijaintivaltiossaan.⁹⁷ Oikeuskirjallisuudessa ei ole suoraan löydettävissä kantaa tilanteisiin, joissa sijaintivaltiossa itsenäisenä verovelvollisena pidettävä Suomessa yhtymäksi luokiteltu toimija saa Suomesta tuloa, mutta ulkomaisella yhtymällä on myös Suomeen rajoitusti verovelvollisia yhtiömiehiä. Helmisen tekemästä tulkinnasta voidaan kuitenkin johtaa päätelmä, jonka mukaan johdonmukaisesti myös näissä tilanteissa ulkomaisen yhtymän tulo verotetaan sen ulkomaisilla yhtiömiehillä. Tällöin voidaan todeta, että jos ulkomainen toimintamuoto luokitellaan Suomessa yhtymäksi, ei Suomen näkökulmasta verovelvollisuuden ja -rasituksen tosiasiallisessa kohdistamisessa vaikutusta ole sillä, katsotaanko ulkomainen toimija sijaintivaltiossaan itsenäiseksi verovelvolliseksi vai ei. Koska TVL 4 §:n mukainen yhtymä ei TVL 15 ja 16 §:n nojalla ole itsenäinen verovelvollinen, verotetaan yhtymän tulo aina sen osakkaiden tulona. Tällöin ongelmia voi syntyä muun muassa kaksinkertaisen verotuksessa poistamisessa.⁹⁸

Tilanteista, joissa suomalaisen kommandiittiyhtiön yhtiömiehenä on ulkomainen yhtymä, voidaan tiivistäen lausua seuraavasti: Koska suomalaisesta yhtymästä saatua tuloa pidetään TVL 10 §:n 6 kohdan nojalla Suomesta saatuna tulona voidaan todeta, että jos ulkomainen yhtymä saa tuloa suomalaisesta kommandiittiyhtiöstä, kohdellaan ulkomaista yhtymää kotimaisen yhtymän tapaan laskentasubjektina, jonka johdosta ulkomaisen yhtymän yhtiömies on pääsääntöisesti velvollinen maksamaan suomalaisesta yhtymästä saadusta tulosta veroa Suomeen riippumatta siitä, onko yhtiömies Suomeen yleisesti vai rajoitetusti verovelvollinen ja onko

⁹⁶ Malmgren 2008, s. 191.

⁹⁷ Helminen 2023, luku 6.2.1. Ks. myös Verohallinto 2012, kohta Ulkomainen yhtymä.

⁹⁸ Ks. Malmgren 2008, s. 192.

suomalaisessa yhtymässä äänettömänä yhtiömiehenä toimiva ulkomainen yhtymä sijaintivaltiossaan itsenäinen verovelvollinen vai ei.⁹⁹

2.2.4 Ulkomainen yleishyödyllinen yhteisö äänettömänä yhtiömiehenä

Kommandiittiyhtiön äänettömänä yhtiömiehenä voi olla myös yleishyödyllinen yhteisö. Yleishyödyllisellä yhteisöllä tarkoitetaan TVL 22 §:n mukaan yhteisöä, joka toimii yksinomaan ja välittömästi yleiseksi hyväksi aineellisessa, henkisessä, siveellisessä tai yhteiskunnallisessa mielessä, jonka toiminta ei kohdistu vain rajoitettuihin henkilöpiireihin, ja joka ei tuota toiminnallaan siihen osalliselle taloudellista etua osinkona, voitto-osuutena taikka kohtuullista suurempaa palkkana tai muuna hyvityksenä.¹⁰⁰ Yleishyödyllisiä yhteisöjä ovat kaikki TVL 3 §:n yhteisömääritelmään sisältyvät toimintamuodot, jotka täyttävät sääntöjensä ja tosiasiallisen toimintansa perusteella kaikki TVL 22.1 §:n mukaiset yleishyödyllisyyden edellytykset.¹⁰¹ Yleishyödyllisistä yhteisöistä sijoitustoimintaa harjoittavat erityisesti säätiöt.¹⁰² Yleishyödyllinen yhteisö on lähtökohtaisesti verovelvollinen vain saamastaan elinkeinotulosta, mutta yleishyödyllisen yhteisön elinkeinotulon veronalaisuuteen on kuitenkin säädetty kaksi poikkeusta: TVL 23.2 §:n mukaiset yhteiskunnallisesti merkittävää toimintaa harjoittavat yleishyödylliset yhteisöt¹⁰³ ja tietyt TVL 23.3 §:ssä listatut pienimuotoiset varainhankintamuodot. **Viitala** on katsonut, että sekä kotimaisen että

⁹⁹ Ks. myös Nissinen 2014, s. 320–321, jonka mukaan ulkomaista yhtymää ei pidetä erillisenä verovelvollisena, vaan ulkomaista yhtymää kohdellaan verotuksessa laskentasubjektina, jonka tulo verotetaan yhtiön osakkaiden tulona. Tällöin Suomen verotusoikeuteen vaikuttaa yhtymästä saadun tulon tulolaji, yhtiön osakkaan oikeudellinen muoto ja yhtiön osakkaan verovelvollisuusstatus.

¹⁰⁰ Yhteisön yleishyödyllisyyden arviointi suoritetaan yhteisön säännöt ja toiminnan tosiasiallisen luonteen huomioiden kokonaisharkintana. Ks. Verohallinto 2021a, kohta 1.

¹⁰¹ Talari 2010, s. 8–13 ja Verohallinto 2021a, kohta 1. Yleishyödyllisiä yhteisöjä voivat olla esimerkiksi aatteelliset yhdistykset ja säätiöt.

¹⁰² Ks. Valtiovarainministeriö 2018, s. 166, jossa on erikseen mainittu, että työryhmän saamien tietojen mukaan esimerkiksi säätiöiden osuus pääomarahastoista on tällä hetkellä noin kolme prosenttia. On kuitenkin esitetty, että yleishyödylliset yhteisöt voisivat sijoittaa kommandiittiyhtiömuotoisiin pääomarahastoihin jopa 400 miljoonaa euroa, 10 vuoden aikana.

¹⁰³ Yhteiskunnallisesti merkittävää toimintaa harjoittavalla yleishyödyllisellä yhteisöllä on mahdollisuus hakea kokonaista tai osittaista verovapautta eräiden yleishyödyllisten yhteisöjen verohuojennuksista annetun lain (680/1976) nojalla.

kotimaista vastaavan ulkomaisen yleishyödyllisen yhteisön tulon veronalaisuus määritetään TVL 22 ja 23 §:n mukaisesti.¹⁰⁴

Oikeuskäytännössä on katsottu, että elinkeinoyhtymän tulo-osuuden tulolähde määräytyy osakkaan verotuksessa elinkeinoyhtymän tulolähdejaon mukaan.¹⁰⁵ Näin ollen, Jos yleishyödyllinen yhteisö saa yhtiömiehenä tuloa elinkeinotoimintaa harjoittavasta yhtymästä, on yleishyödyllisen yhteisön yhtymästä saatu tulo pääsääntöisesti elinkeinotoiminnan tuloa ja yleishyödyllinen yhteisö on verovelvollinen yhtymästä saamastaan tulo-osuudesta. Merkitystä ei lähtökohtaisesti ole sillä, saako yleishyödyllinen yhteisö tulon äänettömänä vai vastuunalaisena yhtiömiehenä.¹⁰⁶ Koska pääomasijoitustoimintaa harjoittavan kommandiittiyhtiön on oikeuskäytännössä katsottu harjoittavan elinkeinotoimintaa¹⁰⁷, on yleishyödyllinen yhteisö lähtökohtaisesti verovelvollinen kommandiittiyhtiömuotoisen pääomarahaston kautta saadusta tulosta. Tämä pääsäännön mukainen tulkinta voi johtaa neutraalisuusnäkökulmasta hieman ristiriitaiseen tilanteeseen, sillä yleishyödyllisten yhteisöjen harjoittama muunlainen, laajakin sijoitustoiminta on pääsääntöisesti verovapaata, ja luonteeltaan muuta kuin elinkeinotoimintaa.¹⁰⁸ TVL 9.5 §:llä on kuitenkin vaikutusta myös ulkomaisen yleishyödyllisen yhteisön verotukseen, kuten tutkielman luvussa 5.3 on kuvattu.

¹⁰⁴ Viitala 2007, s. 34.

¹⁰⁵ Ks. KHO 2001:11. Ratkaisussa todettiin, että yleishyödylliselle yhteisölle jaettava tulo-osuus on verotuksessa saman tulolähteen tuloa, kuin mitä se on kommandiittiyhtiössä. Ks. myös Järvenoja 2013a, s. 172–173.

¹⁰⁶ Nykänen 2007, s. 522.

¹⁰⁷ KVL 1998/121.

¹⁰⁸ Valtiovarainministeriö 2018, s. 165, Talari 2010, s. 67–70 ja Viitala 2007, s. 7–8.

3 TVL 9.5 §:n soveltuminen

3.1 TVL 9.5 § rajoitetusti verovelvollisen sijoittajan verotusta neutralisoivana säännöksenä

Kommandiittiyhtiömuotoisen pääomarahaston ulkomaisen äänettömän yhtiömiehen verotuskohtelu Suomessa oli epäselvää ennen korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisua 2002:34. Ratkaisussa otettiin kantaa siihen, voidaanko suomalaisen kommandiittiyhtiömuotoisen pääomarahaston ruotsalaista äänettömän yhtiömiestä verottaa Suomessa osuudestaan suomalaisen kommandiittiyhtiön tuloon. KHO linjasi ratkaisussaan, että Suomella on kansalliseen lainsäädäntöön perustuva oikeus verottaa kommandiittiyhtiömuotoisen pääomarahaston ulkomaisen yhtiömiehen Suomesta saatua tulo-osuutta tulolajista riippumatta ja Suomen solmimista verosopimuksista huolimatta, vaikka ulkomaisen sijoittajan tehdessä sijoitus suoraan kohdeyritykseen, sijoitukselle saatava tuotto on Suomessa usein kokonaan tai osittain verovapaata tuloa.¹⁰⁹ KHO totesi perusteluissaan, että koska kommandiittiyhtiömuotoinen pääomarahasto on harjoittanut elinkeinotoimintaansa kiinteästä toimipaikasta, on tulo yhtiömiehellekin jaettuna samankaltaista tuloa. KHO:n perusteluiden voidaan kuitenkin katsoa olleen jokseenkin epäjohdonmukaiset, sillä perusteluissa ei ole suoraan todettu, että ruotsalaiselle äänettömälle yhtiömiehelle muodostuisi Suomeen kiinteä toimipaikka osuudestaan kommandiittiyhtiössä, vaikka KHO perustelee ratkaisuaan muun muassa Pohjoismaiden välisen verosopimuksen liiketulon verotusta koskevan 7 artiklan 1 kohdalla, joka lähtökohtaisesti edellyttää kiinteän toimipaikan muodostumista, jotta liiketuloa voidaan verottaa sen lähdevaltiossa.¹¹⁰ KHO oli ratkaisussaan erimielinen (äänestys 3-2), ja vähemmistö katsoi perusteluissaan, että ruotsalaisen äänettömän yhtiömiehen passiivinen sijoitustoiminta ei muodostanut sille kiinteää toimipaikkaa Suomeen, eikä sitä tästä johtuen voisi verottaa Suomessa osuudesta kommandiittiyhtiön tuloon.¹¹¹

¹⁰⁹ Viitala 2005, s. 515 ja Lehtimaja 2006, s. 45.

¹¹⁰ Lehtimaja 2002, s. 450.

¹¹¹ KHO 2002:34, eri mieltä olleen hallintoneuvos Heikki Kannisen äänestyslausunto, johon hallintoneuvos Olli Nykänen yhtyi.

KHO:n ratkaisu oli selvästi pääomarahastoyhtymien kansainvälisten investointien houkuttelevuutta vähentävä tulkinta suomalaisessa verotuksessa, sillä suoran sijoituksen verotukseen verrattavan epäneutraalisuuden lisäksi ulkomaisen sijoittajan suomalaisesta pääomarahastosta saamaan tulo-osuuteen saattaisi liittyä kaksinkertaisen verotuksen riski.¹¹² Näistä syistä sijoittaminen suomalaisiin kommandiittiyhtiömuotoisiin pääomarahastoihin ei ollut ulkomaisille sijoittajille verotuksellisesti houkuttavaa ja suomalaisissa pääomarahastoissa oli aiemmin vain vähän ulkomaista pääomaa.¹¹³ Sääntelyyn liittyvä epäneutraalisuus katsottiin tarpeelliseksi poistaa muuttamalla verotusta siten, että sijoittaminen kommandiittiyhtiön kautta asetettiin samaan asemaan kuin sijoitus suoraan kohdeyritykseen.¹¹⁴ Ratkaisuna ulkomaisen sijoittajan verotuksen neutralisoinniksi päädyttiin uudistamaan verolainsäädäntöä tavoitteena poistaa aiempaan sääntelyyn liittyvä epäneutraalisuus ja saattaa sijoitus pääomarahastoon verotuksellisesti samaan asemaan kuin sijoitus suoraan kohdeyritykseen ja näin ollen lisätä Suomen ja suomalaisten yritysten houkuttavuutta sijoituskohteena.¹¹⁵ Lainsäädäntöuudistuksen seurauksena verolainsäädäntöä uudistettiin kahdella lainkohdalla: 1.) Tuloverolain 9 §:ään lisättiin uusi 5 momentti, jossa kommandiittiyhtiömuotoisen pääomarahaston ulkomaisen äänettömän yhtiömiehen verotus asetettiin verosopimustilanteissa samaksi, kuin se olisi mikäli ulkomainen sijoittaja saisi tulon suoraan itse ja 2.) Rajoitetusti verovelvollisen tulon verottamisesta annettuun lakiin (627/1978, Lähdeverolaki) lisättiin 3 g §, jossa kommandiittiyhtiömuotoiselle pääomarahastolle säädettiin velvollisuus periä saamastaan tulosta ulkomaisen äänettömän yhtiömiehen osuudesta maksettava lähdevero.¹¹⁶

Voimassa olevan TVL 9.5 §:n mukaan: *"yksinomaan pääomasijoitustoimintaa harjoittavan kommandiittiyhtiön rajoitetusti verovelvollisen äänettömän yhtiömiehen, johon sovelletaan Suomen ja kyseisen yhtiömiehen asuinvaltion välillä solmittua kaksinkertaisen verotuksen välttämistä*

¹¹² Westerlund – Aalto 2003, s. 590.

¹¹³ Käytännössä pääomarahaston tuotto muodostuu pääasiassa osakkeiden luovutuksesta saaduista myyntivoitoista. Myyntivoitot eivät ole Suomessa veronalaista tuloa rajoitetusti verovelvolliselle, joka tekee suoran pääomasijoituksen suomalaiseen kohdeyritykseen, ks. HE 64/2005 vp, s. 2.

¹¹⁴ Valtioneuvoston Kanslia 2003, s. 37 ja Valtioneuvoston Kanslia 2005, s. 34.

¹¹⁵ HE 64/2005 vp, s. 3 ja 7 ja VaVM 17/2005 vp, s. 2. Ks. myös Viitala 2007, s. 14 ja Valtiovarainministeriö 2018, s. 169–170.

¹¹⁶ EV 88/2005 vp.

koskevaa sopimusta, osuutta vastaava osa kommandiittiyhtiön saamasta tulosta on veronalaista tuloa vain siltä osin kuin tulo olisi rajoitetusti verovelvollisen suoraan saamana ollut veronalaista. Jos osakkaan veronalainen tulo ylittää kyseisen osakkaan osuuden yhtymän tuloon, ylittävä osa luetaan veronalaiseksi tuloksi kymmenenä seuraavana verovuotena sitä mukaa kuin tulo-osuutta kertyy. Pääomasijoitustoimintaa harjoittavan kommandiittiyhtiön on oltava vaihtoehtorahastojen hoitajista annetussa laissa (162/2014) tarkoitettu vaihtoehtorahasto, jonka yhtiösopimuksen mukaisena ja tosiasiallisena ainoana tarkoituksena on pääomasijoitustoiminnan harjoittaminen. Tätä momenttia ei kuitenkaan sovelleta, jos kyse on eräiden rajat ylittävien hybridijärjestelyjen verotuksesta annetun lain (1567/2019) 8 a §:n 1 momentissa tarkoitettusta tilanteesta."

Näin ollen kommandiittiyhtiömuotoisen pääomarahaston ulkomaisen äänettömän yhtiömiehen verotuksessa kommandiittiyhtiötä pidetään "de facto" läpivirtausyksikkönä, sillä äänettömän yhtiömiehen tulo-osuuteen sisältyvien tulotyyppien veronalaisuus määräytyy alkuperäisten tulotyyppien mukaan, ikään kuin rajoitetusti verovelvollinen olisi saanut tulon suoraan kohdeyrityksestä eikä kommandiittiyhtiön välityksellä.¹¹⁷ Jotta ulkomaisen äänettömän yhtiömiehen tulo-osuuden verotuksessa voidaan soveltaa TVL 9.5 §:n mukaista läpivirtauskohtelua, tulee säännöksen kaikkien, sekä kommandiittiyhtiöön että ulkomaiseen äänettömään yhtiömieheen liittyvien soveltamisedellytysten täyttyä.¹¹⁸

Lisätty säännös näin ollen rajoitti Suomen verotusoikeutta ja poisti rajoitetusti verovelvollisten sijoittajien verotukseen liittyneen epäneutraalisuuden.¹¹⁹ TVL 9.5 §:n säätämisen onkin katsottu käytännössä lisänneen ulkomaisten sijoittajien halukkuutta sijoittaa suomalaisiin pääomarahastoihin.¹²⁰ Ennen lakiuudistusta vuonna 2004 ulkomaiset yksityisen sektorin sijoittajat tekivät uusia sijoituksia suomalaisiin kommandiittiyhtiömuotoisiin pääomarahastoihin yhteensä 63 000 000 euron edestä, kun taas vuosina 2006–2021 ulkomaisen yksityisen sektorin uusien sijoitusten määrä oli vuosittain keskimääräisesti noin 114 449 000 euroa.¹²¹ Uusien sijoitusten

¹¹⁷ Viitala 2007, s. 14 ja Nykänen 2022, s. 280.

¹¹⁸ Malmgren – Myrsky 2017, s. 322–326 ja Viitala 2007, s. 14–16.

¹¹⁹ Ks. HE 64/2005 vp, s. 3.

¹²⁰ Valtiovarainministeriö 2018, s. 172.

¹²¹ Pääomasijoittajat ry, liite 1. Tilasto sisältää sekä ulkomaisten yhtiöiden että yksityishenkilöiden tekemät sijoitukset, mutta käytännössä lähes kaikki sijoitukset on tehty yhtiöiden kautta.

määrän voidaan siis katsoa keskimääräisesti nousseen ja lakiuudistuksen voidaan näin ollen katsoa käytännössä täyttäneen tavoitteensa. Merkittävin määrä ulkomaisia sijoituksia on tehty Luxemburgista.¹²²

Lisätyn TVL 9.5 §:n lisäksi lakiuudistuksen yhteydessä säädettiin lähdeverolain 3 g §, jonka mukaan tuloverolain 9 §:n 5 momentissa tarkoitettu kommandiittiyhtiö on velvollinen perimään lähdeveroa samassa lainkohdassa tarkoitettuna rajoitetusti verovelvollisen osuuteen yhtymän tuloon sisältyvästä 3 §:ssä tarkoitettusta tulosta.¹²³ Lähdeverolain 3 g §:n soveltamisedellytyksenä on nimittäin se, että kommandiittiyhtiötä pidetään TVL 9.5 §:n mukaisena yksinomaan pääomasijoitustoimintaa harjoittavana kommandiittiyhtiönä.¹²⁴ Säännöksen soveltamisedellytysten tunnistamisen lisäksi on hyvä tunnistaa kenen ja milloin lähdeveroa tulee periä säännöksen soveltuessa. Käytännössä vastuun lähdeveron perimisestä voidaan katsoa kohdistuvan Ky:n vastuunalaiseen yhtiömieheen.¹²⁵ Erityisesti osinkojen lähdeveron perimisajankohdan määrittämiseen liittyy kuitenkin käytännön soveltamisongelmia.¹²⁶ Lähdeverolain 9.1 §:n mukaan lähdevero on perittävä, kun lähdeveron alainen määrä maksetaan asianosaiselle tai merkitään tilille hänen hyväkseen, joten tämän valossa 3 g §:n mukainen lähdevero tulisi periä käytännössä joko voitto-osuuden maksamisen yhteydessä tai nostettaessa tuloa yksityistililtä.¹²⁷ Käytännössä lähdeverolain 3 g § tulee kuitenkin sovellettavaksi oletettavasti melko harvoin, sillä äänettömän yhtiömiehen kommandiittiyhtiön kautta saama osinkotulo on usein verovapaata Suomessa lähdeverolain

¹²² Pääomasijoittajat ry, liite 1.

¹²³ Lähdeverolain 3 §:n mukaan lähdevero on suoritettava, jollei muualla toisin säädetä, osingosta, korosta ja rojalista, palkasta, henkilöstörahaston maksamasta rahasto-osuudesta ja jäsenilleen jakamasta ylijäämästä sekä muusta suorituksesta, josta ennakoperintälain mukaan on toimitettava ennakonpidätys. Lähdevero on suoritettava myös taiteilijan tai urheilijan henkilökohtaiseen toimintaan perustuvasta korvauksesta riippumatta siitä, onko korvausta pidettävä palkkana, sekä siitä, maksetaanko se taiteilijalle tai urheilijalle itselleen vai jollekulle toiselle. Lähdevero suoritetaan osingon kokonaismäärästä sen estämättä, mitä muualla verolainsäädännössä säädetään osingon veronalaisuudesta, jollei jäljempänä tässä laissa muuta säädetä.

¹²⁴ KVL 2006/60, myöhemmin ei muutosta KHO 2007:11. Ratkaisussa oli kyse erityisesti siitä, pidettiinkö Ky:tä TVL 9.5 §:n mukaisena Ky:nä, mutta jatkokysymyksenä ratkaistavaksi tuli myös se, tuliko Ky:n periä lähdeveroa rajoitetusti verovelvollisen yhtiömiehensä tulo-osuuteen sisältyvästä tulosta lähdeverolain 3 g §:n mukaisesti.

¹²⁵ Lehtimaja 2006, s. 48.

¹²⁶ Valtiovarainministeriö 2018, s. 172 ja Lehtimaja 2006, s. 48–49.

¹²⁷ HE 64/2005 vp, s. 8.

3.5 §:n nojalla johtuen siitä, että osingon maksaja ja ulkomainen ääneton yhtiömies ovat usein molemmat julkisesti noteeraamattomia yhteisöjä.

3.2 TVL 9.5 §:n soveltamisedellytykset

3.2.1 Kommandiittiyhtiön edellytys pääomasijoitustoiminnan harjoittamisesta

Lähtökohtaisesti pääomarahastoyhtymän rajoitetusti verovelvollisen yhtiömuotoisen äänettömän yhtiömiehen pääomarahastoyhtymästä tulon veronalaisuuden tarkastelussa tulee ensimmäiseksi selvittää, voidaanko äänettömän yhtiömiehen verotuksessa soveltaa TVL 9.5 §:ää. Jotta TVL 9.5 §:ää voidaan soveltaa kommandiittiyhtiön äänettömän yhtiömiehen verotukseen, tulee kaikkien säännöksen sekä kommandiittiyhtiöön että sen äänettömään yhtiömieheen liittyvien soveltamisedellytysten täytyä. Mikäli soveltamisedellytykset täyttyvät, pidetään pääomarahastoyhtymää de facto läpivirtaavana ja ulkomaisen äänettömän yhtiömiehen tulon veronalaisuus määritetään tulotyyppikohtaisesti siten, kuin ulkomainen sijoittaja olisi saanut tulon suoraan kohdeyhtiöstä.¹²⁸ Mikäli soveltamisedellytykset eivät täyty, on pääomarahastoyhtymän tulo-osuus rajoitetusti verovelvolliselle lähtökohtaisesti Suomessa veronalaista tuloa.¹²⁹ Soveltamisedellytysten täyttymistä tarkastellaan aina tapauskohtaisesti.

TVL 9.5 §:n soveltamiseksi tulee pääomarahaston ensinnäkin olla kommandiittiyhtiö, jonka yhtiösopimuksen mukaisena ja tosiasiallisena ainoana tarkoituksena on pääomasijoitustoiminnan harjoittaminen.¹³⁰ Soveltamisedellytys sisältää siis muodollisen vaatimuksen yhtiösopimuksen sisällöstä, sekä toiminnallisen vaatimuksen tosiasiallisesti harjoitetun toiminnan luonteesta, jotka on molemmat huomioitava soveltamisedellytyksen täyttymistä arvioitaessa. Sitä, harjoittaako kommandiittiyhtiö pääomasijoitustoimintaa, tulee kuitenkin aina tarkastella ensisijaisesti toiminnan tosiasiallisen luonteen näkökulmasta.¹³¹ Verolainsäädäntö ei sisällä tarkasti määrittelevää

¹²⁸ Viitala 2007, s. 14 ja HE 64/2005 vp, s. 7.

¹²⁹ Verohallinto 2023, kohta 4.3.

¹³⁰ HE 64/2005 vp, s. 6.

¹³¹ KHO 2005:74 ja Verohallinto 2022b, kohta 2.3.

säännöstä siitä, mitä pääomasijoitustoiminta käsitteenä tarkoittaa, vaan käsitteen tulkinta ratkeaa tapauskohtaisesti muiden oikeuslähteiden avulla.¹³² Käsitteille pääomasijoittaminen ja pääomasijoittaja ei olekaan olemassa yhtä ja tyhjentävää määritelmää.¹³³ Sen sijaan pääomasijoitustoiminnan harjoittaminen omaakin monta erilaista määritelmää, joissa toistuvat tietyt yhdistävät ja käsitettä määrittävät tekijät. Tutkielman kysymyksenasettelusta johtuen pääomasijoitustoiminnan harjoittaminen pyritään seuraavaksi määrittämään erityisesti verotuksen näkökulmasta.

Ensinnäkin pääomasijoitustoiminnan käsitettä voidaan täsmentää lain esitöiden avulla, vaikka pääomasijoittamistoiminnan käsitettä ei olekaan avattu TVL 9.5 §:n esitöissä. Sen sijaan kyseisen säännöksen esitöissä on viitattu yritys- ja pääomaverouudistuksen esitöihin, joissa pääomasijoitustoiminnalle on määritetty seuraavia ominaispiirteitä: Pääomasijoittaminen on ei-pysyvien sijoitusten tekemistä ensisijaisesti julkisesti noteeraamattomiin yrityksiin, joiden tuotto realisoituu usein kohdeyhtiön osakkeiden myynnissä.¹³⁴ Pääomasijoitustoimintaa harjoittavat ammattimaiset pääomasijoitustoimijat, jotka on perustettu harjoittamaan yksinomaan ainoastaan pääomasijoitustoimintaa, ja jotka tekevät sijoitukset joko välillisesti pääomarahastojen kautta tai suoraan kohdeyrityksiin, toimien kohdeyrityksessä yleensä rahoittajana ja/tai liiketoimintaa tukevana asiantuntijana.¹³⁵ Kohdeyrityksiä ovat usein jo vakiintuneet yritykset sekä kasvu-/startup -yritykset.¹³⁶ Pääomasijoitustoiminnalle on ominaista, että toimintaa harjoitetaan ensisijaisesti joko kommandiittiyhtiön tai toissijaisesti osakeyhtiön muodossa.¹³⁷ Pääomasijoitustoiminnan ulkopuolelle on lain esitöissä rajattu niin sanotut operatiiviselle liiketoiminnalle ominaiset sijoitustoimet, kuten tavanomaiset operatiivisen toiminnan laajentamistarkoituksessa tehdyt yritysostot

¹³² Verohallinto 2022b, kohta 2.1.

¹³³ Pääomasijoitustoiminnalla viitataan yleistasolla usein englanninkielisiin termeihin Private Equity (PE) ja Venture Capital (VC). Termit eivät kuitenkaan ole synonyymeja vaan eroavat toisistaan muun muassa sen suhteen, mihin yrityksen toiminnan vaiheeseen pääomasijoitustoiminta liittyy. Ks. tähän liittyen kuun muassa Hidén – Tähtinen 2005, s. 15–18 ja Taskinen 2002, s. 5.

¹³⁴ Sijoituksia ei ole kuitenkaan tosiasiallisesti rajattu pelkästään julkisesti noteeraamattomiin kohteisiin, sillä Suomen Pankin mukaan pääomarahastojen kautta on tehty sijoituksia myös pörssinoteerattuihin yhtiöihin, ks. Suomen Pankki, Pääomarahastojen ja sijoitusrahastojen saamisten instrumenttijaikauma <https://www.eurojatalous.fi/fi/blogit/2018/mihin-ammattimaiset-sijoittajat-sijoittavat/>.

¹³⁵ Heiniö 2006, s. 267–268, HE 92/2004 vp, s. 34–35 ja VaVM 12/2004 vp, s. 8.

¹³⁶ Andersin 2021, s. 13–15 ja Valtiovarainministeriö 2018, s. 27.

¹³⁷ Verohallinto 2022b, kohta 2.4.

sekä konsernin keskeisten strategisten osakeomistusten keskittäminen tiettyjen konserniyhtiöiden omistukseen sekä eri alojen tytäryhtiöiden osakkeiden omistaminen.¹³⁸

Pääomasijoitustoiminnan käsitettä on edelleen täsmennetty oikeuskäytännössä, sillä lain esitöissä pääomasijoitustoiminnan tunnusmerkkejä ei olla täysin tyhjentävästi listattu.¹³⁹ Ensinnäkin lakimuutoksen tullessa voimaan oikeuskirjallisuudessa pidettiin epäselvänä, voidaanko kommandiittiyhtiömuotoisen rahastojen rahaston katsoa harjoittavan pääomasijoitustoimintaa TVL 9.5 §:n edellyttämällä tavalla.¹⁴⁰ Oikeuskäytännössä on ratkaisussa *KHO 2007:11* katsottu, että myös rahastojen rahastona toimivan kommandiittiyhtiön voidaan katsoa TVL 9.5 §:n mukaisesti ainoastaan pääomasijoitustoimintaa harjoittavaksi rahastoksi, mikäli rahastojen rahaston toiminta on tosiasialliselta luonteeltaan puhtaasti pääomasijoitustoimintaa.¹⁴¹ Oikeuskäytännössä on lisäksi ratkaisussa *KHO 2007:10* katsottu, että myös kiinteistösjoitustoimintaa harjoittavan kommandiittiyhtiön voidaan katsoa harjoittavan TVL 9.5 §:n mukaisesti ainoastaan pääomasijoitustoimintaa, vaikka lain esityöt viittaavatkin vahvasti siihen, että pääomasijoitustoiminnalla tarkoitetaan erityisesti yrityksiin tehtäviä sijoituksia.¹⁴² Molemmissa ratkaisuissa merkitystä annettiin muun muassa sille, että sijoitukset olivat määräaikaaisia ja että rahastojen tarkoituksena oli tuottaa sijoittajilleen tuottoa erityisesti sijoituskohteiden arvonnousun kautta myymällä ne ennen rahastojen toimikausien päättymistä.¹⁴³

Laintulkintaa ohjaavien, heikosti velvoittavien lain esitöiden ja oikeuskäytännön lisäksi määritelmää pääomasijoitustoiminnan harjoittamiselle voidaan hakea lisäksi myös sallittuihin

¹³⁸ VaVM 12/2004 vp, s. 8. Ks. myös KVL 2005/11, jossa konsernin emoyhtiönä toimineen A Oyj:n osakkuusyhtiön B osakkeiden omistamista ja luovutusta ei pidetty pääomasijoitustoimintana, sillä A Oyj oli B:n suurin osakkeenomistaja, A Oyj:n johto osallistui aktiivisesti B:n johtamistoimintoihin ja osakkeiden omistus oli pitkäaikaista ja luonteeltaan pysyvää.

¹³⁹ Verohallinto 2022b, kohta 3.

¹⁴⁰ Lehtimaja 2006, s. 48.

¹⁴¹ KHO 2007:11.

¹⁴² KHO 2007:10.

¹⁴³ Pääomasijoitustoiminnan harjoittamisen käsitettä on tarkasteltu näiden kriteerien valossa myös arvioitaessa, harjoittaako yhtiö pääomasijoitustoimintaa EVL 6.1 §:ssä tarkoitetulla tavalla. Ks. tähän liittyen KVL 2005/26 ja KHO 2005:74. Hankintayhtiöiden käyttämisestä pääomasijoitustoiminnassa ja hankintarakenteen vaikutusten arvioinnista pääomasijoitustoiminnan harjoittamiseen Ks. KHO 2010:12 ja KHO 2021:135.

oikeuslähteisiin kuuluvista lähteistä. Yksi tällainen on Suomessa toimivan pääomasijoitustoimialan edunvalvontajärjestön Pääomasijoittajat ry:n julkaisut. Pääomasijoittajat ry:n määritelmän mukaan pääomasijoittaminen on määräaikaisten ja ammattimaisten sijoitusten tekemistä julkisesti noteeraamattomiin yrityksiin arvonnousua tavoitellen. Lisäksi pääomasijoitukset ovat vakuudettomia ja ne tehdään ensisijaisesti oman pääoman ehtoisina sijoituksina tai välirahoituksena.¹⁴⁴ Myös valtiovarainministeriön erilaisesta sijoitustoiminnasta laatiman raportin mukaan pääomasijoitukset tehdään pääsääntöisesti suoraan tai välillisesti kohdeyrityksiin, joilla on hyvät kehitysmahdollisuudet ja potentiaalia kasvaa.¹⁴⁵ Edellä mainitut tunnusmerkit liittyvät kaikki vahvasti harjoitetun toiminnan tosiasiallisen luonteen tarkastelemiseen. Pääomasijoitustoiminnan harjoittamista voidaan tosiasiallisen toiminnan arvioinnin lisäksi arvioida lisäksi myös muidenkin muodollisten seikkojen, kuin pelkän yhtiösopimuksen perusteella. Oikeuskirjallisuudessa on katsottu, että yhtenä muodollisena kriteerinä voidaan pitää sitä, onko pääomarahasto Pääomasijoittajat ry:n varsinainen jäsen.¹⁴⁶

Edellä mainituista oikeuslähteistä saatavien täsmennysten avulla voidaan pääomasijoitustoiminnan harjoittamisen tosiasialliselle toiminnalle tunnistaa johtopäätöksinä seuraavat ominaispiirteet, joiden täyttymistä tulee tarkastella kokonaisuutena arvioiden tutkittaessa sitä, täyttyykö yksittäisen kommandiittiyhtiön kohdalla TVL 9.5 §:n asettama vaatimus pääomasijoittamistoiminnan harjoittamisesta. Pääomarahaston toiminnan tulee ensinnäkin olla ammattimaista ja rahaston toiminnan tulee olla yksinomaan pääomasijoitustoimintaa. Tämän lisäksi tehtävien sijoitusten tulee olla määräaikaisia, ja kasvupotentiaalia omaaviin pääsääntöisesti ei-noteerattuihin sijoituskohteisiin tai kiinteistöihin tehtäviä. Lisäksi sijoitusten tarkoituksena tulee olla tuottaa sijoittajilleen tuottoa erityisesti sijoituskohteiden arvonnousun kautta myymällä ne ennen rahastojen toimikausien päättymistä.¹⁴⁷ Tapauskohtaisesti tarkasteltavan pääomarahaston toiminnan luonnetta ja kriteerien täyttymistä arvioitaessa tulee päähuomio olla vero-oikeuskäytännölle

¹⁴⁴ Pääomasijoittajat ry, I Yhdistyksen säännöt, kohta 2 [Säännöt ja suositukset - Pääomasijoittajat \(pääomasijoittajat.fi\)](#)

¹⁴⁵ Valtiovarainministeriö 2018, s. 26.

¹⁴⁶ Penttilä 2010, s. 253.

¹⁴⁷ Ks. Pääomasijoitustoiminnan ominaispiirteistä ja eroista muuhun sijoitustoimintaan muun muassa Lauriala 2004, s. 22–24 ja Lauriala 2008, s. 151–152.

ominaisesti tosiasiallisesti harjoitetussa toiminnassa, ei käytetyssä juridisessa muodossa.¹⁴⁸ Tosi-asiallista toimintaa kuvaavien määritelmien lisäksi tulee kuitenkin myös muodollisen soveltamisedellytyksen yhtiösopimuksen mukaisesta tarkoituksesta täytyä.¹⁴⁹ Mikäli pääomarahastoyhtiön voidaan katsoa harjoittavan yksinomaan pääomasijoitustoimintaa säännöksen edellyttämällä tavalla, tulee myös muiden soveltamisedellytysten täytyä, ennen kuin tapauksessa voidaan soveltaa TVL 9.5 §:ää.

3.2.2 Osakkaan asuinvaltion ja Suomen välisen verosopimuksen soveltuminen

Sen lisäksi, että pääomarahaston tulee harjoittaa yksinomaan pääomasijoitustoimintaa, tulee rajoitetusti verovelvollisen äänettömän yhtiömiehen asuinvaltion ja Suomen välillä olla verosopimus, jota voidaan soveltaa äänettömään yhtiömieheen, jotta tilanteessa voi tulla sovellettavaksi TVL 9.5 §. Soveltamisedellytyksen täyttymistä voidaan arvioida kaksivaiheisesti: maantieteellisesti ja juridisesti. Ensin tulee selvittää, onko äänettömän yhtiömiehen sijaintivaltion ja Suomen välillä voimassa olevaa verosopimusta.¹⁵⁰ Soveltamisedellytyksen maantieteellinen osa on helposti selvitettävissä, sillä kysymys on yksinkertaisesti tapauskohtaisesta maantieteellisten tosiseikkojen arvioinnista. Suomella on voimassa oleva tuloverosopimus yli 70 valtion kanssa.¹⁵¹ Säännöksen soveltamisalan rajaamista verosopimustilanteisiin on oikeuskirjallisuudessa arvosteltu siitä syystä, että säännös ei täytä tavoitettaan asettaa pääomarahaston kautta tehdyt sijoitukset suorien sijoitusten kanssa samaan asemaan tilanteissa, joissa verosopimus ei ole sovellettavissa.¹⁵² Lain esitöissä rajausta on kuitenkin perusteltu kansainväliseen verovalvontaan liittyvillä argumenteilla.¹⁵³ Mikäli valtioiden välillä on voimassa oleva verosopimus, tulee seuraavaksi arvioida, onko äänetön yhtiömies verosopimussubjekti, johon voidaan soveltaa Suomen ja verovelvollisen

¹⁴⁸ Ks. muun muassa KHO 2005:74, KHO 2007:11, sekä Verohallinto 2022b, kohta 2.3.

¹⁴⁹ Ks. HE 64/2005 vp, s. 6 sekä HE 306/2018 vp, s. 10, jonka mukaan soveltamisedellytyksen täyttymisen valvomiseksi voidaan kommandiittiyhtiöltä pyytää muun muassa selvitystä yhtiösopimuksesta.

¹⁵⁰ Tutkielmassa käytetään käsitettä sijaintivaltio, joka käsittää tässä yhteydessä verotuksellisen asuinvaltion lisäksi myös valtion, jossa äänetön yhtiömies on perustettu ja rekisteröity. Käsitevalinnan taustalla on asuinvaltio-käsitteeseen liittyvä problematiikka tilanteissa, joissa äänettömän yhtiömiehen asuinvaltiota ei voida verotuksellisesti määrittää.

¹⁵¹ Verohallinto, Verosopimukset [Verosopimukset - vero.fi](https://www.vero.fi/verotus/verosopimukset)

¹⁵² Makkonen – Svennas 2005, s. 105 ja Juusela 2007, s. 99.

¹⁵³ HE 64/2005 vp, s. 6.

sijaintivaltion välistä verosopimusta. Verosopimussubjektilla tarkoitetaan verotuksellisesti toisessa verosopimusvaltiossa asuvaa luonnollista tai juridista henkilöä.¹⁵⁴ Verosopimussubjektius kiinnittyy näin ollen tiiviisti asuinvaltio-käsitteen määrittämiseen. Mikäli verovelvollinen on verosopimussubjekti, sovelletaan sen verotuksessa verosopimusta kaikkine vaikutuksineen.¹⁵⁵

Äänettömän yhtiömiehen asuinvaltion määrittämiseksi on ensin tarpeen määritellä asuinvaltio verosopimusten tulkintaan vaikuttavana käsitteenä, sillä asuinvaltio-käsite soveltuu joihinkin yhtiömuotoihin yksinkertaisemmin kuin toisiin.¹⁵⁶ Asuinvaltio on verotuksessa yleisesti määritetty valtioksi, jossa itsenäinen verovelvollinen on yleisesti verovelvollinen valtion sisäisen lainsäädännön nojalla.¹⁵⁷ OECD:n ja YK:n malliverosopimusten valossa yleinen verovelvollisuus voi perustua kotipaikkaan, asuinpaikkaan, johtopaikkaan, yhteisön perustamispaikkaan tai muuhun vastaavaan perusteeseen.¹⁵⁸ Yhtiömuotoisen äänettömän yhtiömiehen asuinvaltion määrittäminen on usein suoraviivaista, kun äänettömänä yhtiömiehenä on erillisenä verovelvollisena pidettävä suomalaisen yhteisöön rinnastuva ulkomainen toimija. Suomessa asuinvaltio-käsite määritellään TVL 9 §:n 1 momentin 1 kohdassa, jonka mukaan yleisesti verovelvollisena ja näin ollen Suomessa asuvana pidetään kotimaista yhteisöä sekä ulkomaista yhteisöä, jonka tosiasiallinen johtopaikka sijaitsee Suomessa. Suomalaisen yhteisön asuinvaltio on näin ollen Suomi jo sen perusteella, että yhteisö on perustettu tai rekisteröity Suomen lain mukaan. Ulkomaista suomalaiseen yhteisöön rinnastuvaa toimijaa taas voidaan pitää Suomessa asuvana silloin, kun sen tosiasiallinen johtopaikka sijaitsee Suomessa. Vastaavasti myös ulkomaisten itsenäisten verovelvollisten toimijoiden asuinvaltio määrittyy verovelvollisten sijaintivaltioiden lainsäädännön mukaisesti. Valtiossa rajoitetusti verovelvollinen ei voi olla verotuksellisesti valtiossa asuva.¹⁵⁹

¹⁵⁴ Verohallinto 2022c, kohta 2.1.2 ja Lang 2021, s. 40.

¹⁵⁵ Reimer – Rust 2022, s. 264 ja Malmgren 2008, s. 188–189.

¹⁵⁶ Ks. asuinvaltio-käsitteen haastavuudesta yhtymänä verotettavien yhtiömuotojen kohdalla muun muassa Malmgren 2008, s. 19–20.

¹⁵⁷ Helminen 2023, luku 5.3.1 ja 5.3.2 ja Malmgren 2008, s. 12–13.

¹⁵⁸ United Nations 2017, s. 10 ja OECD 2017, s. 106.

¹⁵⁹ Malmgren – Myrsky 2017, s. 101 ja Traversa 2018, kappale 10.1.2.

Jos suomalaisen pääomarahaston äänettömänä yhtiömiehenä on ulkomainen yhteisöön rinnastuva sijoittaja, jota pidetään yhteisön asuinvaltion lainsäädännön mukaan verosopimusvaltiossa asuvana, voidaan soveltamisedellytyksen todeta pääsääntöisesti täyttyvän, sillä verotuksellisesti toisessa verosopimusvaltiossa asuva ulkomainen yhteisö on lähtökohtaisesti verosopimussubjekti, johon verosopimusta voidaan soveltaa. Väliä ei ole sillä, onko verosopimussubjekti asuinvaltiossaan velvollinen maksamaan tuloveroa vai ei.¹⁶⁰ Säännöksen soveltamistilanteiden näkökulmasta verosopimusehdon täyttymisessä huomion tulee näin ollen kiinnittyä erityisesti sekä verosopimukseen, että äänettömän yhtiömiehen asuinvaltion sisäiseen lainsäädäntöön ja asumisen määritelmään. Käytännössä toisen sopimusvaltion veroviranomaisen myöntämää asuinpaikkatodistusta voidaan pitää yleensä riittävänä näyttönä siitä, että luonnollinen henkilö tai yhteisö on verosopimuksessa tarkoitettu toisessa sopimusvaltiossa asuva henkilö.¹⁶¹

Verotuksellinen asuinvaltio perustuu näin ollen aina kansalliseen lainsäädäntöön.¹⁶² Toimija voi kuitenkin olla kansallisten lainsäädäntöjen nojalla yleisesti verovelvollinen yhtä aikaa useammassa verosopimusvaltiossa. Tällöin on kyse niin sanotusta kaksoisasujatilanteesta, joka tulee ratkaista verosopimusten määräysten mukaisesti.¹⁶³ Tällöin verosopimuksen mukainen asuinvaltio ratkaistaan verosopimuksesta riippuen joko toimivaltaisten viranomaisten toimesta tai sen perusteella, missä toimijan tosiasiallinen johtopaikka sijaitsee, olettaen että tosiasiallinen johtopaikka tekee verovelvollisesta yleisesti verovelvollisen valtion kansallisen lainsäädännön mukaan.¹⁶⁴ Näin ollen verovelvollisen verotuksellinen asuinvaltio perustuu aina kansallisen lainsäädännön mukaiseen asumiseen ja mikäli verovelvollista pidetään molemmissa verosopimusvaltiossa asuvana, ratkaistaan verovelvollisen verosopimuksen mukainen asuinvaltio verosopimustilanteissa verosopimusten kaksoisasujasääntöjen mukaisesti.¹⁶⁵ TVL 9.5 §:n soveltamisen

¹⁶⁰ Ks. KHO 2004:111.

¹⁶¹ Verohallinto 2022c, kohta 2.1.2.

¹⁶² Ks. Malmgren 2008, s. 203–204, jonka mukaan johtopaikka ei voi tehdä sopimusvaltiosta verosopimuksen mukaista asuinvaltiota, jos johtopaikka ei sisäisen lainsäädännön mukaan tee valtiosta verotuksellista asuinvaltiota. Näin ollen kansallinen lainsäädäntö asettaa verotusoikeuden laajuuden eikä sitä voida verosopimuksella laajentaa.

¹⁶³ Malmgren – Myrsky 2017, s. 319 ja Lang 2021, s. 40.

¹⁶⁴ Traversa 2018, kappale 10.2.1, Malmgren 2008, s. 206–207, Malmgren 2020, s. 653–654.

¹⁶⁵ Lang 2021, s. 40.

näkökulmasta olennaista on, että äänetön yhtiömies on Suomessa kansallisen lainsäädännön nojalla rajoitetusti verovelvollinen ja toisessa verosopimusvaltiossa asuva.¹⁶⁶

Mikäli kyseessä oleva toimija ei ole erillinen verovelvollinen eikä voi näin ollen olla verosopimusvaltiossa asuva verosopimuksessa tarkoitettulla tavalla, käytetään tutkielmassa toimijan perustamis- ja rekisteröimisvaltiosta laajempaa käsitettä; sijaintivaltio. Äänettömän yhtiömiehen asuinvaltion määrittäminen onkin ongelmallisempaa tilanteissa, joissa äänettömänä yhtiömiehenä on verotuksellisesti epäitsenäinen toimija, joka ei ole itsenäinen verovelvollinen kummassakaan verosopimusvaltiossa, vaan sijaintivaltionsa verotuksessa läpivirtaava, ei-verovelvollinen toimija, kuten yhtymä.¹⁶⁷ Yhtymä on verosopimus kontekstissa henkilö, mutta sille ei voida määrittää asuinvaltiota, jos yhtymä ei ole verovelvollinen kummassakaan verosopimusvaltiossa, eikä yhtymällä näin ollen ole suoraa oikeutta verosopimusetuihin.¹⁶⁸ Asuinvaltio-termin käyttö yhtymä kontekstissa on näin ollen jokseenkin ongelmallista, eikä kansainvälisessä vero-oikeudessa ole vakiintuneita käsitteitä verotuksellisesti epäitsenäisten toimijoiden, kuten yhtymien asuinpaikasta.¹⁶⁹ Myöskään oikeuskirjallisuudessa ei ole havaittavissa yksiselitteistä käytäntöä asuinvaltio-käsitteen käyttämiseksi. Jotkut välttävät asuinvaltio-käsitteen käyttämistä yhtymä kontekstissa ja puhuvat lähtökohtaisesti yhtymän yhtiömiesten asuinvaltioista¹⁷⁰ ja jotkut käyttävät asuinvaltio-käsitettä myös yhtymistä puhuttaessa.¹⁷¹ Tässä tutkielmassa tulkinnanvaraisuuksien minimoimiseksi asuinvaltiolla tarkoitetaan valtiota, jossa verovelvollinen on yleisesti verovelvollinen.

¹⁶⁶ Ks. Malmgren 2008, s. 449, jonka mukaan, mikäli Suomessa rekisteröity yhtiö katsottaisiin verosopimuksen mukaan toisessa verosopimusvaltiossa asuvaksi, ei tämä aiheuta välittömiä tuloveroseuraamuksia suomalaiselle yhteisölle, vaan yhteisöä pidetään edelleen Suomessa yleisesti verovelvollisena sisäisten säännösten mukaan, koska se on rekisteröity Suomessa ja perustettu Suomen lainsäädännön mukaan. Näin ollen voidaan tulkita, ettei suomalaista yhteisöä voida pitää TVL 9.5 §:n soveltamisalan piirissä, vaikka yhteisö katsottaisiinkin verosopimuksen mukaisesti toisessa valtiossa asuvaksi, olettaen että yhteisöä pidetään edelleen Suomessa yleisesti verovelvollisena tuloverolain mukaisesti. Ks. myös KHO 2003:33, jossa todettiin, että verosopimusmääräyksillä ei ole merkitystä ratkaistaessa henkilön yleistä tai rajoitettua verovelvollisuutta, vaan tämä ratkaistaan yksinomaan sisäisen verolainsäädännön perusteella.

¹⁶⁷ Barenfeld 2005, s. 139.

¹⁶⁸ OECD 1999, s. 12–17 ja Lang 2021, s. 48.

¹⁶⁹ HE 68/2019 vp, s. 35, jonka mukaan asuinvaltion käsite, jota käytetään itsenäisenä verovelvollisena pidettävän toimijan verotuksessa kuvaamaan verovelvollisuutta tietyssä valtiossa, ei automaattisesti sovellu käytettäväksi epäitsenäisten yksiköiden verotuksessa.

¹⁷⁰ Ks. Helminen 2023, luku 5.3.1.

¹⁷¹ Ks. Viitala 2007.

Edellytys asuinvaltiosta rajasi pitkään äänettöminä yhtiömiehinä toimivat yhtymät usein verosopimusten soveltamisalan ulkopuolelle, koska yhtymät eivät pääsääntöisesti ole erillisiä verovelvollisia eikä niitä näin ollen tyypillisesti katsota kummassakaan verosopimusvaltiossa asuvaksi verosopimussubjektiksi.¹⁷² Tämä on kuitenkin vain pääsääntö, johon on Suomen solmimissa verosopimuksissa olemassa myös poikkeuksia.¹⁷³ Tilanteisiin, joissa suomalaisen yhtymämuotoisen pääomarahaston äänettömänä yhtiömiehenä oli yhtymä, jonka kautta ulkomainen alkuperäinen sijoittaja sijoitti (niin sanotut rahastojen rahasto -tilanteet), liittyi paljon epäselvyyksiä TVL 9.5 §:n tullessa voimaan. Oikeuskirjallisuudessa katsottiin, että tilanteissa olisi johdonmukaista soveltaa TVL 9.5 §:ää myös rahastojen rahasto -tilanteisiin, mikäli Suomen ja rahastojen rahaston sijoittajan asuinvaltion välillä on voimassa oleva verosopimus.¹⁷⁴ Oikeuskäytännössä kuitenkin poikettiin tästä näkemyksestä linjaamalla, ettei TVL 9.5 §:ää voida säännöksen sanamuodon vuoksi soveltaa välilliseen rahastojen rahaston sijoittajaan, vaan ainoastaan kommandiittiyhtiön välittömään äänettömään yhtiömieheen.¹⁷⁵ Oikeuskäytännössä rajattiin näin ollen TVL 9.5 §:n soveltamisalan ulkopuolelle tilanteet, joissa suomalaisen pääomarahaston välitön ääneton yhtiömies ei ollut verosopimussubjekti. Oikeuskäytännössä tehty rajausta sai osakseen kritiikkiä, sillä sen katsottiin aiheuttavan TVL 9.5 §:n tarkoituksen vastaisesti ulkomaisille sijoittajille tarpeettomia esteitä suomalaisiin pääomarahastoihin sijoittamiseen.¹⁷⁶

Tilanteisiin, joissa suomalaisen pääomarahaston äänettömänä yhtiömiehenä on kotimainen tai ulkomainen yhtymä, jonka kautta alkuperäinen ulkomainen sijoittaja sijoittaa kohderahastoon tuli muutos 20.3.2019 voimaan tulleen TVL 9.6 §:n johdosta. TVL 9.6 §:n mukaan ulkomaiseen alkuperäiseen verosopimussubjektina pidettävään rajoitetusti verovelvolliseen sijoittajaan, joka tekee sijoituksen suomalaiseen pääomarahastoon yhden tai useamman kotimaisen tai ulkomaisen yhtymän kautta, on sovellettava TVL 9.5 §:n mukaista tulotyyppikohtaista verotusta

¹⁷² Helminen 2023, luku 5.1.4.

¹⁷³ Ks. muun muassa Suomen ja Sveitsin välinen verosopimus, 4. artikla.

¹⁷⁴ Lehtimaja 2006, s. 45. Ks. tähän liittyen myös KVL 1997/195 ja OECD 1995, s. 17.

¹⁷⁵ KVL 2011/67, ei muutosta KHO 23.1.2013 taltio 283. Ks. myös KVL 2018/34.

¹⁷⁶ Ks. muun muassa KVL 2017/23, jossa ulkomainen yhtymämuotoinen rahasto joutui luovuttamaan osuutensa suomalaisessa pääomarahastossa omistamalleen yhtiölle, joka täytti TVL 9.5 §:n soveltamis-edellytykset.

säännöksen soveltamisedellytysten täytyessä. Säännöksen soveltamisedellytyksenä on se, että alkuperäinen rajoitetusti verovelvollinen sijoittaja verotuksellisesti asuu valtiossa, jonka kanssa Suomella on voimassa oleva verosopimus. Säännökseen liittyy verosopimusedellytyksen lisäksi edellytys siitä, että ulkomainen yhtymä, jonka kautta sijoitus suomalaiseen pääomarahastoon tehdään, on rekisteröity sellaisella lainkäyttöalueella tai perustettu sellaisen lainkäyttöalueen lainsäädännön mukaisesti, jonka kanssa on sovittu viranomaisten välisestä tietojenvaihdosta veroasioissa. Säännöksen soveltamisedellytysten täytyminen tulee tutkia verovelvolliskohtaisesti.¹⁷⁷ Rajoitetusti verovelvollisen tulee tarvittaessa toimittaa Verohallinnolle selvitys siitä, että hänellä on oikeus ehdotetun säännöksen mukaiseen verotukseen Suomessa.¹⁷⁸ Säännös asettaa näin ollen rahastojen rahasto -tilanteissa tehdyt sijoitukset lähtökohtaisesti samaan asemaan ulkomaisten suoraan pääomarahastoon sekä suoraan sijoituskohteeseen tehtävien sijoitusten kanssa.¹⁷⁹ Säännöksen soveltamisessa on huomionarvoista, ettei säännös rajaa moniportaisten rahastorakenteiden käyttöä, vaan läpinäkyviä rakenteita voi olla alkuperäisen rajoitetusti verovelvollisen sijoittajan ja suomalaisen kohdepääomarahaston välillä useita.¹⁸⁰ Tämä voi johtaa verovalvonnallisesti hyvinkin haastaviin tilanteisiin.¹⁸¹ Näin ollen, jos suomalaisen pääomarahaston äänettömänä yhtiömiehenä on kotimainen tai tietojenvaihtosopimusvaltiossa sijaitseva ulkomainen yhtymä, jonka kautta rajoitetusti verovelvollinen verosopimusvaltiossa asuva toimija sijoittaa lopulliseen pääomarahastoon, tulee TVL 9.5 §:n mukainen rajoitetusti verovelvollisen verotusta neutralisoiva läpivirtaussäätely sovellettavaksi alkuperäisen sijoittajan verotuksessa TVL 9.6 §:stä johtuen, vaikka tilanteessa ei täytykään alkuperäiset TVL 9.5 §:n soveltamisedellytykset.

Pääsäännöstä poikkeavasti yhtymien verosopimustilanteissa on myös mahdollista, että yhtiymää pidetään läpivirtaavana, ei-verovelvollisena yksikkönä toisessa verosopimusvaltiossa ja itsenäisenä verovelvollisena toisessa.¹⁸² Koska yhtymiä ei pidetä Suomen kansallisessa lainsäädännössä

¹⁷⁷ HE 306/2018 vp, s. 17.

¹⁷⁸ HE 306/2018 vp, s. 18.

¹⁷⁹ Järvinen 2019, s. 181.

¹⁸⁰ HE 306/2018 vp, s. 18.

¹⁸¹ Ks. Verohallinnon lausunto hallituksen esitykseen eduskunnalle laiksi tuloverolain 9 §:n muuttamisesta, s. 5–6.

¹⁸² Lang 2021, s. 49.

erillisinä verovelvollisina, yhtymän ei voida katsoa asuvan verotuksellisesti Suomessa. Näin ollen yhtymä voidaan Suomen solmimissa verosopimuksissa katsoa verosopimussubjektiksi vain, jos yhtymä katsotaan toisen verosopimusvaltion lainsäädännön mukaan siellä asuvaksi.¹⁸³ Vielä tämä ei kuitenkaan lähtökohtaisesti rajaa ulkomaisen yhtymän mahdollisuutta päästä TVL 9.5 §:n soveltamisalan piiriin, sillä TVL 9.5 § soveltuu muutenkin vain rajoitetusti verovelvollisten, Suomessa ”ei-asuvien” verovelvollisten verotukseen, oli kyse sitten yhteisöstä, luonnollisesta henkilöstä tai yhtymästä. Näin ollen, mikäli kommandiittiyhtiömuotoisen pääomarahaston äänettömänä yhtiömiehenä on rajoitetusti verovelvollinen ulkomainen yhtymä, jota pidetään verotuksellisesti verosopimusvaltiossa asuvana, voi TVL 9.5 § soveltua tällaisen äänettömän yhtiömiehen saamaan tuloon pääsäännön mukaisesti.

3.2.3 Vaihtoehtorahaston edellytys verovuodesta 2024 alkaen

TVL 9.5 §:ään sisältyy edellä kuvattujen soveltamisedellytysten lisäksi edellytys siitä, että pääomasijoitustoimintaa harjoittavan kommandiittiyhtiön on oltava vaihtoehtorahastojen hoitajista annetussa laissa (162/2014, AIFML) tarkoitettu vaihtoehtorahasto. Soveltamisedellytys astui ensimmäisen kerran voimaan vuodelta 2019 toimitettavaan verotukseen sillä poikkeuksella, että ennen edellytyksen voimaantuloa rekisteröityjen pääomasijoitustoimintaa harjoittavien kommandiittiyhtiöiden rajoitetusti verovelvollisten äänettömien yhtiömiesten äänettömiin yhtiömiehiin soveltamisedellytystä sovelletaan ensimmäisen kerran vasta vuodelta 2024 toimitettavassa verotuksessa.¹⁸⁴ Siirtymäaika sisällytettiin säännöksen uudistukseen, jotta ”vanhat” rahastot voivat tarvittaessa mukauttaa rakenteensa uudet vaatimukset täyttäviksi.¹⁸⁵ Voimaan tullessaan soveltumisedellytyksellä ei kuitenkaan ollut merkittävää vaikutusta, sillä käytännössä suurin osa kommandiittiyhtiömuotoisista pääomarahastoista on myös vaihtoehtorahastoja säännöksen edellyttämällä tavalla.¹⁸⁶

¹⁸³ Matikkala 1995, s. 194 ja Järvelä 2011, s. 174.

¹⁸⁴ HE 306/2018 vp, s. 23.

¹⁸⁵ VaVM 35/2018 vp, s. 3.

¹⁸⁶ Järvinen 2019, s. 182.

AIFML 2 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan vaihtoehtorahastolla tarkoitetaan yhteisöä tai muuta yhteistä sijoittamista, jossa varoja hankitaan useilta sijoittajilta ja sijoitetaan määritellyn sijoituspolitiikan mukaisesti sijoittajien eduksi ja jolta ei edellytetä sijoitusrahastodirektiivin¹⁸⁷ 5 artiklassa tarkoitettua yhteissijoitusyrityksen lupaa.¹⁸⁸ AIFML 2 luvun 2 ja 3 §:n mukaan vaihtoehtorahastolla tulee olla joko toimiluvallinen tai Finanssivalvonnan rekisteriin rekisteröitynyt vaihtoehtorahaston hoitaja, jonka vastuulla on erilaiset sijoitustenhoitotoiminnot.¹⁸⁹ Kommandiittiyhtiömuotoisen pääomarahaston tapauksessa soveltamisedellytys asettaa velvollisuuksia erityisesti kommandiittiyhtiön vastuunalaiselle yhtiömiehelle, sillä kommandiittiyhtiömuotoisissa rahastoissa vaihtoehtorahastojen hoitaja on yleensä kommandiittiyhtiön vastuunalainen yhtiömies tai sen emoyhtiö.¹⁹⁰ Näin ollen soveltamisedellytys ei pääsääntöisesti koske kommandiittiyhtiömuotoisen pääomarahaston suomalaista tai ulkomaista äänetöntä yhtiömiestä, vaan itse kommandiittiyhtiötä ja sen vastuunalaista yhtiömiestä.

3.2.4 Soveltamisalan ulkopuolelle rajattu käänteisen hybridiyksikön tilanteet

Edellä kuvattujen soveltamisedellytysten lisäksi TVL 9.5 §:ssä on tehty myös selvä raja, jossa rajataan säännöksen soveltamisalan ulkopuolelle eräiden rajat ylittävien hybridijärjestelyjen verotuksesta annetun lain (1567/2019, hybridilaki) 8 a §:n 1 momentissa tarkoitettut tilanteet, jonka nojalla TVL 9.5 §:ää ei voida soveltaa, jos kommandiittiyhtiö on hybridilain 8a.1 §:n mukainen käänteinen hybridiyksikkö.¹⁹¹ Käänteinen hybridiyksikkö tarkoittaa mitä tahansa yksikköä, jota kohdellaan perustamisvaltionsa lakien mukaan läpivirtaavana, mutta sijoittajan valtion mukaan itsenäisenä yksikkönä.¹⁹² Tehdystä rajauksesta johtuen TVL 9.5 § ei voi tulla sovellettavaksi, jos

¹⁸⁷ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2009/65/EY, annettu 13 päivänä heinäkuuta 2009, siirtokelpoisiin arvopapereihin kohdistuvaa yhteistä sijoitustoimintaa harjoittavia yrityksiä (yhteissijoitusyritykset) koskevien lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta.

¹⁸⁸ Vaihtoehtorahasto voi olla oikeudelliselta muodoltaan sijoitusrahastolain (48/1999) mukainen erikoissijoitusrahasto, kiinteistörahastolain (1173/1997) mukainen kiinteistörahasto, kommandiittiyhtiö tai osakeyhtiö. Ks. HE 306/2018 vp, s. 3.

¹⁸⁹ Ks. Vaihtoehtorahaston hoitajista: Finanssivalvonta, Vaihtoehtorahastojen hoitajat <https://www.finanssivalvonta.fi/finanssisektorin-toimijalle/paaomamarkkinat/vaihtoehtorahastojen-hoitajat/>

¹⁹⁰ HE 306/2018 vp, s. 15.

¹⁹¹ HE 204/2021 vp, s. 35.

¹⁹² OECD 2015, s. 55–56, Barenfeld 2005, s. 29 ja 129, Karlsson 2022, s. 217 ja Parada 2018, s. 973.

suomalaisen kommandiittiyhtiömuotoisen pääomarahaston ulkomainen äänetön yhtiömies, joko yksin tai yhdessä siihen etuyhteyssuhteessa¹⁹³ olevan vastaavan yhtiömiehen¹⁹⁴ kanssa omistaa vähintään 50 %:n osuuden yhtiön äänioikeuksista tai pääomasta, tai on oikeutettu suoraan tai välillisesti vähintään 50 %:iin kommandiittiyhtiön voitoista, jos tällaisen ulkomaisen yhtiömiehen asuinvaltio ei verota tulo-osuutta sen takia, että yhtiömiehen asuinvaltio pitää kommandiittiyhtiömuotoista pääomarahastoa erillisenä verovelvollisena.¹⁹⁵ Jos TVL 9.5 § ei voi tulla sovellettavaksi rajoituksesta johtuen, on kommandiittiyhtiön tulo-osuus rajoitetusti verovelvolliselle sijoittajalle veronalaista Suomesta saatuna tulona tutkielman luvuissa 2.2.2–2.2.4 kuvattujen pääsääntöjen mukaisesti. TVL 9.5 § voi kuitenkin poikkeuksellisesti tulla sovellettavaksi myös käänteisen hybridiyksikön tilanteissa. Hybridilain 8a.6 §:n mukaan TVL 9.5 § voi tulla sovellettavaksi, vaikka edellä kuvatut poissulkemisen edellytykset täyttyvät, jos kommandiittiyhtiömuotoinen pääomarahasto on sellainen vaihtoehtorahasto, joka on laajaomisteinen¹⁹⁶ ja jolla on hajautettu¹⁹⁷ arvopaperisalkku.

¹⁹³ Etuyhteyssuhde muodostuu, jos yhtiömiehellä on toisessa yhtiömieheessä määräysvalta tai kolmannella osapuolella on yksin tai yhdessä lähipiirinsä kanssa määräysvalta molemmissa yhtiömiehissä.

¹⁹⁴ Vastaava yhtiömies tarkoittaa sitä, että yhtiömies on myös yksikkö, jonka tuloa yhtiömiehen asuinvaltio ei verota. Ks. HE 204/2021 vp, s. 30.

¹⁹⁵ Ks. esimerkkejä tilanteista Karlsson 2022, s. 220–222.

¹⁹⁶ Laajaomisteisuutta ei ole määritetty tarkasti lain esitöissä, mutta lähtökohtaisesti yhden tai muutaman sijoittajan omistamaa pääomarahastoa ei voitaisi pitää laajaomisteisena. Ks. HE 204/2021 vp, s. 33.

¹⁹⁷ Hajauttamisen määritelmää ei ole tarkasti täsmennetty lain esitöissä. Esitöiden mukaan hajauttaminen edellyttää sitä, että sijoitustoiminnassa on harjoitettu riskien hajauttamista. Hajauttamisen toteutumista tulisi tarkastella kokonaisarviointina. Ks. HE 204/2021 vp, s. 34.

4 Ulkomaisten sijoittajien yhtiö- ja toimintamuotojen luokittelu

4.1 Äänettöminä yhtiömiehinä esiintyvät ulkomaiset toimintamuodot

Kommandiittiyhtiömuotoisissa pääomarahastoissa esiintyy sijoittajina luonnollisia henkilöitä, sekä yhteisöihin että yhtiöihin rinnastettavia ulkomaisia toimijoita. Käytännössä huomattavin osa sijoituksista on tehty kuitenkin yhtiömuotoisten rakenteiden kautta.¹⁹⁸ Tutkielmassa pyritään tarkastelemaan vain sellaisten ulkomaisten toimintamuotojen verotusta, joiden voidaan konkreettisesti tunnistaa tai vähintään realistisesti arvioida toimivan äänettöminä yhtiömiehinä pääomarahastoyhtymissä ulkomaisista rahastojen rahastoista ulkomaisiin yleishyödyllisiin yhteisöihin. Vaikka äänettöminä yhtiömiehinä toimivien ulkomaisten toimintamuotojen jakaumasta ei ole saatavilla julkista tilastotietoa, voidaan päätellä, että ulkomaisten sijoittajien toimintamuodoista yksi yleisimpiä on osakeyhtiöihin rinnastuvat yhtiömuodot, sillä ne ovat ulkomailla yleisiä ja verotuskohtelunsa ansiosta myös looginen vaihtoehto pääomarahastoyhtymän kautta harjoitettuun sijoittamiseen.¹⁹⁹

Osakeyhtiöiden lisäksi pääomarahastoyhtymän äänettömänä yhtiömiehenä voi olla myös ulkomainen raha-, vakuutus- tai eläkelaitokseen rinnastuva ulkomainen toimija, sillä myös ulkomaiset suomalaisiin eläkelaitoksiin ja vakuutuslaitoksiin rinnastuvat ulkomaiset toimijat ovat harjoittaneet sijoitustoimintaa suomalaisten kommandiittiyhtiöiden kautta.²⁰⁰ Kotimaisessa

¹⁹⁸ Pääomasijoittajat ry, liite 1. Vuonna 2016 rajoitetusti verovelvollisista äänettömistä yhtiömiehistä 61 %:a oli yhteisöjä. Ks. HE 306/2018 vp, s. 10 ja Valtiovarainministeriö 2018, s. 171.

¹⁹⁹ Esimerkiksi ruotsalaiset aktiebolag (AB) ja virolaiset osaühing (Oü) osakeyhtiöiksi luokiteltavat yhtiöt ovat kotivaltioissaan yleisiä. Osakeyhtiön rinnastuvien ulkomaisten sijoittajien verotusta kuvataan myöhemmin tutkielmassa.

²⁰⁰ Ks. KHO 14.11.2017 t. 5902. KHO:n ratkaisua edeltävässä Keskusverolautakunnan ennakkoratkaisussa tarkasteltiin ruotsalaisen, objektiivisesti suomalaiseen eläkelaitokseen rinnastuvan toimijan kiinteistösijoitustoimintaa harjoittavasta kommandiittiyhtiöstä saadun tulo-osuuden veronalaisuutta. Mielenkiintoista on, ettei tapauksessa tullut sovellettavaksi TVL 9.5 §, vaikka KHO:n ratkaisussa KHO 2007:10 kiinteistösijoitustoimintaa harjoittavaa kommandiittiyhtiötä on pidetty TVL 9.5 §:n mukaisena yksinomaan pääomasijoitustoimintaa harjoittavana kommandiittiyhtiönä. Sen sijaan perusteluissa on viitattu TVL 9.5 §:n soveltamisen taustalla olleeseen ratkaisuun KHO 2002:34. Ks. myös KVL 2017/28, joka koski tilannetta, jossa ruotsalainen vakuutusyhtiö sijoitti suomalaiseen kiinteistösijoitustoimintaa harjoittavaan kommandiittiyhtiöön.

kontekstissa sijoittajasektoreittain tarkasteltuna suurimmat sijoitukset pääomarahastoissa ovatkin historiallisesti olleet työeläkelaitoksilla.²⁰¹ Oman mahdollisesti pääomarahastoyhtymän sijoittajina esiintyvän TVL 3 §:n yhteisö-käsitteen alle luokiteltavan toimintamuodon muodostaa edellä mainittujen lisäksi ulkomaiset yleishyödylliset yhteisöt, jotka saattavat harjoittaa rajat ylittävää sijoitustoimintaa pääomarahastoyhtymien kautta erityisesti EU:n alueella.²⁰² Vuonna 2019 voimaan tulleen TVL 9.6 §:n säätämisen jälkeen voidaan lisäksi päätellä, että viimeistään lakimuutoksen säätämisen jälkeen yhteisöiksi luokiteltavien ulkomaisten sijoittajien lisäksi pääomarahastoyhtymissä esiintyy äänettöminä yhtiömiehinä myös yhtymiksi luokiteltavia sijoittajia. Yhtymät voivat sijaintivaltionsa mukaisen verovelvollisuusaseman mukaan olla joko itsenäisinä verosopimussubjekteina kohdeltavia ulkomaisia yhtymiksi luokiteltavia toimijoita tai luonteeltaan läpivirtaavia, ei-itsenäisiä verovelvollisia.²⁰³

Näin ollen voidaan toisistaan erotella kaksi pääkategoriaa, joihin ulkomaiset pääomarahastoyhtymien sijoittajat voidaan erotella: yhteisöinä ja yhtyminä verotettavat sijoittajat. Yhteisöiksi luokiteltaviin sijoittajina toimiviin äänettömiin yhtiömiehiin kuuluu erityisesti osakeyhtiöihin, raha-, vakuutus- ja eläkelaitoksiin sekä yleishyödyllisiin yhteisöihin rinnastuvat sijoittajat, joiden erottelu on tärkeää pääomarahastoyhtymän kautta saadun tulon veronalaisuuden määrittämisessä. Yhtymiin rinnastuviin sijoittajina toimiviin äänettömiin yhtiömiehiin taas luokitellaan erityisesti ulkomaiset partnership -muotoiset rahastojen rahastot ja muut yhtymiksi luokiteltavat ulkomaiset toimijat. Yhtymiksi luokiteltavien sijoittajien verotuksessa on TVL 9.5 §:n ja 9.6 §:n soveltamistilanteissa soveltamisedellytysten täyttymisen arvioimiseksi tärkeää erotella toisistaan yhtymät, jotka ovat sijaintivaltiossaan erillisiä verovelvollisia ja yhtymät, joita kohdellaan sijaintivaltionsa verotuksessa läpivirtaavina, ei-itsenäisinä verovelvollisina. Voidaankin tiivistäen todeta, että TVL 9.5 §:n soveltuessa tulee tulon veronalaisuuden määrittämiseksi ratkaista, minkälaisena toimintamuotona ulkomaista sijoittajaa Suomessa verotetaan.

²⁰¹ HE 306/2018 vp, s. 19.

²⁰² Viitala 2007, s. 34.

²⁰³ Malmgren 2008, s. 191.

Rajoitetusti verovelvollisen äänettömän yhtiömiehen toimintamuoto vaikuttaa tutkielmassa myöhemmin kuvatusti pääomarahastoyhtymän kautta saadun tulon veronalaisuuteen. Jotta ulkomaisen sijoittajan saaman tulon veronalaisuus voidaan määrittää TVL 9.5 §:n soveltamistilanteissa tulee luonnollisesti ratkaista myös se, minä toimintamuotona ulkomaista sijoittajaa kohdellaan kansallisia verotussäännöksiä sovellettaessa. Näin ollen, jotta TVL 9.5 §:n mukainen tulotyyppi-kohtaisesti määritettävä pääomarahaston kautta saadun tulon veronalaisuus voidaan ratkaista, on tarpeellista ratkaista vähintään teoreettisella tasolla myös se, mihin tuloverolaisissa määritettyyn toimintamuotoon ulkomainen ääneton yhtiömies rinnastuu. Ulkomaisen sijoittajan toimintamuodon vaikutuksen arvioiminen pääomarahastoyhtymän kautta saadun tulon veronalaisuuteen on mahdotonta, ellei ensin ratkaista, miten ulkomaista toimintamuotoa tulee Suomen kansallisen verolainsäädännön mukaan kohdella.

4.2 Luokittelun lähtökohdat

Rinnastamisprosessista, jossa määritetään mitä Suomen verolakien säännöstä sovelletaan käsiteltävään ulkomaiseen toimintamuotoon, on käytetty kotimaisessa ja kansainvälisessä oikeuskirjallisuudessa termejä klassifiointi, kvalifiointi ja luokittelu.²⁰⁴ Tutkielmassa prosessista käytetään termiä luokittelu. Luokittelussa lähtökohtana on, että ulkomaiselle toimijalle pyritään löytämään sitä parhaiten vastaava kotimainen vertailukohde.²⁰⁵ Suomen kansallinen lainsäädäntö ei sisällä erillistä sääntelyä ulkomaisten toimintamuotojen luokittelusta.²⁰⁶ Koska nimenomaista sääntelyä ei ole, tarkastellaan ulkomaisten toimintamuotojen luokittelussa toimintamuotojen rinnastuvuutta tuloverolain 3–5 §:n sisältämiin verosubjektien määritelmiin tapauskohtaisesti erityisesti oikeuskäytäntöä ja teleologista tulkintaa hyödyntäen.²⁰⁷ Kansallisen lainsäädännön lisäksi luokitteluprosessissa tulee ottaa luokittelua ohjaavasti ja rajoittavasti huomioon SEUT 49 artiklan mukainen sijoittautumisvapaus sekä SEUT 63 artiklan mukainen pääomien vapaa liikkuvuus.²⁰⁸

²⁰⁴ Ks. Kahlenberg 2014, s. 152, Danon 2014, s. 192–193 ja Lammi 2015, s. 518.

²⁰⁵ Helminen 2023, luku 6.2.1 ja Nissinen 2014, s. 320. Tämä "Similarity approach" on luokittelun lähtökohtana useimmissa valtioissa. Ks. Barenfeld 2005, s. 106.

²⁰⁶ Nissinen 2014, s. 313, Järvelä 2011, s. 171–172 ja KHO 2004:116.

²⁰⁷ Helminen 1999, s. 112–113 ja Koskenniemi 2014, s. 428–429.

²⁰⁸ Lammi 2015, s. 518.

Luokitteluprosessin yleisen oikeudellisen kehyksen muodostaa näin ollen kansallinen lainsäädäntö ja EU-oikeus. Käytännössä luokittelussa määritetään edellä kuvatusti, mikä kotimainen, tuloverolaissa määritetty toimintamuoto on lähin vastine tarkasteltavalle ulkomaiselle toimintamuodolle. Luokittelu pohjautuu näin ollen tuloverolain käsitteiden tarkasteluun ja vertailemiseen, ja EU-oikeus huomioidaan luokittelussa siten, ettei kansallinen rinnastaminen saa johtaa EU-oikeuden vastaiseen lopputulokseen.²⁰⁹ Luokittelu vaikuttaa ulkomaisen entiteetin verotukseen olennaisesti, sillä luokittelun lopputulos määrittää lähtökohtaisesti muun muassa sen, mitä ja keneen kansallisia verosäännöksiä tilanteessa sovelletaan.²¹⁰

Edellä kuvatusti luokittelussa tarkastellaan ulkomaisten toimintamuotojen rinnastuvuutta tuloverolain 2 luvun määritelmiin, ottaen huomion myös EU-oikeuden muodostamat rajoitukset. Koska luokittelusta ei ole olemassa nimenomaista lainsäädäntöä, korostuu käytännön tulkintatilanteissa erityisesti oikeuskäytännön merkitys tulkintalähteenä. Suomalaisessa oikeuskäytännössä luokitteluksi kutsuttava rinnastamisprosessi on perustunut ulkomaisen toimijan ja suomalaisten toimintamuotojen yhtiöoikeudellisten ja toiminnallisten piirteiden vertailuun ja kokonaisarviointiin.²¹¹ Koska verolainsäädäntö ei sisällä siviilioikeudesta erillisiä määritelmiä vaan lähtökohtaisesti listaa yhtiöoikeudessa määriteltyjä yhtiömuotoja, on tarkastelun kohteena vertailtavien kotimaisten ja ulkomaisten yhtiöoikeudellisten piirteiden vastaavuus.²¹² Vertailtavia seikkoja voivat olla esimerkiksi oikeushenkilöllisyys, vastuun rajoittuminen, johdon erillisuus omistajista, toimintamuodon omaisuuden erillisuus omistajien omaisuudesta ja yhtiöosuuksien siirrettävyyden vapaus.²¹³ Näin ollen yksinkertaistettuna ja havainnollistavana esimerkkinä voidaan todeta, että ulkomaista yhtiötä voidaan lähtökohtaisesti kohdella verotuksessa osakeyhtiönä, jos ulkomainen yhtiö siviilioikeudellisesti vastaa suomalaista osakeyhtiötä.

²⁰⁹ Käytännössä EU-oikeuden vaikutus realisoituu luokittelutilanteissa vasta silloin, kun kansallinen luokitteluratkaisu itsessään johtaisi EU:n perusoikeuskirjan 21 artiklan syrjäntäkiellon vastaiseen lopputulokseen. Ks. Scherleitner 2023, s. 5–6 ja Haapaniemi 2022, s. 7–8.

²¹⁰ Barenfeld 2005, s. 103, Koskenniemi 2014, s. 428, Avery Jones ym. 2002, s. 288 ja HE 136/2020 vp, s. 8.

²¹¹ Verohallinto 2022c, kohta 3.4.5.

²¹² Nissinen 2014, s. 313, Helminen 1999, s. 112 ja HE 136/2020 vp, s. 47.

²¹³ Helminen 2023, luku 6.1.1.

Yhtiöoikeudellisten piirteiden lisäksi rinnastamisprosessissa tulee kuitenkin tarkastella kokonaisarviointina myös vertailtavan ulkomaisen toimijan harjoittaman toiminnan ominaisuuksia.²¹⁴ Toiminnan merkitys rinnastumiskysymysten ratkaisutoiminnassa on ollut esillä luokittelun kriteerinä oikeuskäytännössä, jossa luokitteluratkaisut ovat perustuneet luokiteltavien entiteettien keskeisten ominaisuuksien kokonaistarkasteluun. Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisussa *KHO 2004:116* Suomen kansallisella tasolla tarkasteltu luokittelu perustui ulkomaisen toimijan ominaisuuksien ja toiminnan tarkasteluun.²¹⁵ Keskusverolautakunta katsoi ratkaisussaan *KVL 2016/44* yhdysvaltalaisen sijoitusrahaston toiminnaltaan ja oikeudelliselta luonteeltaan vastaavan tuloverolaissa tarkoitettua sijoitusrajastoa.²¹⁶ Korkein hallinto-oikeus taas totesi vastaavasti ratkaisussaan *KHO 30.1.2020 t. 413*, että vertailukelpoisuuden kannalta ratkaisevaa on ulkomaisen toimijan tarkoitus ja toiminta, eikä SEUT 63 artiklan perusteella ratkaisevaa merkitystä tule antaa sille, ovatko vertailtavat tahot juridiselta rakenteeltaan täysin identtisiä tai kohdistuuko niihin täysin identtinen sääntely.²¹⁷ Vaikka edellä kuvatut tapaukset liittyvätkin ulkomaisiin toimijoihin, jotka eivät lähtökohtaisesti toimi äänettöminä yhtiömiehinä suomalaisissa pääomarahastoissa, on oikeuskäytännössä tehdyistä rinnastamisperusteista hyötyä myös sellaisten ulkomaisien toimijoiden luokittelussa jotka toimivat. Luokitteluprosessissa keskiössä on ollut ennen ja on edelleen ulkomaisten toimijoiden keskeisten siviilioikeudellisten ja toiminnallisten ominaisuuksien tarkastelu ja vertailu suomalaisten toimintamuotojen ominaisuuksiin.

Kansallisen luokitteluratkaisun tekemisessä tulee huomioida myös EU-oikeus, sillä kansallinen, puhtaasti tuloverolain pohjalta tehty luokitteluratkaisu ei saa johtaa EU-oikeuden syrjintäkiellon vastaiseen ja perusvapauksia rajoittavaan lopputulokseen. Julkisasiamies katsoi ranskalaista rahastoa koskevassa *A SCPI -tapauksessa*, että tiettyjä yhtiömuotoisia yksiköjä voidaan epäilemättä pitää ei-läpivirtaavina, kun niiden toimintatavat muistuttavat perinteisen osakeyhtiön toimintatapoja ja toisia läpivirtaavuutensa osalta sopimusperusteisiin yksiköihin rinnastettavina.²¹⁸ Asiasta Euroopan Unionin tuomioistuimen antamassa tuomiossa katsottiin, että

²¹⁴ Helminen 2023, luku 6.1.1.

²¹⁵ KHO 2004:116.

²¹⁶ KVL 2016/44.

²¹⁷ KHO 31.1.2020 t. 413.

²¹⁸ Julkisasiamiehen ratkaisuehdotus asiassa C-342/20, *A SCPI*, EU:C:2021:823, kohdat 80 ja 81.

ominaisuuksiltaan objektiivisesti suomalaista sijoitusrahastoa vastaavan ulkomaisen entiteetin epäedullisempaan asemaan asettama Suomen kansallinen lainsäädäntö on ristiriidassa pääomien vapaan liikkuvuuden kanssa.²¹⁹ EU-oikeudellisissa tilanteissa ulkomaisen entiteetin verotuskohtelun tulee siis perustua sen ominaisuuksien perusteella suoritettuun objektiiviseen rinnastamisprosessiin eikä tätä voida sivuuttaa Suomen kansallisen lainsäädännön sanamuodoilla ilman vakuuttavaa oikeuttamisperustetta.

Rinnastamiskysymykset ratkaistaankin aina tapauskohtaisesti sovellettavan sääntelykehikon mukaisesti keskeisten ominaisuuksien kokonaisarvioinnin perusteella ja huomioon otetaan ulkomaisen toimintamuodon sekä siviilioikeudelliset että toiminnalliset piirteet, jotka saattavat joskus johtaa myös toisistaan eriäviin rinnastamisnäkökulmiin.²²⁰ Tällöin on vain ratkaistava, mitä ominaisuuksia pidetään tapauskohtaisesti ratkaistavassa luokittelutilanteessa ratkaisevina.²²¹ Oikeuskäytännössä on katsottu, että luokitteluratkaisun tekemiseksi toimintamuotojen vertailukelpoisuus ei edellytä täyttä identtisyttä.²²² Julkaistussa oikeuskäytännössä ei ole kuitenkaan määritetty, kuinka paljon ulkomaisen toimijan tulee vastata suomalaista toimintamuotoa rinnastamisratkaisun tekemiseksi. Koska kyse onkin tapauskohtaisesti usein hyvin erilaisista tilanteista, voidaan tulkita, ettei tällaista yleispätevää linjausta ole mahdollista tai kannattavaa edes tehdä, vaan jokainen rinnastamisratkaisu perustuu omaan tapauskohtaiseen kokonaisarviointiinsa. Lisäksi käytännön näkökulmasta on hyvä tiedostaa, että valtaosa ulkomaisten entiteettien rinnastamistapauksista ovat hyvin selkeitä.²²³ Lähtökohtaisesti edellä kuvattujen siviilioikeudellisten ominaisuuksien ja tosiasiallisen toiminnan vertautuminen suomalaisiin toimintamuotoihin tulee kin tästä syystä kyseeseen vain harvoin, kun luokitteluprosessia ei voida suorittaa yksinkertaisesti joko selkeyden tai aiemman oikeuskäytännön perusteella. Rinnastamisprosessi saattaa

²¹⁹ Asia C-342/20, *A SCPI*, EU:C:2022:276.

²²⁰ Ks. KHO 2015:9, jossa ulkomainen toimija sijoittui siviilioikeudellisten ja toiminnallisten piirteidensä perusteella suomalaisen sijoitusrahaston ja osakeyhtiön välimaastoon. Huolimatta toimijan sijoitustoimintaan liittyvistä toiminnallisista samankaltaisuuksista suomalaisen sijoitusrahaston kanssa, yksikköä pidettiin läheisemmin kotimaiseen sijoitustoimintaa harjoittavaan osakeyhtiöön kuin sijoitusrahastoon rinnastettavana johtuen sen oikeushenkilöllisyydestä ja erillisestä verovelvollisuusstatuksesta.

²²¹ Barenfeld 2005, s. 110.

²²² KHO 2010:15.

²²³ Lammi 2015, s. 528 ja Nissinen 2014, s. 321.

muodostua ongelmalliseksi erityisesti silloin, kun ulkomaisella toimijalla on sekä yhteisölle että yhtymälle ominaisia piirteitä.²²⁴ Tilanteissa, joissa ulkomaisella toimintamuodolla on sekä yhteisöön että yhtymään liittyviä piirteitä, on verotuskäytännössä rinnastamisratkaisun perusteluissa hyödynnetty myös tuloverojärjestelmän johdonmukaisuuteen tukeutuvaa argumentaatiota.²²⁵

Edellä esitetty koskee luokittelua yleisellä tasolla ja erityisesti EU-oikeuden soveltamistilanteissa. Luokittelun tarkastelu on suoritettu tutkielman näkökulmasta erityisesti EU-oikeutta silmällä pitäen, sillä suurin osa ulkomaisista sijoituksista suomalaisiin pääomarahastoyhtymiin tulee toisista EU-valtioista.²²⁶ Koska TVL 9.5 § tulee sovellettavaksi vain verosopimustilanteissa, tulee säännöksen soveltamistilanteissa lopullisen verotusratkaisun tekemisessä huomioida myös mahdollinen verosopimuksen vaikutus. Verosopimuksilla voidaan vain rajoittaa kansalliseen lakiin perustuvaa verotusoikeutta.²²⁷ Tämä tulee huomioida verotusratkaisun tekemisessä. Verosopimusten vaikutusta luokittelutilanteissa on tarkasteltu korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisussa *KHO 2004:116*, jossa ulkomainen sijoitusrahasto luokiteltiin Suomen kansallisella tasolla tuloverolain mukaiseksi yhteisöksi, mutta koska rahastoa pidettiin sen sijaintivaltion lainsäädännössä läpivirtaavana, ei rahastoa voitu katsoa sijaintivaltiossaan asuvaksi eikä siihen voitu soveltaa Suomen ja rahaston sijaintivaltion välistä verosopimusta. Ratkaisussa ulkomaiselle toimijalle määritettiin kansallisesta luokittelusta erillisesti verosopimusoikeudellinen status, joka perustui ulkomaisen toimijan sijaintivaltion lainsäädäntöön ja sen mukaisiin tulkintoihin ja käsitteisiin.

Ratkaisusta voidaan vetää johtopäätös, jonka mukaan verosopimusten vaikutus voidaan näin ollen kuvata osana koko luokitteluprosessia ikään kuin kaksiosaisesti seuraavasti: Ensinnäkin luokittelu tulee suorittaa kansallisen lainsäädännön mukaisesti tutkielmassa aiemmin kuvatuin keinoin vastaavuusarviointina myös EU-oikeudellisen sääntelyn huomioiden. Tämän luokitteluratkaisun lisäksi verosopimustilanteissa ulkomaisen toimijan verosopimusoikeudellinen status tulee ratkaista verosopimuksen näkökulmasta ulkomaisen toimijan asuinvaltion sääntelyyn

²²⁴ Nissinen 2014, s. 321.

²²⁵ Helsingin HaO 1.12.2022 t. H6963/2022.

²²⁶ Pääomasijoittajat ry, liite 1.

²²⁷ Malmgren – Myrsky 2017, s. 86 ja Reimer – Rust 2022, s. 4.

pohjautuen.²²⁸ Koska verosopimuksilla voidaan vain rajoittaa kansallista verotusoikeutta, mikäli kansallisen lainsäädännön nojalla tehty luokitteluratkaisu eroaa verosopimuksen näkökulmasta tehdystä luokittelusta; on lopullinen verotusratkaisu tehtävä verosopimuksen soveltuessa verosopimuksen mukaisesti lähtökohtaisesti ulkomaisen toimijan sijaintivaltion luokittelua noudattaen.²²⁹

Kokonaisuutena arvioiden voidaan siis tunnistaa, että vaikka luokittelu lähtökohtaisesti perustuu kansallisen lainsäädännön tasolla tehtävään vertailuarviointiin, ei kansallisen lainsäädännön tasolla toteutettu luokittelu saa johtaa ulkomaista toimijaa syrjivään lopputulokseen myöskään soveltuvan verosopimuksen näkökulmasta. TVL 9.5 ja 9.6 §:n soveltamistilanteissa verosopimusten rooli luokittelussa tulee huomiotavaksi erityisesti silloin kun tarkastellaan sitä, luokitellaanko ulkomainen äänetön yhtiömies läpivirtaavaksi.²³⁰ Ei-läpivirtaavan, verosopimusvaltiossa asuvan äänettömän yhtiömiehen kohdalla TVL 9.5 §:n yhtiömiestä koskevat soveltamisedellytykset pääsääntöisesti täyttyvät, mutta läpivirtaavan äänettömän yhtiömiehen verotusta voidaan tarkastella TVL 9.5 §:n mukaisesti tulotyyppikohtaisesti vain, jos läpivirtaavan entiteetin alkuperäinen sijoittaja täyttää TVL 9.6 §:n asettamat soveltamisedellytykset. Käytännössä TVL 9.5 §:n soveltamistilanteissa ratkaistavaksi tulevissa luokittelukysymyksissä voidaan kansalliseen luokitteluun pohjautuvasta verotusratkaisusta poikkeamista ulkomaisen toimijan verosopimusstatuksen nojalla pitää harvinaisena poikkeustilanteena, sillä pääsääntönä voidaan pitää sitä, että verosopimusvaltiot lähtökohtaisesti luokittelevat samanlaiset toimijat samalla tavalla.²³¹

²²⁸ Ratkaisussa KHO 2004:116 on katsottu, että kun tarkastellaan sitä, miten Suomessa tulisi verottaa Suomessa asuvan sijoittajan FCP-sijoitusrahastosta saatua tuloa, on ensiksi välttämätöntä määrittää FCP:n status Suomen sisäisen verolainsäädännön perusteella. KHO katsoi lisäksi, että riippumatta siitä, miten FCP-rahaston status määritellään sisäisen lainsäädännön perusteella, yksikön verosopimuksellinen status on myös määriteltävä verosopimusten soveltamista varten. Yksikön verosopimuksellinen status ratkaisee, miten verosopimus rajoittaa sisäisen lainsäädännön perusteella syntyvää verottamisoikeutta, mutta verosopimus ei sinällään vaikuta sisäisen lainsäädännön perusteella tehtävään luokitteluun. Näin ollen luokittelu suoritetaan ensin Suomen sisäisen lainsäädännön perusteella ja tämän jälkeen verosopimuksen soveltamiseksi erillisesti verosopimuksen perusteella.

²²⁹ Helminen 2007a, s. 54.

²³⁰ Tarkasteltavaksi saattaisi hieman ratkaisua KHO 2004:116 vastaavasti tulla se, sovelletaanko tilanteessa ulkomaisen suoran äänettömän yhtiömiehen vai sen alkuperäisten sijoittajien asuinvaltion verosopimusta.

²³¹ Ks. valtioiden luokitteluratkaisujen vastaavuudesta havainnollistaen muun muassa Kahlenberg 2014, s. 157. Kun ulkomainen toimija luokitellaan sekä asuinvaltiossaan että Suomessa samalla tavalla joko

Luokittelussa eräänlaisena lähtökohtana voidaan pitää sitä, että luokittelussa tulee erottaa suomalaisiin yhteisöihin ja yhtymiin rinnastuvat ulkomaiset toimintamuodot.²³² Tätä lähtökohtaa osittain vastaavasti oikeuskirjallisuudessa on katsottu myös, että luokittelussa voidaan lähtökohtana erottaa toisistaan läpivirtaaviin ja ei-läpivirtaaviin toimintamuotoihin rinnastuvat ulkomaiset toimintamuodot.²³³ Tutkielmassa ulkomaisten sijoittajien luokittelua tarkastellaan yleisellä tasolla jaottelemalla toisistaan erikseen yhteisöihin ja yhtymiin rinnastuvat ulkomaiset toimintamuodot. Tämän jälkeen yhteisöiksi rinnastettavien toimijoiden kohdalla on luokittelua tarpeen harjoittaa pidemmälle ja tarkastella ulkomaisen sijoittajan toiminnan luonnetta ja sen rinnastuvuutta TVL 3 §:n yhteisömääritelmän alakäsitteisiin. Erottelu tehdään tästä näkökulmasta siitä syystä, että pääomarahastoyhtymän kautta saadun tulon veronalaisuuden ratkaisemiseksi on ratkaistava se, onko ulkomainen sijoittaja toimintamuodoltaan rinnastuva TVL 4 §:n mukaiseen yhtymään vai TVL 3 §:n mukaiseen yhteisöön, ja jos ulkomainen sijoittaja luokitellaan yhteisöksi, minkälaiseen yhteisöön se rinnastuu. Tästä huolimatta TVL 9.5 §:n soveltamisen näkökulmasta on tärkeää selvittää myös ulkomaisen sijoittajan mahdollinen läpivirtaava luonne, sillä tämä vaikuttaa erityisesti ratkaistaessa sitä, tarkastellaanko rajoitetusti verovelvollisen äänettömän yhtiömiehen verotuksessa TVL 9.5 §:n vai TVL 9.6 §:n soveltamisedellytysten täyttymistä. Mikäli ulkomainen ääneton yhtiömies on luonteeltaan läpivirtaava ja ei-itsenäinen verovelvollinen, tarkastellaan pääomarahastoyhtymän kautta saadun tulon veronalaisuutta lähtökohtaisesti TVL 9.6 §:n mukaisesti siten, kuin läpivirtaavan äänettömän yhtiömiehen alkuperäinen sijoittaja olisi saanut tulon suoraan pääomarahastoyhtymän sijoituksen kohdeyhtiöstä, mikäli vaadittavat soveltamisedellytykset täyttyvät.

Luokitteluun liittyvät rinnastettavuuskysymykset ovat laaja ja merkittävä kansainväliseen vero-oikeudelliseen ratkaisutoimintaan liittyvä kokonaisuus, ja teoriassa luokittelua harjoitetaan verotuskysymysten ratkomisessa jatkuvasti, myös puhtaasti kotimaisissa tilanteissa.²³⁴ Luokittelukysymykset tulevat konkreettisesti tarkasteltaviksi kuitenkin lähtökohtaisesti vain rajat ylittävissä

läpivirtaavaksi tai ei-läpivirtaavaksi, ei ulkomaisen toimijan verosopimus oikeudellinen status johda suomalaisesta luokitteluratkaisusta eriävään verotukselliseen lopputulokseen. Ks. KHO 2004:111.

²³² Helminen 1999, s. 112.

²³³ Helminen 2010, s. 73 ja Danon 2014, s. 192.

²³⁴ Koskenniemi 2014, s. 428.

tilanteissa, sillä Suomen kansallinen lainsäädäntö sisältää selkeät yksityisoikeudelliset raamit kotimaisten toimintamuotojen luokitteluun niiden verottamiseksi.²³⁵ Luokittelun laajasta merkityksestä huolimatta tutkielmassa luokitteluun liittyviä rinnastettavuuskysymyksiä on tutkielmassa tarkasteltu kuvaavasti ja rajatusti erityisesti TVL 9.5 §:n soveltamistilanteita silmällä pitäen, sillä kuten edellä on kuvattu, yksi pääomarahastoyhtymän kautta saadun tulon veronalaisuuteen vaikuttava tekijä on ulkomaisen äänettömän yhtiömiehen toimintamuoto. Tehty rajaus tarkoittaa sitä, että tutkielmassa on tarkasteltu erityisesti ulkomaisia toimintamuotoja, jotka yleisesti ovat äänettöminä yhtiömiehinä pääomarahastoyhtymissä. Tutkielmassa on kuitenkin tästä huolimatta huomioitu myös muiden toimintamuotojen, kuten sijoitusrahastojen luokitteluun liittyvä oikeuskäytäntö, siltä osin kuin oikeuskäytännössä omaksuttujen luokittelutulkintojen ja -kriteerien katsotaan soveltuvan myös äänettöminä yhtiömiehinä esiintyvien ulkomaisten toimintamuotojen luokitteluun ja luokitteluprosessiin yleisesti. Tutkielmassa luokittelusta on pyritty luomaan TVL 9.5 §:n soveltamistilanteiden ratkaisemiseksi riittävä yleiskuva, mutta on selvää, että syvällinen kuvaus luokittelusta vaatisi jo kokonaan oman tutkimuksensa. Käytännön näkökulmasta on lopuksi hyvä korostaa, että valtaosa ulkomaisten toimijoiden luokittelutapauksista ovat hyvin selkeitä ja luokittelussa pääsääntöisesti päädytään ulkomaisen toimijan sijaintivaltion luokittelua vastaavaan lopputulokseen.

4.3 Ulkomaisen äänettömän yhtiömiehen rinnastuminen yhteisöön

4.3.1 Yhteisön määritelmä

Ulkomaisten toimijoiden verotuskohtelussa eräänlaisena lähtökohtana voidaan pitää sitä, että ensin on ratkaistava pidetäänkö ulkomaista toimijaa yhteisönä ja näin ollen erillisenä verovelvollisena.²³⁶ Lähtökohtana luokittelussa voidaan pitää sitä, että mikäli ulkomainen toimija on

²³⁵ Järvelä 2011, s. 169.

²³⁶ Malmgren – Myrsky 2017, s. 315. Kyse on ratkaisusta, joka on tehtävä yleisesti ulkomaisen entiteetin verotuskohtelun ratkaisemiseksi myös muissa kuin TVL 9.5 §:n soveltamistilanteissa.

sijaintivaltiossaan erillinen oikeushenkilö, on se lähtökohtaisesti luokiteltavissa yhteisöksi.²³⁷ Lähtökohtaa voidaan pitää tarkoituksenmukaisena, sillä valtaosa ulkomaisista toimijoista on oletettavasti luokiteltavissa yhteisöiksi. TVL 3 §:n mukaan yhteisöllä tarkoitetaan 1) valtiota ja sen laitosta; 2) hyvinvointialuetta ja hyvinvointiyhtymää; 3) kuntaa ja kuntayhtymää; 4) seurakuntaa ja muuta uskonnollista yhdyskuntaa; 5) osakeyhtiötä, osuuskuntaa, säästöpankkia, sijoitusrahastoa, erikoissijoitusrahastoa, yliopistoa, keskinäistä vakuutusyhtiötä, lainajvästöä, aatteellista tai taloudellista yhdistystä, säätiötä ja laitosta; 6) ulkomaista kuolinpesää; ja 7) 1–6 kohdassa tarkoitettuihin yhteisöihin verrattavaa muuta oikeushenkilöä tai erityiseen tarkoitukseen varattua varallisuuskokonaisuutta.

Ulkomaisten toimintamuotojen luokittelu tapahtuu lähtökohtaisesti TVL 3 §:n 7 kohdan avoimen määritelmän nojalla.²³⁸ Ulkomaisen yhteisön käsitettä on pohdittu lisäksi myös ulkomaisten välilyhteisöjen osakkaiden verotuksesta annetun lain (1271/1994) esitöissä, jossa on todettu, että ulkomaisen yksikön ei välttämättä tarvitse olla oikeudelliselta rakenteeltaan yhtiömuotoinen olla ulkomainen yhteisö, vaan se voi olla myös esimerkiksi rahasto, säätiö, laitos tai trusti.²³⁹ Näin ollen myös yleishyödyllisessä toiminnassa toimintamuotona esiintyvä ulkomainen säätiö voi olla tuloverolain mukainen yhteisö. Vaikka yhteisö on käsitteenä laaja, tulee tutkielman näkökulmasta tunnistaa, että luonnollisten henkilöiden lisäksi vain itsenäisenä oikeushenkilönä pidettävä entiteetti voi toimia yhtiömiehenä kommandiittiyhtiössä. Näin ollen kaikki yhteisömääritelmän alle menevät entiteetit eivät voi toimia kommandiittiyhtiön yhtiömiehenä eikä kaikkien yhteisöiksi luokiteltavien ulkomaisten toimintamuotojen tarkastelu ole tutkielman näkökulmasta tarkoituksenmukaista. Tutkielman näkökulmasta mielenkiintoisia yhteisöjä ovat erityisesti ulkomaiset TVL 3 §:n 5 kohdan mukaisiin osakeyhtiöihin, raha-, vakuutus- ja eläkelaitoksiin sekä yleishyödyllisiin yhteisöihin rinnastuvat toimintamuodot.

²³⁷ Nissinen 2014, s. 320. Malmgrenin, Myrskyn ja Nissisen kanssa samanlaista lähestymistapaa tukee myös HE 136/2020 vp, s. 7 esitetty näkemys, jonka mukaan ratkaistaessa sitä, miten ulkomaista oikeushenkilöä verotetaan Suomessa, on ensin ratkaistava, onko ulkomainen oikeushenkilö Suomessa yhteisö. Näin ollen oikeushenkilön yhteisöksi luokittelua voidaan tulkita pidettävän niin sanottuna pääsääntönä.

²³⁸ Malmgren 2020, s. 645 ja Lammi 2015, s. 519–520.

²³⁹ HE 155/1994 vp, s. 8.

Ulkomaisen sijoittajan tulee siviilioikeudellisilta ja tosiasiallisilta toiminnallisilta piirteiltään vastata suomalaista yhteisöksi luokiteltavaa toimintamuotoa, jotta ulkomaista toimijaa voidaan kohdella Suomessa verotuksellisesti yhteisönä.²⁴⁰ Pelkkä yhteisöksi luokittelu ei lähtökohtaisesti vielä riitä, vaan TVL 9.5 §:n soveltamistilanteissa on yhteisöksi luokiteltavan ulkomaisen sijoittajan luokittelu vietävä yhteisö -käsitettä pidemmälle, sillä erityisesti osinkotulon veronalaisuuden määrittämiseksi on selvitettävä, rinnastuuko ulkomainen yhteisö julkisesti noteerattuun tai noteeraamattomaan osakeyhtiöön tai sellaiseen yhteisöön, jolla voi olla sijoitusomaisuutta.²⁴¹ Lisäksi myös ulkomaisen sijoittajan harjoittaman toiminnan luonne on selvitettävä, sillä ulkomaisen yhteisön pääomarahastoyhtymän kautta saaman tulon veronalaisuus määrittyy eri tavoin riippuen siitä, pidetäänkö ulkomaista toimijaa yleishyödyllisenä vai toiminnallisesti ”ei-yleishyödyllisenä” yhteisönä.

4.3.2 Rinnastaminen osakeyhtiöön

Pääomarahastoyhtymässä äänettömänä yhtiömiehenä voi olla muun muassa ulkomainen osakeyhtiöksi luokiteltava toimija. Koska verolainsäädäntö ei sisällä siviilioikeudesta erillistä osakeyhtiön määritelmää, on osakeyhtiöksi luokittelussa tarkastelun kohteena vertailtavien kotimaisten osakeyhtiöiden ja ulkomaisten sijoittajien yhtiöoikeudellisten piirteiden ja harjoitetun toiminnan vastaavuus.²⁴² Näin ollen osakeyhtiöksi luokittelun ratkaisemiseksi on tarpeen tunnistaa sekä suomalaisten osakeyhtiöiden siviilioikeudelliset ja toiminnalliset ominaisuudet. Luokitteluratkaisun tekemisen edellyttämä vastaavuusarviointi suoritetaan edellä kuvatusti kokonaisharkintana ja osakeyhtiöksi luokittelussa voidaan huomioon ottaa muun muassa ulkomaisen oikeushenkilön ja osakkaiden varojen erillisuus ja osakkaan vastuu oikeushenkilön veloista ja muista vastuista.²⁴³ Vaikka luokittelu tuleekin teoreettisesti suorittaa jokaisen yksittäisen tapauksen kohdalla, tulee luokittelu käytännössä konkreettisesti ratkaistavaksi vain niissä poikkeuksellisissa

²⁴⁰ HE 136/2020 vp, s. 47, HE 68/2019 vp, s. 6 ja Lammi 2015, s. 522.

²⁴¹ Yhteisön luokitteluprosessin vieminen yhteisökäsitteen alakäsitteiden tasolle on tärkeää vero-oikeudellisessa ratkaisutoiminnassa erityisesti EU-oikeuden näkökulmasta, eikä kyse ole vain TVL 9.5 §:n soveltamistilanteisiin liittyvästä vaatimuksesta. Ks. Malmgren – Myrsky 2017, s. 317.

²⁴² Lammi 2015, s. 518–522.

²⁴³ Nykänen 2015, s. 106.

tilanteissa, joissa ulkomainen toimija ei suoraan vastaa tuloverolaissa määritettyjä toimintamuotoja.²⁴⁴ Ulkomaisten osakeyhtiöiden yleisyydestä johtuen onkin hyvä tunnistaa, että monien ulkomaisten osakeyhtiötä vastaavien yhtiömuotojen luokittelussa on jo verotuskäytännössä vahvistettu osakeyhtiöksi luokittelu viranomaisohjeistuksen tasoisesti.²⁴⁵

Osakeyhtiön yhtiöoikeudellisesta asemasta ja velvollisuuksista on säädetty osakeyhtiölaissa (624/2006, OYL). OYL 1:1,1:n mukaan osakeyhtiö voi olla yksityinen eli julkisesti noteeraamaton tai julkinen eli julkisesti noteerattu osakeyhtiö. TVL 33 a §:n 2 momentin mukaan julkisesti noteeratulla osakeyhtiöllä tarkoitetaan osakeyhtiötä, jonka osake on kaupankäynnin kohteena kaupankäynnistä rahoitusvälineillä annetussa laissa (748/2012) tarkoitetulla tavalla, muulla säännellyllä ja viranomaisen valvonnassa olevalla markkinalla Euroopan talousalueen ulkopuolella tai kaupankäynnistä rahoitusvälineillä annetussa laissa tarkoitetussa monenkeskisessä kaupankäyntijärjestelmässä edellyttäen, että osake on otettu kaupankäynnin kohteeksi yhtiön hakemuksesta tai sen suostumuksella.²⁴⁶ Asianmukaisesti perustettu ja rekisteröity osakeyhtiö on itsenäinen oikeushenkilö, jonka toiminnan tarkoituksena on voiton tuottaminen osakeyhtiön osakkeenomistajille. Osakeyhtiöllä voi olla yksi tai useampi osakkeenomistaja, ja osakkeenomistajina voivat olla sekä luonnolliset henkilöt että oikeushenkilöt. Osakeyhtiölle on tunnuksenomaista, että yhtiön osakkaat eivät ole henkilökohtaisesti vastuussa yhtiön velvoitteista, vaan osakkaiden vastuu on rajoitettu siihen panokseen, jonka osakas on yhtiöön sen osakkeita hankkiessaan sijoittanut.²⁴⁷ OYL 2:3 §:n mukaan osakeyhtiöllä on oltava yhtiöjärjestys, josta käy ilmi osakeyhtiön toimimi, kotipaikka ja toimiala. OYL 13:1 §:n mukaan osakeyhtiöille sallittuja varojenjakotapoja ovat voitonjako eli osinko, varojenjako vapaan oman pääoman rahastosta, osakepääoman alentaminen, omien osakkeiden hankkiminen ja lunastaminen sekä varojen jakaminen yhtiötä purettaessa ja rekisteristä poistettaessa.²⁴⁸

²⁴⁴ Koskeniemi 2014, s. 428 ja Nissinen 2014, s. 321.

²⁴⁵ Osakeyhtiöiksi luokitellaan muun muassa ruotsalainen aktiebolag (AB) ja virolainen osaühing (Oü). Ks. Verohallinto 2022c, kohta 1.1.

²⁴⁶ Ks. säännellyistä markkinoista ja monenkeskisestä kaupankäyntijärjestelmästä Verohallinto 2023a, kohta 2.1.

²⁴⁷ Sillanpää – Vahtera – Koski 2023, luku 3.1.1.

²⁴⁸ Osakeyhtiöiden yhtiöoikeudellisesta sääntelystä tarkemmin ks. Sillanpää – Vahtera – Koski 2023 ja Villa 2018, Osa III. Tutkielmassa sääntelyä ei tarkoituksenmukaisuussyistä ole käsitelty syvällisemmin.

Ulkomaisen toimijan luokittelua osakeyhtiöksi on tarkasteltu oikeuskäytännössä. Tehtyjen ratkaisujen avulla voidaan pyrkiä määrittämään tiettyjä kriteereitä, joiden olemassaolo lähtökohtaisesti johtaa ulkomaisen toimijan osakeyhtiöksi luokitteluun. Oikeuskäytännössä osakeyhtiöksi luokittelussa on näin ollen otettu kokonaisarviointissa huomioon muun muassa ulkomaisen toimijan voitonjakoon, oikeushenkilöllisyyteen ja toiminnan luonteeseen. Tapauksessa *KHO 2015:9* yhdysvaltalainen, suomalaisia toimintamuotoja suoraan vastaamaton toimija luokiteltiin osakeyhtiöksi, koska se lähiten vastasi suomalaista sijoitustoimintaa harjoittavaa osakeyhtiötä muun muassa erillisen oikeushenkilöllisyytensä ja verovelvollisuusasemansa sekä suljetun luonteensa johdosta.²⁴⁹ Tapauksessa *KHO 19.12.2016 t. 5433* ulkomainen toimija taas luokiteltiin sijoitusrahaston sijasta osakeyhtiöksi, koska ulkomainen toimija oli itsenäinen oikeushenkilö joka omisti sijoituskohteet. Lisäksi perusteluissa tuotiin esille, että ulkomaisen toimijan sijoittajat eivät vastanneet henkilökohtaisesti toimijaa koskevista velvoitteista.²⁵⁰ Lisäksi oikeuskäytännössä on luokitteluargumentaatioissa hyödynnetty myös varojenjakotavan samanlaisuuteen liittyviä argumentteja.²⁵¹

Näin ollen oikeuskäytännöstä voidaan tunnistaa, että muun muassa oikeushenkilöllisyyttä, erillistä verovelvollisuutta, sijoittajien rajoitettua vastuuta ja voitonjaon vastaavuutta voidaan pitää osakeyhtiöksi luokittelua puoltavina seikkoina. Erityisesti oikeushenkilöllisyyden ja osakkaiden vastuun rajoittumista osakeyhtiöksi vero-oikeudellisen luokittelun kriteereinä voidaan tulkita korostavan se, että näitä pidetään myös yhtiöoikeudellisessa kontekstissa osakeyhtiöön rinnastamisen kriteereinä.²⁵² Edelleen on kuitenkin tärkeää painottaa, että luokittelussa kyse on tapauskohtaisesta kokonaisarviointista, jossa osakeyhtiöksi luokittelun edellytyksenä on, että ulkomaista toimijaa voidaan objektiivisesti pitää riittävästi osakeyhtiötä vastaavana. Osakeyhtiöiden luokittelussa on osinkotulojen veronalaisuuden määrittämiseksi jatkettava luokitteluprosessia vielä pidemmälle ja ratkaistava, luokitellaanko ulkomainen toimija julkisesti noteeratuksi vai

²⁴⁹ KHO 2015:9.

²⁵⁰ KHO 19.12.2016 t. 5433.

²⁵¹ Ks. KHO 2010:15, A Oy:n valitus. Varojenjakoon liittyviä ominaisuuksia on huomioitu luokittelukysymystä ratkaistaessa myös Keskusverolautakunnan antamassa ennakkoratkaisussa KVL 30.11.2011 nro. 72/2011, joka myöhemmin kumottiin päätöksellä KHO 13.1.2015 t. 61.

²⁵² Ks. HE 103/2007 vp, s. 26.

noteeraamattomaksi osakeyhtiöksi. Oikeuskäytännössä ulkomaisen toimijan julkisesti noteeratuksi osakeyhtiöksi luokittelussa on kiinnitetty huomiota siihen, että ulkomaisen toimijan osuudet on listattu julkisessa arvopaperipörssissä.²⁵³ Tätä voidaan yleisesti pitää ratkaisevana viitteenä siitä, että ulkomainen yhtiö tulee rinnastaa verotuksessa julkisesti noteerattuun osakeyhtiöön.

4.3.3 Rinnastaminen raha-, vakuutus- tai eläkelaitokseen

Pääomarahastoyhtymässä äänettömänä yhtiömiehenä voi olla myös ulkomainen raha-, vakuutus- tai eläkelaitokseksi luokiteltava toimija. Rahalaitoksella tarkoitetaan luottolaitostoiminnasta annetun lain (2014/610) 1:7 §:ssä määriteltyä luottolaitosta, jollaisia ovat talletuspankit ja luottoyhteisöt. Vakuutus- ja eläkelaitoksia taas ovat vakuutusyhtiöt, vakuutusyhdistykset, vakuutuskasvat, luottovakuutuksen osalta eläketurvakeskus, avustuskassalain alaiset eläkekassat, työeläkekassat ja merimieseläkekassat sekä eläkesäätiöt ja niihin rinnastettavat eläkelaitokset.²⁵⁴ Luokittelun raha-, vakuutus, tai eläkelaitokseksi voidaan lähtökohtaisesti olettaa onnistuvan melko suoraviivaisesti toimintamuotojen uniikeista ominaisuuksista johtuen.²⁵⁵ Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, etteikö luokittelua tarvitsisi edes teoreettisesti suorittaa ja pääsääntö siitä, että luokittelussa ulkomaisen toimijan verotuskohtelun selvittämiseksi tulee ulkomaiselle toimijalle löytää sitä oikeudellisesti ja toiminnallisesti parhaiten vastaava kotimainen vertailukohde, soveltuu myös ulkomaisten raha-, vakuutus- ja eläkelaitosten luokittelussa. Julkaistun oikeuskäytännön valossa on kuitenkin pääteltävissä, että luokitteluratkaisu on näissä tilanteissa tehtävissä verrattain suoraviivaisesti toimintamuotojen uniikkien toiminnallisten ja siviilioikeudellisten ominaisuuksien ansiosta.

²⁵³ KHO 2015:9.

²⁵⁴ Andersson – Penttilä 2014, s. 349–350.

²⁵⁵ Näin pääteltävissä muun muassa ratkaisusta KVL 2018/7 ja KHO 14.11.2017 t. 5902.

4.3.4 Rinnastaminen suomalaiseen yleishyödylliseen yhteisöön

Pääomarahastoyhtymän äänetön yhtiömies voi olla myös ulkomainen yleishyödyllinen yhteisö. Yleishyödyllinen yhteisö voi olla vain TVL 3 §:n mukainen yhteisö tai yhteisöksi luokiteltava ulkomainen entiteetti, ei yhtymä tai yhtymään rinnastuva entiteetti.²⁵⁶ Jotta ulkomaista toimija voidaan verotuksellisesti pitää yleishyödyllisenä yhteisönä, tulee se näin ollen pystyä luokittelemaan TVL 3 §:n mukaiseksi yhteisöksi. Tarkasteltaessa ulkomaisen yhteisön rinnastuvuutta suomalaisiin yleishyödyllisiin yhteisöihin, arvio yhteisön toiminnan yleishyödyllisyydestä tehdään samojen TVL 22.1 §:n asettamien kriteerien valossa kuin kotimaisenkin yhteisön.²⁵⁷ Koska yleishyödyllisyyden tarkastelussa tutkitaan erityisesti ulkomaisen yhteisön toiminnan laatua, ei verotuskohtelun selvittämiseksi ole tarpeen tehdä johtopäätöksiä siitä, mihin TVL 3 §:n yhteisömääritelmän alakäsitteeseen ulkomainen toimintamuoto rinnastuu. Riittää, että ulkomainen toimintamuoto voidaan perustellusti luokitella yhteisöksi. TVL 22.1 §:n mukaan yhteisö on yleishyödyllinen, jos se toimii yksinomaan ja välittömästi yleiseksi hyväksi aineellisessa, henkisessä, siveellisessä tai yhteiskunnallisessa mielessä, sen toiminta ei kohdistu vain rajoitettuihin henkilöpiireihin eikä se tuota toiminnallaan siihen osallisille taloudellista etua osinkona, voitto-osuutena taikka kohtuullista suurempaa palkkana tai muuna hyvityksenä. Yhteisön yleishyödyllisyys arvioidaan kokonaisarviointina sekä sääntöjen että tosiasiallisen toiminnan perusteella, ja jotta yhteisöä voidaan pitää yleishyödyllisenä, tulee kaikkien TVL 22.1 §:n edellytysten toteutua.²⁵⁸ Yleishyödylliseen yhteisöön rinnastamiseksi ulkomaisen toimijan tulee esittää Verohallinnolle riittävä selvitys yleishyödyllisyyden edellytysten täyttymisestä.²⁵⁹

²⁵⁶ Talari 2010, s. 8–10 ja KHO 1985-B-II-505.

²⁵⁷ Viitala 2007, s. 34, Nykänen 2015, s. 119–120 ja Verohallinto 2022c, kohta 3.4.5.

²⁵⁸ Verohallinto 2021a, kohta 1.

²⁵⁹ Verohallinto 2022c, kohta 3.4.5.

4.4 Ulkomaisen äänettömän yhtiömiehen rinnastuminen yhtymään

Jos ulkomainen ääneton yhtiömies ei rinnastu yhteisöön, voidaan se luokitella yhteisön sijaan myös yhtymäksi, mikäli ulkomainen toimija riittävästi vastaa suomalaista yhtymää.²⁶⁰ Yhtymät ovat itsenäisiä oikeushenkilöitä, jotka voivat verotuksellisesti olla joko läpivirtaavia tai erillisinä verovelvollisina verotettavia.²⁶¹ TVL 4 §:n mukaan yhtymällä tarkoitetaan 1) laivanisännistöyhtiötä, avointa yhtiötä, kommandiittiyhtiötä ja sellaista kahden tai useamman henkilön elinkeinotoiminnan harjoittamista varten perustamaa muuta kuin yhteisönä pidettävää yhteenliittymää, joka on tarkoitettu toimimaan osakkaiden yhteiseen lukuun (elinkeinoyhtymä); tai 2) sellaista kahden tai useamman henkilön muodostamaa yhteenliittymää, joka harjoittaa maatalouden tuloverolain (543/1967) 2 §:n 2 momentissa tarkoitettua maatalon viljelyä tai hallintaa, metsätaloutta tai sellaisen kiinteistön hallintaa, josta yhteenliittymä on arvonlisäverovelvollinen tai hakeutunut arvonlisäverovelvolliseksi kiinteistön käyttöoikeuden luovuttamisesta arvonlisäverolain 30 §:n tarkoittamalla tavalla (verotusyhtymä). TVL 9.5 §:n soveltamistilanteita ajatellen pääomarahastoyhtymien äänettöminä yhtiömiehinä esiintyvät ulkomaiset yhtymiksi luokiteltavat sijoittajat ovat harjoittamansa toiminnan puolesta lähtökohtaisesti aina TVL 4.1 §:n 1 kohdan mukaisia elinkeinoyhtymiä. TVL 4.1 §:n 1 kohdan mukaisen elinkeinoyhtymän määritelmään sisältyy myös ”muun elinkeinoyhtymän määritelmä”, jonka nojalla myös tietyt tunnusmerkit täyttävät ulkomaiset toimintamuodot voidaan luokitella elinkeinoyhtymiksi.²⁶²

Koska ulkomainen ääneton yhtiömies voidaan luokitella elinkeinoyhtymäksi muun elinkeinoyhtymän käsitteen nojalla, voitaisiin luokittelu teoriassa toteuttaa ilman yhteisöjen luokittelussa tyyppillistä vertailuarviointia, kunhan ulkomainen toimija täyttää säännöksen sanamuotojen muulle elinkeinoyhtymälle asettamat edellytykset: 1.) ulkomaista toimijaa ei pidetä yhteisönä, 2.) ulkomainen toimintamuoto on kahden tai useamman henkilön perustama, 3.) ulkomainen toimija harjoittaa elinkeinotoimintaa ja 4.) ulkomainen toimija on tarkoitettu toimimaan osakkaiden

²⁶⁰ Luokittelussa eräänlaisena lähtökohtana voidaan pitää sitä, että ulkomainen oikeushenkilö on pääsääntöisesti yhteisö. Jos ulkomainen toimija kuitenkin muistuttaa yhtymää, voidaan se luokitella yhtymäksi. Ks. tutkielman luku 4.3.1 ja Nissinen 2014, s. 320, Malmgren – Myrsky 2017, s. 315 ja HE 136/2020 vp, s. 7.

²⁶¹ OECD 1999, s. 7 ja 12 sekä Malmgren 2008, s. 191.

²⁶² Lammi 2015, s. 525.

yhteiseen lukuun.²⁶³ Vaikka TVL 4 § ei suoraan edellytäkään yhtymäksi luokittelussa vastaavuutta henkilöyhtiöiden kanssa, on oikeuskäytännössä kuitenkin tästä näkökulmasta huolimatta tarkasteltu ulkomaisen toimijan rinnastumista elinkeinoyhtymänä pidettäviin henkilöyhtiöihin samojen yleisten, myös yhteisöjen luokittelussa sovellettavien kriteerien näkökulmasta: ulkomaisten toimijoiden keskeisiä siviilioikeudellisia ja toiminnallisia ominaisuuksia vertaillaan suomalaisten toimintamuotojen ominaisuuksiin ja ulkomaiselle toimijalle pyritään löytämään sitä ominaisuuksiltaan parhaiten vastaava kotimainen vertailukohde.²⁶⁴ Näin ollen yhteisöjen luokittelulle ominaista vertailua/rinnastamisprosessia ei voida sulkea ulkopuolelle myöskään yhtymiksi luokittelemisessa ja luokitteluratkaisun tekemiseksi tulee näin ollen tunnistaa myös yhtymien keskeisimmät siviilioikeudelliset ja toiminnalliset ominaisuudet. Oikeuskirjallisuudessa ja oikeuskäytännössä omaksuttuja yhtymiksi luokittelemisen lähtökohtia voidaan tarkastella myös samanaikaisesti toisiaan täydentäen: Luokittelun tulee oikeuskäytännössä hyväksytysti perustua edelleen vastaavuusarviointiin, mutta ulkomaisen toimijan tulee täyttää myös TVL 4 §:n muun elinkeinoyhtymän tunnusmerkit.²⁶⁵

Elinkeinoyhtymistä puhuttaessa oikeuskirjallisuudessa puhutaan yleensä avoimista yhtiöistä ja kommandiittiyhtiöistä.²⁶⁶ Avointen ja kommandiittiyhtiöiden tunnusmerkkeinä voidaan AKYL 1 luvun 1 §:n 1 momentin nojalla pitää kahden tai useamman yhtiömiehen elinkeinotoiminnan harjoittamista yhtiösopimuksen perusteella yhteiseen lukuun ja yhteisen päämäärän vuoksi.²⁶⁷ Lisäksi elinkeinoyhtymille on ominaista se, että avoimen yhtiön yhtiömiehillä ja

²⁶³ Lammi 2015, s. 525–526.

²⁶⁴ Ks. Helsingin HaO 1.12.2022 t. H6963/2022. Tapauksessa ulkomaisella yhtiöllä oli sekä osakeyhtiöön että kommandiittiyhtiöön viittaavia piirteitä, mutta ulkomainen yhtiö ei kuitenkaan vastannut täysin osake- tai kommandiittiyhtiötä. Hallinto-oikeus totesi, että koska ulkomaisen yhtiön varsinaisella yhtiömiehellä oli rajoittamaton vastuu ja toimijan sijoitustoimintaan liittyvä verotus toteutettiin toimijan sijaintivaltiossa osakkaiden tasolla, ei yhtiötä voitu rinnastaa osakeyhtiöön ja sen katsottiin rinnastuvan verotuksellisesti TVL 4.1 §:n 1 kohdan mukaiseen yhtymään. Lisäksi keskusverolautakunta katsoi ratkaisussa KVL 2017/57 luxemburgilaisen yhtiön rinnastuvan kommandiittiyhtiöön ja näin ollen TVL 4 §:n mukaiseen yhtymään, koska yhtiö vastasi lähinnä suomalaista kommandiittiyhtiötä.

²⁶⁵ Huomionarvoista on myös se, että TVL 4.1 §:n 1 kohdan edellytyksen siitä, että elinkeinoyhtymä on muu kuin yhteisö, voidaan lisäksi katsoa edelleen tukevan sitä luokittelun lähtökohdaksi valittavaa tarkastelua, että ulkomaista toimijaa verrataan ensin yhteisöön ja mikäli ulkomaista toimijaa ei voida luokitella yhteisöksi, voidaan se tiettyjen edellytysten täytyttyä katsoa yhtymäksi.

²⁶⁶ Ks. Ossa 2020, s. 77 ja Helminen 2023, luku 6.2.1.

²⁶⁷ Villa 2018, s. 81.

kommandiittiyhtiön vastuunalaisella yhtiömiehellä on rajoittamaton vastuu yhtiön velvoitteista (AKYL 1:1.2).²⁶⁸ Voitonjaosta elinkeinoyhtymänä pidettävien suomalaisten yhtiöiden yhtiömiehet voivat halutessaan sopia tai jos erikseen ei ole sovittu, jaetaan voitto AKYL voitonjakosäännösten AKYL 2:9 ja AKYL 7:4 mukaisesti. Oikeuskäytännön valossa yhtymiksi luokittelussa huomiota voidaan kiinnittää sellaisiin ominaisuuksiin, jotka poikkeavat yhteisöjen ominaisuuksista, kuten voitonjakoon ja vastuun jakautumiseen.²⁶⁹ Näin ollen, voidaan luokittelussa edelleen pitää lähtökohtana sitä, että ulkomaiselle toimijalle pyritään löytämään sitä parhaiten vastaava kotimainen vertailukohde. Arviointi tulee suorittaa kokonaisarviointina, jossa huomioon tulee ottaa kaikki ulkomaisen toimijan keskeiset siviilioikeudelliset ja toiminnalliset ominaisuudet. Oikeuskirjallisuudessa on lisäksi katsottu, että yhtymän luokittelun kannalta ei ole ratkaisevaa, pidetäänkö ulkomaista toimijaa sijaintivaltiossaan itsenäisenä verovelvollisena vai läpivirtausyksikkönä.²⁷⁰

Luokittelussa voidaan päätyä myös tilanteeseen, jossa ulkomainen toimija ei rinnastu mihinkään kansallisen lainsäädännön tuntemaan toimintamuotoon.²⁷¹ Tätä voidaan kuitenkin pitää lähtökohtaisesti harvinaisena poikkeustilanteena. **Lammi** on katsonut, että käytännössä tällainen tilanne tulisi kyseeseen, jos tarkasteltava ulkomainen toimintamuoto olisi niin sanottu yhden omistajan entiteetti, joka ei vastaa suomalaisia yhteisöjä.²⁷² Koska yhden hengen toimintamuoto ei voi rinnastua myöskään yhtymään, on oikeuskirjallisuudessa katsottu, että tällainen toimija voitaisiin luokitella Suomessa yksityiseksi elinkeinonharjoittajaksi.²⁷³

²⁶⁸ Sillanpää – Vahtera – Koski 2023, luku 3.1.1 ja 3.1.2.

²⁶⁹ Voitonjakosääntöihin on viitattu muun muassa HE 68/2019 vp, s. 6 ja vastuun jakautumiseen tapauksessa Helsingin HaO 1.12.2022 t. H6963/2022.

²⁷⁰ Helminen 2023, luku 6.2.1.

²⁷¹ Barenfeld 2005, s. 110.

²⁷² Lammi 2015, s. 527.

²⁷³ Lammi 2015, s. 527.

5 Äänettömän yhtiömiehen verotus TVL 9.5 §:n mukaisesti

5.1 TVL 9.5 §:n mukaisen verotuksen lähtökohdat

5.1.1 Tulotyyppikohtainen verotus

TVL 9.5 §:n soveltuessa rajoitetusti verovelvollisen sijoittajan pääomarahastoyhtymän kautta saaman tulon veronalaisuus määrittyy tulotyyppikohtaisesti ikään kuin rajoitetusti verovelvollinen sijoittaja olisi saanut tulon suoraan eikä kommandiittiyhtiön kautta.²⁷⁴ Pääomarahastoa kohdellaan TVL 9.5 §:n soveltamistilanteissa näin ollen lähes täysin läpivirtaavana.²⁷⁵ Pääomasijoittajat tekevät sijoituksensa lähtökohtaisesti joko oman pääoman ehtoisina osakesijoituksina tai omaan pääomaan sidonnaisina sijoituksina, kuten vaihtovelkakirjalainoilla ja optiolainoilla. Sijoituksen mahdollisen arvonnousun realisoiva irtautuminen sijoituskohteesta tapahtuu usein joko yrityskaupan, pörssilistautumisen tai osakkeiden takaisinmyynnin muodossa.²⁷⁶ Pääomasijoitustoiminnan luonteesta johtuen pääomarahastoyhtymien saamia tulotyyppisiä ovat pääsääntöisesti luovutusvoitot, kiinteistötulot, korkotulot ja osinkotulot.²⁷⁷

Koska verotuksen tulee perustua lakiin, TVL 9.5 §:n mukainen tulotyyppikohtainen verotus johtaa käytännössä siihen, että saadun tulon veronalaisuutta tarkasteltaessa veronalaisuus riippuu lähtökohtaisesti siitä, pidetäänkö tarkasteltavaa tulotyyppiä tuloverolain mukaan Suomesta saatuna ja veronalaisena tulona sekä siitä, onko Suomen oikeutta verottaa tuloa rajoitettu Suomen ja äännettömän yhtiömiehen asuinvaltion välisellä verosopimuksella.²⁷⁸ On siis korostettava, että

²⁷⁴ HE 64/2005 vp, s. 7.

²⁷⁵ Viitala 2007, s. 14.

²⁷⁶ Lauriala 2008, s. 149.

²⁷⁷ Pääomasijoittajat ry:n lausunto hallituksen esitykseen eduskunnalle laiksi tuloverolain 9 §:n muuttamisesta, s. 3 ja Lehtimaja 2006, s. 45–46. Pääomarahasto voi saada myös muuta tuloa, kuten hallinto- ja konsulttipalkkioita, mutta nämä luokitellaan usein liiketuloksi, joka ei ole Suomessa veronalaista, ellei tulonsaajalle muodostu Suomeen kiinteää toimipaikkaa. Pelkkä osakesijoituksen tekeminen ei vielä lähtökohtaisesti muodosta sijoittajalle kiinteää toimipaikkaa.

²⁷⁸ HE 64/2005 vp, s. 7–8.

pääomarahastoyhtymän läpivirtaavuuskohtelusta johtuen rajoitetusti verovelvollisen äänettömän yhtiömiehen tuloa voidaan pitää Suomessa veronalaisena vain, jos tulo on saatu Suomesta. Lisäksi tulo-osuuden veronalaisuuteen voi vaikuttaa EU-oikeus.²⁷⁹ Tulotyyppillä on tulon veronalaisuuden arvioinnin lisäksi merkitystä myös verotuksen toteuttamistavalle/verotusmenettelylle, sillä eri tulotyyppisiä verotetaan erilaisten menettelysäännösten mukaisesti.²⁸⁰

Tulotyyppikohtaisen verotuksen toimittamiseksi kaikki pääomarahastoyhtymän kautta saadut tulot on luokiteltava tutkielmassa seuraavaksi kuvattavien tulotyyppien mukaisesti. Voidaankin todeta, että TVL 9.5 §:n soveltuessa tulee tulon veronalaisuuden määrittämiseksi ratkaista, mikälaista tuloa pääomarahastoyhtymän äänetön yhtiömies on pääomarahastoyhtymän kautta saanut. Luovutusvoittojen ja kiinteistötulojen tunnistaminen on lähtökohtaisesti yksinkertaista, mutta korko- ja osinkotulon erottamiseen toisistaan saattaa sisältyä kysymyksiä erityisesti, kun tulo saadaan oman ja vieraan pääoman välimaastoon sijoittuvien hybridi-instrumenttien perusteella. Yhtiöoikeudellisen muotonsa perusteella hybridi-instrumentit ovat joko omaa pääomaa tai velkaa, useimmiten velkaa. Verotuskäytännössä instrumentin verotus on ratkaistu sen oikeudellisen muodon, eli yksityisoikeudellisen sisällön perusteella.²⁸¹ Pääomarahastoyhtymän kautta saadun tulon veronalaisuus ratkaistaan kansallisen verolainsäädännön ja valtioiden välisten verosopimusten nojalla ottaen huomioon sekä ulkomaisen sijoittajan toimintamuodon että saadun tulon luokittelun lopputulokset.

5.1.2 Verottamatta jääneen tulon siirtyminen tuleville verovuosille

Lisäksi on huomattava, että vaikka rajoitetusti verovelvollisen äänettömän yhtiömiehen verotus tapahtuukin tulotyyppikohtaisesti, ei kommandiittiyhtiö ja äänettömälle yhtiömiehelle määritettävä tulo-osuus ole yhtiömiehen verotuksessa täysin merkityksetön, sillä TVL 9.5 §:n mukaan

²⁷⁹ Ks. KVL 2017/28 ja KVL 2016/35.

²⁸⁰ Viitala 2007, s. 16–17. Esimerkiksi pääomarahaston kautta saadut osingot ja korot ovat lähdeverotusmenettelyssä verotettavaa tuloa, kun taas luovutusvoitot ja kiinteistötulot verotetaan verotusmenettelyssä annetun lain mukaisessa menettelyssä.

²⁸¹ Haapaniemi – Matinmikko 2019, s. 582–583. Huomionarvoista on myös, että tuloa voidaan pitää osinkona vain, jos tuloa jakaa yhtiö, jota pidetään osinkoa jakavana yhtiömuotona. Ks. Helminen s. 91. 1999.

rajoitetusti verovelvollisen sijoittajan verovuoden veronalainen yhtymästä saatu tulo on enintään osakkaan tulo-osuuden verran.²⁸² TVL 9.5 §:n mukaan, jos osakkaan veronalainen tulo ylittää kyseisen osakkaan osuuden yhtymän tuloon, ylittävä osa luetaan veronlaiseksi tuloksi kymmenenä seuraavana verovuotena sitä mukaa kuin tulo-osuutta kertyy. Tämä rajoitus mahdollistaa pääomarahaston epäonnistuneiden sijoitusten ja hallintopalkkioiden seurauksena aiheutuvien tappioiden vähentämisen pääomarahaston tulevista voitoista.²⁸³ Koska pääomarahastot kuitenkin käytännössä palauttavat kertynyttä tuloa välittömästi sijoittajille, johtaa TVL 9.5 §:n verotusta eteenpäin siirtävä säännös käytännössä siihen, että osinkotulosta maksettava lähdevero peritään myöhemmin vuosina saatavista myyntivoitoista.²⁸⁴ Äänettömän yhtiömiehen tulo-osuudella ei siis suoraan ole merkitystä tulon veronalaisuuden arvioinnissa, vaan erityisesti veronalaisen tulon verotushetken määrittämisessä. Mikäli pääomasijoitusrahaston tulos kuitenkin on toistuvasti vähintään kymmenen vuoden ajan tappiollinen, voidaan säännöksestä tulkita, että tuloa ei tule verottaa. Teoreettisesti tämä on mahdollista, mutta käytännössä todennäköisesti hyvin harvinaista.

Tämä vahvistaa sitä säännöksen asettamaa lähtökohtaa, ettei kommandiittiyhtiötä sivuuteta täysin TVL 9.5 §:n soveltamistilanteissa, vaan sitä pidetään edelleen laskentayksikkönä, jolle laskeetaan elinkeinotoiminnan tulos, joka edelleen allokoidaan yhtiömiehille verotettavaksi.²⁸⁵ Yhteenvetona äänettömän yhtiömiehen TVL 9.5 §:n mukaisesta tulotyyppikohtaisesta verotuksesta voidaan todeta, että rajoitetusti verovelvollisen äänettömän yhtiömiehen yhtymän kautta saaman tulon veronalaisuuteen vaikuttaa TVL 9.5 §:n soveltamistilanteissa kaksi pääseikkaa: pääomarahastoyhtymän kautta saadun tulon tulotyyppi sekä ulkomaisen sijoittajan toimintamuoto. Näiden lisäksi tulee huomioon ottaa edellä kuvatusti myös äänettömän yhtiömiehen tulo-osuuden määrä. Pääomarahastoyhtymän kautta saadun tulon verotuskohtelu tulee ratkaista tapauskohtaisesti erityisesti nämä kolme tekijää huomioiden. Ulkomaisen sijoittajan luokittelun tulos on tärkeää ratkaista tulon veronalaisuuden määrittämisen lisäksi myös verovelvollisuuden

²⁸² HE 64/2005 vp, s. 8 ja Valtiovarainministeriö 2018, s. 157.

²⁸³ Helminen 2023, luku 6.2.2 ja Malmgren – Myrsky 2017, s. 326.

²⁸⁴ Lehtimaja 2006, s. 47.

²⁸⁵ HE 64/2005 vp, s. 6.

kohdistamiseksi. Pääomarahastoyhtymän kautta saatu veronalainen tulo verotetaan lähtökoh-
taisesti välittömästi yhteisöiksi luokiteltavien yhtiömiesten tulona, mutta sijoittajan rinnastuessa
yhtymään välillisesti ulkomaisen yhtymän osakkaiden tulona sekä TVL 9.5 §:n että TVL 9.6 §:n so-
veltamistilanteissa.

5.2 Yhteisöksi luokiteltavan rajoitetusti verovelvollisen äänettömän yhtiömiehen verotus

5.2.1 Luovutusvoittojen ja kiinteistötulojen²⁸⁶ verotus

Pääomarahastoyhtymän rajoitetusti verovelvollinen ääneton yhtiömies voi saada pääomarahas-
toyhtymän kautta ensinnäkin luovutusvoittoa, sillä pääomarahastoyhtymän sijoituksen mahdolli-
sen arvonnousun realisoiva irtautuminen sijoituskohteesta tapahtuu usein joko yrityskaupan tai
osakkeiden takaisinmyynnin muodossa. Käytännössä merkittävin osa pääomasijoittajien saa-
masta tulosta muodostuukin sijoitusten kohdeyhtiöiden osakkeiden luovutuksesta saaduista voi-
toista.²⁸⁷ Rajoitetusti verovelvollisen sijoittajan pääomarahaston kautta saadun luovutusvoiton
veronalaisuus Suomessa riippuu siitä, minkälaista omaisuutta on luovutettu. Suomalaiset pää-
omarahastot sijoittavat pääsääntöisesti kohteena olevien kasvuyhtiöiden osakkeisiin.²⁸⁸ Liike-
osakkeiden luovutusvoitot eivät pääsääntöisesti ole rajoitetusti verovelvolliselle äänettömälle yh-
tiömiehelle veronalaista tuloa, koska ne eivät suoraan saatunakaan olisi rajoitetusti verovelvolli-
selle veronalaista tuloa.²⁸⁹ Liikeosakkeiden luovutusvoitot ovat Suomessa veronalaisia vain poik-
keustilanteissa, joissa osakkeiden luovutuksesta saatua voittoa pidetään Suomesta kiinteästä
omaisuudesta saatuna tulona TVL 10 §:n 10a kohdan mukaisesti, eikä Suomen verotusoikeutta
olla rajoitettu verosopimuksella.²⁹⁰ Liikeosakkeiden luovutusvoiton veronalaisuuden

²⁸⁶ Kiinteistötulolla tarkoitetaan TVL 10 §:n 1 kohdan mukaista vuokratuloa sekä TVL 10 §:n 10 ja 10a koh-
dan mukaista kiinteän omaisuuden luovutuksesta saatua luovutusvoittoa.

²⁸⁷ HE 64/2005 vp, s. 2.

²⁸⁸ Lehtimaja 2006, s. 45 ja Vesikansa – Stellato 2018, s. 548.

²⁸⁹ Valtiovarainministeriö 2018, s. 159.

²⁹⁰ Noin puolet Suomen tekemistä verosopimuksista mahdollistaa tällaisen kiinteän omaisuuden välillisen
luovutuksen verotusoikeuden. Ks. HE 279/2022 vp, s. 5.

tarkastelussa merkitystä ei pääsääntöisesti ole ulkomaisen sijoittajan toimintamuodolla, sillä liikeosakkeiden luovutusvoitot ovat lähtökohtaisesti tuloverolain nojalla verovapaita ulkomaisen sijoittajan yhtiömuodosta riippumatta.

Näin ollen, siltä osin kuin rajoitetusti verovelvollisen äänettömän yhtiömiehen pääomarahastosta saama tulo-osuus koostuu pääomarahaston saamista liikeosakkeiden luovutusvoitoista, on pääomarahaston kautta saatu tulo rajoitetusti verovelvolliselle äänettömälle yhtiömiehelle lähtökohtaisesti Suomessa verovapaita tuloa. Mikäli pääomarahasto kuitenkin pääsäännöstä poiketen sijoittaisi kasvuyritysten sijasta suoraan kiinteistökohteeseen ja saisi luovutusvoittoa kiinteistön luovutuksesta, olisi tällainen kiinteistön luovutuksesta saatu luovutusvoitto rajoitetusti verovelvolliselle sijoittajalle Suomessa veronalaista tuloa TVL 10 §:n 10 kohdan nojalla, sillä kaikki Suomen solmimat verosopimukset antavat Suomelle oikeuden verottaa suomalaisen kiinteistön luovutuksesta saadut voitot.²⁹¹ Pääomarahaston kautta saadun luovutusvoiton veronalaisuuden ratkaisemiseksi on siis olennaista selvittää, pidetäänkö luovutettua omaisuutta kiinteänä vai irtaimena omaisuutena.

Kiinteistöjen luovutuksesta saatujen voittojen lisäksi myös muut mahdolliset kiinteistötulot, kuten vuokratulot ovat rajoitetusti verovelvolliselle suoraan tai kommandiittiyhtiömuotoisen pääomarahaston kautta saatuna Suomessa veronalaista tuloa TVL 10 §:n 1 kohdan nojalla. Ulkomaisen äänettömän yhtiömiehen toimintamuodolla ei ole lähtökohtaisesti merkitystä pääomarahastoyhtymän kautta saadun kiinteistötulon veronalaisuuden määrittämisessä, sillä kiinteistötulo on lähtökohtaisesti ulkomaisen sijoittajan Suomessa veronalaista tuloa sijoittajan yhtiömuodosta riippumatta kansallisen lainsäädännön ja verosopimusten nojalla. Tästä kiinteästä omaisuudesta saadun tulon veronalaisuusnäkökulmasta huomionarvoista onkin, että oikeuskäytännössä on katsottu myös kiinteistösijoitustoimintaa harjoittavan kommandiittiyhtiön harjoittavan TVL 9.5

²⁹¹ Nieminen – Nykänen 2020, s. 281–282. Verosopimuksissa lähtökohtana on, että kiinteästä omaisuudesta saatua tuloa verotetaan kiinteän omaisuuden sijaintivaltiossa kiinteistön ja sen sijaintivaltion kiinteästä taloudellisesta yhteydestä johtuen. Ks. tähän liittyen OECD 2017, s. 170.

§:n mukaisesti pääomasijoitustoimintaa ja näin ollen katsottu kuuluvan TVL 9.5 §:n soveltamisalan piiriin.²⁹²

5.2.2 Korkotulojen verotus

Rajoitetusti verovelvollinen äänetön yhtiömies voi saada pääomarahaston kautta myös korkotuloa esimerkiksi silloin, kun pääomarahastoyhtymä tekee sijoituksen kohdeyhtiöön käyttäen oman ja vieraan pääoman elementtejä yhdisteleviä joukkovelkakirjoiksi luokiteltavia välirahoituseli mezzanine-rahoitusinstrumentteja.²⁹³ Korkotulo käsitteenä tarkoittaa sijoittajan tarjoamastaan lainapääomasta ja ottamastaan riskistä saamaa korvausta.²⁹⁴ Suorituksen katsominen korkotuloksi ratkaistaan suorituksen tosiasiallisen luonteen perusteella.²⁹⁵ Lähtökohtaisesti, TVL 10 §:n 7 kohdan mukaan korkotulo on rajoitetusti verovelvolliselle Suomesta saatua veronalaista tuloa, jos velallinen on Suomessa asuva henkilö taikka suomalainen yhteisö, yhtymä, yhteisetuus tai kuolinpesä. TVL 9.2 §:n mukaan rajoitetusti verovelvollinen ei kuitenkaan ole verovelvollinen joukkovelkakirjalle maksetusta korosta. Näin ollen siltä osin kuin ulkomaisen äänettömän yhtiömiehen tulo-osuus koostuu pääomarahaston kautta saaduista korkotuloista, on korkotulo lähtökohtaisesti rajoitetusti verovelvolliselle äänettömälle yhtiömiehelle Suomessa verovapaata tuloa riippumatta siitä, onko äänetön yhtiömies luokiteltavissa yhtymäksi vai yhteisöksi. TVL 9.2 §:n lisäksi Suomen oikeus antaa verottaa rajoitetusti verovelvollisen saamia korkoja rajoittaa EU:n jäsenvaltioiden rajat ylittävissä tilanteissa myös EU-vero-oikeudellinen sääntely, tarkemmin ilmaistuna korko-rojaltidirektiiviin²⁹⁶ perustuvat lähdeverolain 3 a–e §.²⁹⁷ Käytännössä rajoitetusti

²⁹² KHO 2007:10.

²⁹³ Lehtimaja 2006, s. 46, Vesikansa – Stellato 2018, s. 548 ja Aine 2012, s. 73. Ks. Mezzanine-rahoitusinstrumenteista tarkemmin muun muassa Pörssisäätiö 2014, s. 16–18 ja Nijs 2014.

²⁹⁴ Haapaniemi – Matinmikko 2019, s. 582.

²⁹⁵ Verohallinto 2022c, kohta 4.1.1.

²⁹⁶ Neuvoston direktiivi 2003/49/EY, annettu 3. päivänä kesäkuuta 2003, eri jäsenvaltioissa sijaitsevien lähiyhtiöiden välisiin korko- ja rojaltimaksuihin sovellettavasta yhteisestä verotusjärjestelmästä.

²⁹⁷ Verohallinto 2022c, kohta 4.2. Suomessa verovapaita ovat muun muassa korkotulot, jotka on saatu ulkomaankaupassa syntyneelle tilisaamiselle, joukkovelkakirjalle, pankkiin talletetuille rahoille sekä lähiyhtiöltä saadut korot. Lähdeverolain 3 a–3 § eivät käytännössä vaikuta korkotulojen verotukseen, sillä korot eivät useimmiten ole rajoitetusti verovelvolliselle lainkaan veronalaista tuloa jo pelkän TVL 9.2 §:n nojalla. Ks. Verohallinto 2022c, kohta 5.3.1.

verovelvollisen Suomessa verotettavien korkojen joukko onkin näin ollen hyvin pieni ja rajoitetusti verovelvollinen on Suomeen verovelvollinen saamistaan korkotuloista vain poikkeustapauksissa.²⁹⁸

5.2.3 Osinkotulojen verotus

Kiinteistötulojen, luovutusvoittojen ja korkotulojen lisäksi rajoitetusti verovelvollinen äänetön yhtiömies voi saada pääomarahaston kautta erityisesti pääomarahastoyhtymän toiminnan alkuvaiheessa osinkotuloa, kun sijoituksen kohteena oleva yritys jakaa osinkoa.²⁹⁹ Suomalaiselta osakeyhtiöltä saatu osinkotulo on lähtökohtaisesti Suomessa veronalaista tuloa kansallisen TVL 10 §:n 6 kohdan mukaan. Osinko määritetään käsitteellisesti osakeyhtiölain mukaisesti, sillä verolainsäädännössä ei ole erikseen määritetty osingon käsitettä.³⁰⁰ OYL 13 luvun 1 §:n 1 kohdan mukaan osinko tarkoittaa yhtiön voitonjakona tapahtuvaa varojen jakamista osakkeenomistajille. Osinko on lähdeverotusmenettelyssä verotettava tulotyyppi ja lähdeverolain 3.1 §:n ja 7.1,2 §:n mukaan pääsääntöisesti yhteisön saamasta osingosta peritään 20 %:n suuruinen lähdevero, sekä yhtymän saamasta osingosta lähdeverolain 7.1,4 §:n mukaisesti 30 %:n lähdevero.³⁰¹ Suomen solmimissa verosopimuksissa on kuitenkin lähtökohtaisesti rajoitettu Suomen kansallisen lainsäädännön asettamaa verotusoikeutta ja verosopimuksen soveltuessa on Suomella verosopimuksesta riippuen lähtökohtaisesti oikeus periä 0–15 %:n suuruinen lähdevero riippuen pääsääntöisesti siitä, katsotaanko saatu osinko suorasijoitus- vai portfolio-osingoksi.³⁰² Määrittäessä osinkotulon veronalaisuutta ja mahdollisen lähdeveron suuruutta rajoitetusti verovelvolliselle sijoittajalle, tuleekin huomioon ottaa kansallinen lainsäädäntö, EU-oikeus ja Suomen verotusoikeutta mahdollisesti kaventavat verosopimukset.³⁰³ Osinkotulon veronalaisuuden ratkaisemiseksi on lisäksi tärkeää määrittää, rinnastuuko ulkomainen äänetön yhtiömies yhtymään,

²⁹⁸ Helminen 2023, luku 10.2.2. Rajoitetusti verovelvolliselle veronalaisia korkoja ovat esimerkiksi lisärahasijoituksille maksetut korot, huoltokonttoritalletusten korot ja osuuskuntien säästökassaan tehdyn talletuksen korot.

²⁹⁹ HE 64/2005 vp, s. 3.

³⁰⁰ Helminen 1999, s. 78 ja Verohallinto 2023, kohdat 1.1 ja 1.2.

³⁰¹ Helminen 2023, luku 10.1.3.

³⁰² Verohallinto 2022c, kohta 3.4.1, Knuutinen 2019, s. 150 ja HE 64/2005 vp, s. 7.

³⁰³ Nykänen 2016, s. 9–10.

julkisesti noteeraamattomaan osakeyhtiöön, julkisesti noteerattuun osakeyhtiöön, yleishyödylliseen yhteisöön tai muuhun yhteisömuotoon, jonka omistamat osakkeet voivat kuulua yhteisön sijoitusomaisuuteen, sekä kohdeyhtiön osakkeiden omaisuuslaji.³⁰⁴ Ulkomaisen sijoittajan luokittelun lopputuloksella on näin ollen vaikutusta erityisesti pääomarahastoyhtymän kautta saadun osinkotulon veronalaisuuden määrittämisessä. Seuraavaksi tarkastellaan osingon veronalaisuuden määrittämistä, kun pääomarahastoyhtymän äänetön yhtiömies on rajoitetusti verovelvollinen ei-yleishyödyllinen yhteisö.

Rajoitetusti verovelvollisen yhteisön saamien osinkojen veronalaisuuteen liittyy tiettyjä rajoituksia perustuen erityisesti EU-oikeuden taloudellisiin perusvapauksiin.³⁰⁵ Euroopan Unionin tuomioistuimen ratkaisukäytännön valossa tilanteissa, joissa kohdeyhtiön osakkeet hankitaan ainoastaan sijoitustarkoituksessa, tulee kansallista lainsäädäntöä soveltaessa ottaa perusvapauksista huomioon ainoastaan Euroopan Unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) pääoman vapaata liikkuvuutta koskeva 63 artikla.³⁰⁶ Pääoman vapaa liikkuvuus tarkoittaa sitä, ettei toisessa jäsenvaltiossa asuvalle yhtiölle saa lähtökohtaisesti asettaa rajoituksia, joiden seurauksena yhtiö olisi vähemmän halukas tekemään sijoituksia Suomessa.³⁰⁷ Tämä johtaa siihen, ettei toisessa jäsenvaltiossa asuvaa yhtiötä saa verottaa suomalaista yhtiötä ankarammin eikä yhtiöltä voida muun muassa vaatia Suomessa sijaitsevan veroedustajan nimittämistä, vaan jos kotimaiselle yhteisölle on verotuksessa säädetty erityisiä verohuojennuksia tai -vapauksia, on ulkomaisella verovelvollisella objektiivisesti rinnasteisessa tilanteessa oikeus samoihin huojennuksiin tai vapauksiin pääomien vapaan liikkuvuuden nojalla.³⁰⁸ Perusvapauksia, kuten pääoman vapaata liikkuvuutta voidaan kansallisessa lainsäädännössä rajoittaa vain, jos perusvapauksien rajoittamiselle

³⁰⁴ Sijoitusomaisuutta voi EVL 11 §:n mukaan olla vain raha-, vakuutus- ja eläkelaitoksilla. Sijoitusomaisuutta ovat raha-, vakuutus- ja eläkelaitosten varojen sijoittamiseksi tai sijoitusten turvaamiseksi hankkimat arvopaperit, kiinteistöt ja muu sellainen omaisuus, saamia lukuun ottamatta.

³⁰⁵ EU-oikeudessa tunnistetaan neljä taloudellista perusvapautta: tavaroiden, palveluiden, henkilöiden ja pääoman vapaa liikkuvuus. Ks. Ojanen 2016, s. 12 ja 148.

³⁰⁶ Ks. Asia C-47/12, *Kronos*, EU:C:2014:2200, tuomion 32 kohta, sekä yhdistetyt asiat C-436/08, *Haribo*, EU:C:2011:61, ja C-437/08, *Salinen*, EU:C:2009:17, tuomion kohta 35.

³⁰⁷ Ks. Asia C-451/05, *ELISA*, EU:C:2007:594, tuomion kohta 69 ja asia C-370/05, *Festersen*, EU:C:2007:59, tuomion kohta 24.

³⁰⁸ Helminen 2023a, luku 2.2.6.1, Haapaniemi 2022, s. 4, van Thiel 2007, s. 314–315, Äimä 2012, s. 529–530 ja Verohallinto 2022c, kohta 3.4.5.

on olemassa hyväksyttävä oikeuttamisperuste, kuten veronpetosten estäminen ja tietyt perusoikeuksien rajoitusedellytykset täyttyvät.³⁰⁹

Pääoman vapaa liikkuvuus vaikuttaa rajoitetusti verovelvollisen äänettömän yhtiömiehen saamien osinkojen verotukseen erityisesti siten, että pääsäännöstä poiketen pääomarahaston kautta muuhun kuin sijoitusomaisuuteen kuuluvan osakkeen perusteella saatu osinko on lähdeverolain 3 §:n 5 momentin nojalla verovapaata ulkomaiselle yhteisölle silloin, kun se maksetaan ETA-valtiossa asuvalle suomalaista yhteisöä vastaavalle yhteisölle ja osinko olisi suomalaisen yhteisön saamana verovapaa TVL 33 d §:n 4 momentin tai elinkeinotulon verottamisesta annetun lain (360/1968, EVL) 6 a §:n perusteella.³¹⁰ Oikeuskäytännössä on lisäksi katsottu, että pääomien vapaa liikkuvuus ulottuu tietyissä tilanteissa myös kolmansiin valtioihin, jolloin kotimaista yhteisöä vastaavaa verotuskohtelua ei automaattisesti voida rajoittaa vain ETA-valtioissa asuviin yhteisöihin.³¹¹ Näin ollen SEUT 63 artikla ja lähdeverolain 3 §:n 5 momentti soveltuvat tapauskohtaisesti myös kolmansissa valtioissa asuviin yhtiöihin. Säännös johtaa siihen, että ulkomaisen, suomalaiseen osakeyhtiöön rinnastuvan sijoittajan pääomarahastoyhtymän kautta saama muun kuin sijoitusomaisuuteen kuuluvan osakkeen perusteella maksettu osinkotulo on Suomessa veronalaista vain niissä tilanteissa, joissa äänettömänä yhtiömiehenä toimiva ulkomainen yhteisö rinnastetaan Suomessa julkisesti noteeraamattomaan osakeyhtiöön ja osinkoa jakaa Suomessa julkisesti noteerattu osakeyhtiö.³¹² Tilanteet, joissa pääomarahastot sijoittavat julkisesti

³⁰⁹ Ojanen 2016, s. 164, Nykänen 2016, s. 7–9, Helminen 2023a, luku 2.3 ja asia C-72/09, *Etablissements Rimbaud SA*, EU:C:2010:645, tuomion kohta 51.

³¹⁰ Nykänen 2016, s. 10–11 ja Verohallinto 2022c, kohta 3.4.4.

³¹¹ KHO 2015:9. Tapauksessa yhdysvaltalainen pörssinoteerattu sijoitusyhtiö sai suomalaisiin pörssiyhtiöihin tehtyjen portfoliosijoitusten nojalla osinkoa. Koska yhdysvaltalainen sijoitusyhtiö oli objektiivisesti rinnastettavissa suomalaiseen osakeyhtiöön, eikä pääoman vapaan liikkuvuuden rajoittamiselle ollut hyväksyttävää perustetta, ei tätä kolmannessa valtiossa asuvan yhtiön saamaa osinkoa voitu verottaa Suomessa.

³¹² Sanamuotonsa mukaisesti TVL 9.5 § vaikuttaa vain tulon veronalaisuuteen, mutta ei muuta välillisen tai välittömän omistusoikeuden muodostumista. Näin ollen voidaan päätellä, että TVL 9.5 §:n soveltamistilanteissa sijoittajan pääomarahaston kautta saama osinko ei voi olla verovapaata lähdeverolain 3.6 §:ään perustuen, vaikka yhtiö omistaa pääomarahastoyhtymään tekemänsä sijoituksen kautta välillisesti yli 10 % osinkoa jakavan yhtiön osakkeista, sillä sijoittaja omistaa kohdeyhtiön osakkeet välillisesti pääomarahaston kautta, ei välittömästi. Näin ollen ulkomaisen sijoittajan pääomarahaston kautta saama osinko on pääsääntöisesti aina veronalaista, jos osinkoa jakaa julkisesti noteerattu yhtiö ja ulkomainen yhtiö rinnastuu suomalaiseen julkisesti noteeraamattomaan yhteisöön. Oikeuskirjallisuudessa rajausta ei ole tehty

noteerattuihin kohdeyhtiöihin ovat harvinaisia mutta mahdollisia, sillä vaikka pääomarahastot sijoittavatkin pääsääntöisesti noteeraamattomiin kohteisiin, on pääomarahastojen kautta tehty sijoituksia myös noteerattujen yhtiöiden osakkeisiin.³¹³ Muissa tilanteissa ulkomaisen yhteisön suomalaisesta yhtiöstä muun kuin sijoitusomaisuuteen kuuluvan osakkeen perusteella saama osinko on Suomessa verovapaata tuloa edellyttäen, että ulkomaisen yhteisön asuinvaltiota koskee virka-apudirektiivi tai jokin sopimus virka-avusta ja tietojen vaihdosta veroasioissa, ja ettei osingosta kannettavaa lähdeveroa voida osingon saajan selvityksen mukaan tosiasiallisuudessaan hyvittää osingonsaajan asuinvaltiossa Suomen ja ulkomaisen yhteisön asuinvaltion välisen verosopimuksen perusteella.³¹⁴ Näin ollen ulkomaisen osakeyhtiön rinnastuvan äänettömän yhtiömiehen pääomarahaston kautta saadun osingon veronalaisuus riippuu osinkoa jakavan yhtiön oikeudellisen muodon lisäksi siitä, rinnastuuko ulkomainen äänettömän yhtiömies suomalaisen julkisesti noteerattuun vai noteeraamattomaan osakeyhtiöön.

Rajoitetusti verovelvollisen yhteisönä verotettavan ulkomaisen sijoittajan pääomarahastoyhtymän kautta saamien osinkojen verotukseen liittyy lisäksi muitakin poikkeuksia. Pääomarahastoyhtymän äänettömänä yhtiömiehenä voi olla myös ulkomainen raha-, vakuutus- ja eläkelaitokseen rinnastuva ulkomainen toimija, jonka pääomarahastoyhtymän kautta omistamien osinkojen katsottaisiin kuuluvan sen sijoitusomaisuuteen. Sijoitusomaisuutta voi EVL 11 §:n mukaan olla vain raha-, vakuutus- ja eläkelaitoksilla. Sijoitusomaisuudella tarkoitetaan varojen sijoittamiseksi tai sijoitusten turvaamiseksi hankkimia arvopapereita, kiinteistöjä ja muuta sellaista omaisuutta, saamia lukuun ottamatta. Sijoitusomaisuuden luonteesta johtuen raha-, vakuutus- ja eläkelaitosten pääomarahastoyhtymän kautta omistamien osakkeiden voidaan lähtökohtaisesti katsoa kuuluvan näiden sijoitusomaisuuteen. Raha-, vakuutus-, ja eläkelaitoksia ei olla erikseen säädetty TVL 9.5 §:n soveltamisalan ulkopuolelle vaan ne mainitaan myös TVL 9.5 §:n esitöissä.³¹⁵ Lisäksi TVL 9.5 §:n äänettömä yhtiömiestä koskevat soveltamisedellytykset voivat täytyä

välillisen omistuksen perusteella vaan todettu 10 %:n omistusosuuden käytännössä täyttyvän vain harvoin. Vrt. Viitala 2007, s. 6.

³¹³ Suomen Pankki, Pääomarahastojen ja sijoitusrahastojen saamisten instrumenttijakauma <https://www.eurojatalous.fi/fi/blogit/2018/mihin-ammattimaiset-sijoittajat-sijoittavat/>

³¹⁴ Verohallinto 2022c, kohta 3.4.4.

³¹⁵ Ks. HE 64/2005 vp, s. 4.

myös äänettömän yhtiömiehen ollessa ulkomainen eläkelaitos.³¹⁶ Jos rajoitetusti verovelvollinen ääneton yhtiömies saa pääomarahastoyhtymän kautta sijoitusomaisuuteen kuuluvan osakkeen perusteella maksettua osinkoa, ei osinkoon voida soveltaa muun kuin sijoitusomaisuuteen kuuluvan osakkeen perusteella maksetun osingon lähdeverolain 3.5 §:n verovapauskohtelua, sillä vastaavassa tilanteessa kotimaiselle yhteisölle veronalaista tuloa olisi EVL 6 a §:n 3 momentin 1 kohdan nojalla 75 %:a osingosta.

Näin ollen ulkomainen sijoittaja maksaa rajoitetusti verovelvollinen sijoittaja sijoitusomaisuuteen kuuluvan osakkeen perusteella maksetusta osingosta lähtökohtaisesti lähdeverolain 7.1,3 §:n mukaisesti käytännössä 15 %:n suuruisen lähdeveron (20 %:n yhteisöverokanta x 75), edellyttäen että osingonsaaja on lähdeverolain 3.5 §:n vaatimukset täyttävä yhteisö, joka sijaitsee ETA-valtiossa, johon soveltuu riittävä tietojenvaihto.³¹⁷ Lopullinen lähdeveron määrä voi olla kuitenkin matalampi verosopimuksen mukaisesti. Lisäksi, jos ääneton yhtiömies rinnastuu suomalaiseen eläkelaitokseen tai henkivakuutusyhtiöön, voi rajoitetusti verovelvollinen sijoittaja lähdeverolain 3.7 §:n mukaan vaatia sijoitusomaisuuteen kuuluvan osakkeen perusteella maksetusta osingosta EVL 8 §:n 1 momentin 10 kohdan mukaista vähennystä.³¹⁸ Yhteenvedona voidaan kuitenkin todeta, että pääomarahastoyhtymän välityksellä omistetun sijoitusomaisuuteen kuuluvan osakkeen perusteella maksettu osinko on pääomarahastoyhtymän rajoitetusti verovelvolliselle äänettömälle yhtiömiehelle Suomessa veronalaista tuloa.

Yleisinä johtopäätöksinä ei-yleishyödyllisten ulkomaisten yhteisöjen verotuksesta TVL 9.5 §:n soveltamistilanteissa voidaan todeta, että ei-yleishyödyllisen ulkomaisen yhteisön toimintamuoto vaikuttaa erityisesti sen pääomarahastoyhtymän kautta saadun osinkotulon veronalaisuuden määrittämiseen. Kun pääomarahastoyhtymän ääneton yhtiömies on rajoitetusti verovelvollinen ei-yleishyödyllinen yhteisö, on sen pääomarahastoyhtymän kautta saadut kiinteistötulot lähtökohtaisesti Suomessa veronalaisia ja korkotulot sekä osakkeiden luovutusvoitot verovapaita,

³¹⁶ Ulkomaista eläkelaitosta on pidetty rajoitetusti verovelvollisena verosopimussubjektina muun muassa ratkaisussa KVL 2018/7.

³¹⁷ Helminen 2023, luku 10.1.3.4 ja Verohallinto 2022c, kohta 3.4.4.

³¹⁸ Verohallinto 2022c, kohta 3.4.3.

mutta osingon veronalaisuuteen vaikuttaa olennaisesti se, onko ulkomainen yhteisö julkisesti noteerattu tai noteeraamaton osakeyhtiö, tai onko ulkomainen yhteisö raha-, vakuutus- tai eläkelaitos. Tällöin osingon veronalaisuuden määrittämiseksi on kriittistä määrittää myös se, minkälaisena yhteisönä ulkomaista ei-yleishyödyllistä yhteisöä verotetaan.

Valtiovarainministeriön työryhmän vuonna 2018 saamien tietojen mukaan Verohallinto ei ole juuri pystynyt valvomaan TVL 9.5 §:n soveltumista ja Verohallinnon mukaan erityisesti osinkojen lähdeveron perimisajankohtaan on liittynyt käytännön soveltamisongelmia.³¹⁹ Verovalvonnallisia ongelmia ja lähdeveron perimiseen liittyviä ongelmia voidaankin tarkastella ratkaisukeskeisesti edellä tehtyjen johtopäätösten avulla. TVL 9.5 §:n oikeanlainen soveltaminen ei-yleishyödyllisten rajoitetusti verovelvollisten yhteisöjen verotuksessa edellyttää pääomarahastoyhtymän kautta saatujen tulojen tulotyyppikohtaista erottelua edellä kuvatusti. Käytännössä TVL 9.5 §:n soveltamistilanteissa Verohallinnon tulee verotusta toimitettaessa näin ollen manuaalisesti erotella pääomarahastoyhtymän saamat kiinteistö-, korko-, luovutusvoitto- ja osinkotulot, jonka jälkeen rajoitetusti verovelvollisen äänettömän yhtiömiehen saamien tulojen veronalaisuus määritetään tulotyyppikohtaisesti, jolloin huomiota tulee kiinnittää sekä tulotyyppien tapauskohtaisiin ominaisuuksiin, äänettömän yhtiömiehen toimintamuotoon että mahdollisesti verotusta tuleville vuosille lykkäävään yhtiömiehen tulo-osuuden määrään.³²⁰ Tulojen veronalaisuuden määrittämisessä tulee ottaa huomioon sekä kansallinen verolainsäädäntö että verosopimusten määräykset. Käytännössä johtopäätöksenä voidaan todeta, että TVL 9.5 § johtaa näin ollen verovalvonnallisesti melko raskaaseen ja monivaiheista tarkastelua edellyttävään tilanteeseen, eikä tähän valitettavasti ole löydettävissä ratkaisua perinteisiä laintulkinnallisia keinoja hyödyntäen. Käytännössä laintulkinnan ulkopuolinen ratkaisu säännöksen valvomisen raskauden helpottamiseksi

³¹⁹ Valtiovarainministeriö 2018, s. 172.

³²⁰ Tällä tarkoitetaan sitä, että esimerkiksi luovutusvoittojen kohdalla tulee selvittää, minkälaista omaisuutta on luovutettu (liikeosakkeita vai kiinteää omaisuutta?) ja osinkotulojen kohdalla tulee selvittää muun muassa sekä osinkoa jakaneen yhtiön että äänettömän yhtiömiehen yhtiömuoto, eli ovatko yhtiöt julkisesti noteerattuja vai noteeraamattomia yhtiöitä. Esimerkkinä TVL 9.5 §:n soveltuessa veronalaisen tulon laskemisesta ks. Helminen 2023, luku 6.2.2. Manuaalisesta erottelusta ks. Verohallinnon lausunto hallituksen esitykseen eduskunnalle laiksi tuloverolain 9 §:n muuttamisesta, s. 5.

voisi kuitenkin olla pääomarahastoyhtymien velvoittaminen oma-aloitteiseen tulotietojen tarkkaan erittelyyn.³²¹

Lähdeveron perimisvelvollisuus taas edellyttää kommandiittiyhtiöltä tarkkaavaisuutta. Lähdeverolain 3 g §:n mukaan kommandiittiyhtiö on velvollinen perimään lähdeveron tulosta, josta suoraan saatuna tulisi periä lähdevero. Käytännössä velvollisuus lähdeveron perimiseen on kommandiittiyhtiön vastuunalaisella yhtiömiehellä.³²² Lähdeverolain 9.1 §:n mukaan lähdevero on perittävä, kun lähdeveronalainen määrä maksetaan asianosaiselle tai merkitään tilille hänen hyväkseen, joten kommandiittiyhtiön tulisi periä lähdeverolain 3 g §:n mukainen lähdevero käytännössä joko voitto-osuuden maksamisen yhteydessä tai nostettaessa tuloa yksityistililtä.³²³ Lähdeverolain perimisvelvollisuus on näin ollen ajankohdallisesti sidoksissa voitto-osuuden maksamiseen.³²⁴ Koska lähdeverolain pidättämisvelvollisuuden voidaan katsoa ajoittuvan voitto-osuuden maksamishetkeen, saattaa rajoitetusti verovelvollinen äänetön yhtiömies joutua tilanteeseen, jossa verotuksen valmistuttua selviääkin, ettei lähdeveroa olisi tullutkaan periä. Tällöin rajoitetusti verovelvollinen äänetön yhtiömies voi hakea lähdeveron palautusta lähdeverolain 11.2 §:n nojalla.³²⁵ Näin ollen eräänä ratkaisuehdotuksena osinkojen lähdeveron perimisajankohtaan liittyvään kysymykseen voidaan todeta, että kommandiittiyhtiö täyttää lähdeveron perimisvelvollisuutensa ainakin silloin, kun se perii lähdeveron voitto-osuuden maksuhetkellä.

³²¹ Ajatus on esitetty myös jo aiemmin Verohallinnon toimesta, ks. Verohallinnon lausunto hallituksen esitykseen eduskunnalle laiksi tuloverolain 9 §:n muuttamisesta, s. 4–6. Myös Verohallinnon tietojärjestelmien automatisoinnilla saatettaisiin päästä valvonnasta aiheutuvan työn näkökulmasta kevyempään ratkaisuun. Ks. tähän liittyen Verohallinnon lausunto hallituksen esitykseen eduskunnalle laiksi tuloverolain 9 §:n muuttamisesta, s. 3–5.

³²² Lehtimaja 2006, s. 48.

³²³ HE 64/2005 vp, s. 8 ja Malmgren – Myrsky 2017, s. 326.

³²⁴ Huomioon tulee tällöin ottaa myös yhtiömiehen tulo-osuuden määrän asettama rajoitus verovuonna verotettavaan tuloon, ks. Helminen 2023, luku 6.2.2.

³²⁵ Lehtimaja 2006, s. 49.

5.3 Yleishyödylliseksi yhteisöksi luokiteltavan rajoitetusti verovelvollisen äännettömän yhtiömiehen verotus

Niin sanottujen tavallisten osakeyhtiötä vastaavien ulkomaisten yhteisöjen, sekä raha-, vakuutus- ja eläkelaitosten lisäksi pääomarahastoyhtymän äännettömänä yhtiömiehenä voi olla myös ulkomainen yleishyödyllinen yhteisö. Ulkomaiset yleishyödylliset yhteisöt saattavat harjoittaa rajat ylittävää sijoitustoimintaa pääomarahastoyhtymien kautta erityisesti EU:n alueella.³²⁶ Tuloverolain yleishyödyllisten yhteisöjen verovelvollisuutta koskevissa 22 ja 23 §:ssä ei erikseen viitata yhteisön rekisteröintipaikkaan Suomessa tai yleiseen verovelvollisuuteen Suomessa. **Viitalan** mukaan voitaisiin näin ollen katsoa, että TVL 22 ja 23 §:ää voidaan soveltaa myös kotimaisia vastaaviin ulkomaisiin yleishyödyllisiin yhteisöihin, jonka johdosta ulkomaisen yhteisön yleishyödyllisyyttä arvioidaan samojen TVL 22 §:n kriteerien nojalla ja ulkomaisen yleishyödyllisen yhteisön tulon veronalaisuus määritetään samojen kriteerien perusteella kuin suomalaisen yleishyödyllisen yhteisön tulon veronalaisuus.³²⁷

Oikeuskirjallisuudessa ei kuitenkaan olla varsinaisesti suoraan tarkasteltu TVL 9.5 §:n soveltamista pääomarahastoyhtymän äännettömänä yhtiömiehenä olevan ulkomaisen yleishyödyllisen yhteisön verotukseen. Myöskään säännöksen säätämisen yhteydessä ei pohdittu säännöksen vaikutusta ulkomaisen yleishyödyllisen yhteisön pääomarahastoyhtymän kautta saadun tulon veronalaisuuteen.³²⁸ Tarkasteltaessa TVL 9.5 §:n yhtiömiestä koskevia soveltamisedellytyksiä, voidaan todeta, että soveltamisedellytykset voivat täytyä myös ulkomaisen yleishyödyllisen yhteisön kohdalla. Ensinnäkin, ulkomainen yleishyödyllinen yhteisö voi olla rajoitetusti verovelvollinen siinä missä muutkin ulkomaiset yhteisöt.³²⁹ Tämän lisäksi ulkomaista yleishyödyllistä yhteisöä voidaan pitää säännöksen soveltamisedellytykset täyttäen verosopimuksessa tarkoitettulla tavalla verosopimusvaltiossa asuvana.³³⁰ Näin ollen edellyttäen, että myös muut säännöksen

³²⁶ Viitala 2007, s. 34.

³²⁷ Viitala 2007, s. 34.

³²⁸ Viitala 5.11.2023. Viitalan mukaan TVL 9.5 §:n valmistelussa ei aikoinaan mietitty ulkomaisia yleishyödyllisiä yhteisöjä.

³²⁹ Ks. esimerkiksi Verohallinto 2022c, kohta 3.4.5.

³³⁰ Malmgren 2008, s. 198 ja HE 95/2006 vp, s. 3, jossa todetaan, että "Suomessa katsotaan yleensä, ettei oikeushenkilölle myönnettyllä verovapaudella ole merkitystä määritettäessä sitä, onko oikeushenkilö

soveltumisedellytykset täyttyvät, TVL 9.5 §:n voidaan katsoa soveltuvan myös tilanteissa, joissa äänettömänä yhtiömiehenä on ulkomainen yleishyödyllinen yhteisö, eikä ulkomaisten yleishyödyllisten yhteisöjen voida näin ollen katsoa jäävän TVL 9.5 §:n soveltamisalan ulkopuolelle.

Kotimaisen yleishyödyllisen yhteisön sijoittaessa pääomarahastoyhtymään, on oikeuskäytännössä katsottu, että elinkeinotoimintaa harjoittavan yhtymän yhtiömiehen saama tulo-osuus on myös saajalleen elinkeinotuloa.³³¹ TVL 9.5 §:n soveltuminen johtaa kuitenkin siihen, että pääomarahastoyhtymän kautta saadun tulon veronalaisuus määritetään siten, kuin tulo olisi saatu suoraan kohdeyhtiöstä, ilman kommandiittiyhtiötä.³³² Tämän voidaan katsoa johtavan siihen, että elinkeinotoimintana pidettävää pääomasijoitustoimintaa harjoittavalle kommandiittiyhtiölle vahvistetaan edelleen elinkeinotoiminnan tulos, joka jaetaan verotettavaksi kommandiittiyhtiön yhtiömiehillä, mutta TVL 9.5 § vaikuttaa rajoitetusti verovelvollisen yhtiömiehen verotuksen tasolla siten, että yhtymän äänettömän yhtiömiehen tulona verotetaan tulotyyppikohtaisesti vain ne tulot, jotka olisivat olleet veronalaisia, jos pääomarahastoyhtymän kautta saatu tulo oltaisiin saatu suoraan, ilman kommandiittiyhtiön vaikutusta.³³³ Arvioitavaksi ja tulon veronalaisuuden ratkaisevaksi tekijäksi tulee säännöksen sanamuodon mukaisesti näin ollen se, miten suoraan harjoitettua sijoitustoimintaa tapauskohtaisesti verotettaisiin.³³⁴ Jos yleishyödyllisen yhteisön sijoitustoimintaa pidetään tuloverolain mukaan verotettavana sijoitustoimintana, se on pääsääntöisesti

oikeutettu sopimusetuihin.” Toteama liittyy vuonna 2006 hyväksytyyn Suomen ja Yhdysvaltojen välisen verosopimuksen muutospöytäkirjaan, jossa pöytäkirjaan otettiin Yhdysvaltojen aloitteesta maininta, että verosopimuksessa asuvana voidaan pitää myös oikeushenkilöä, joka on organisoitu ja perustettu sopimusvaltion lainsäädännön mukaan ja joka on yleisesti verovapaa sopimuksessa luetellun yleishyödyllisen toiminnan perusteella.

³³¹ KHO 2001:11. Tulkinta perustuu sille ajatukselle, että rahaston verotusasema (tulolähdeasema) määrittää myös sijoittajan tulo-osuuden verotusaseman. Ks. Juusela 2007, s. 97.

³³² HE 64/2005 vp, s. 5.

³³³ Viitala 5.11.2023. Viitalan mukaan TVL 9.5 §:ää säädettäessä otettiin se lähestymistapa, ettei se vaikuta kommandiittiyhtiön tulolähteeseen tai siihen periaatteeseen, että yhtiömiehen tulona verotetaan kommandiittiyhtiön tasolla laskettu ja yhtiömiehille allokoitu tulo-osuus. Vasta tulo-osuutta verotettaessa TVL 9.5 § vaikuttaa siten, että veronalaista on vain se määrä, joka olisi veronalaista, jos kommandiittiyhtiön kautta saatu tulo olisikin saatu suoraan. Viitala näkee, että ratkaisu on toiminut hyvin eikä tällä ratkaisulla ei ole ollut mitään spill-over vaikutuksia yleisesti kommandiittiyhtiöiden verotukseen.

³³⁴ Tämä tulkinta on Viitalan näkemystä tukevasti johdettavissa myös oikeuskirjallisuudessa esitetyistä tulkinnoista, vaikka asiaa ei nimenomaisesti olla suoraan muotoiltu näin. Ks. Malmgren – Myrsky 2014, s. 322 ja Helminen 2023, luku 6.2.2.

verovapaata, mutta jos se on elinkeinotoimintaa, tulo verotetaan täysimääräisesti yhteisön tulona TVL 23 §:n nojalla.³³⁵

Lähtökohtaisesti yleishyödyllisten yhteisöjen ”suoraan harjoittamasta” sijoitustoiminnasta saadut tulot katsotaan yleishyödyllisille yhteisöille verovapaaksi, henkilökohtaisen tulolähteen tuloksi.³³⁶ Tätä tulkintaa voidaan pitää lähtökohtana myös TVL 9.5 §:n soveltamistilanteissa.³³⁷ Näin ollen TVL 9.5 §:n voidaan katsoa pääsääntöisesti poistavan pääomarahaston tuoman ”saastumisvaikutuksen”, eli ulkomaisen yleishyödyllisen yhteisön tavallisesti henkilökohtaisen tulolähteen tulona pidettävän tulon muuntumisen elinkeinotoiminnasta saaduksi tuloksi.³³⁸ ”Saastumisvaikutus” tulee käsiteltäväksi ainoastaan yleishyödyllisten yhteisöjen kohdalla, sillä pääomarahastoyhtymän kautta saatu tulo on pääsääntöisesti automaattisesti muun kuin yleishyödyllisen yhteisön elinkeinotuloa.³³⁹ Tämä tarkoittaa sitä, että TVL 9.5 §:n soveltamistilanteissa ulkomaisen yleishyödyllisen yhteisön tulon veronalaisuuden määrittämiseksi tulee tulotyyppin ja tulonsaajan oikeudellisen muodon jatkokysymyksenä ratkaista tapauskohtaisesti ulkomaisen yleishyödyllisen yhteisön toiminnan luonne, sillä tämä ratkaisee sen, pidetäänkö sijoitustoimintaa elinkeinotoimintana vai henkilökohtaisena toimintana. Kyseessä on oletettavasti käytännössä harvinainen tilanne, sillä asiaa ei ole nimenomaisesti ratkaistu julkaistussa oikeuskäytännössä. Edellä kuvattua tulkintaa saastumisvaikutuksen poistumisesta TVL 9.5 §:n sanamuotojen perusteella voidaan kuitenkin pitää johdonmukaisena ja säännöksen säätämishetken tavoitteita vastaavana tulkintaratkaisuna sekä säännöksen esitöiden että oikeuskirjallisuuden valossa.³⁴⁰

³³⁵ Myrsky 2014, s. 230–231.

³³⁶ Talari 2010, s. 68, Myrsky 2014, s. 231 ja Verohallinto 2021a, kohta 2.1.

³³⁷ Viitala 5.11.2023. Viitalan mukaan ulkomaisten yleishyödyllisten yhteisöjen tulon veronalaisuuden arviointi toteutetaan, kuten muidenkin ulkomaisten sijoittajien osalta: myös yleishyödylliselle yhteisölle pääomarahastoyhtymän kautta saadut tulot olisivat lähtökohtaisesti verovapaita, koska suoraan saatuina niiden ei voitaisi katsoa olevan EVL-tuloa, tiettyjä poikkeuksia lukuun ottamatta.

³³⁸ Ks. Viitala 2007, s. 31. TVL 9.5 §:n mukainen yhtiömiehen tulon verotuksen lopputulos poikkeaa näin ollen olennaisesti siitä pääsäännöstä, että äänettömän yhtiömiehen tulo-osuuden verotuksen arviointiin vaikuttaa olennaisesti se, minkälaista toimintaa kommandiittiyhtiö harjoittaa. Vrt. Villa – Ossa 2017, s. 160.

³³⁹ Verohallinto 2021a, kohta 9.

³⁴⁰ Näin tulkittuna säännöksen voidaan katsoa poistavan sijoitusmuotojen välisen verotuskohtelun epäneutraalisuuden myös tilanteissa, joissa pääomarahastoyhtymän äänettömänä yhtiömiehenä on rajoitustusti verovelvollinen yleishyödyllinen yhteisö. Ks. HE 64/2005 vp, s. 3.

Rajoitetusti verovelvollisen yleishyödyllisen yhteisön pääomarahaston kautta saadun tulon veronalaisuuden tarkastelussa voidaan mennä kuitenkin syvemmälle ja tarkastella asiaa tulotyyppi-kohtaisesti. TVL 9.5 §:n sanamuotojen mukaisesti yksittäisen tulotyyppin veronalaisuus määritetään, kuten muidenkin sijoittajien kohdalla, tulotyyppi- ja tapauskohtaisesti sen perusteella, oliko tulo suoraan saatuna ollut rajoitetusti verovelvollisen yleishyödyllisen yhteisön veronalaista vai verovapaata tuloa.³⁴¹ Pääomarahastoyhtymän kautta saatujen liikeosakkeiden luovutusvoittojen ja korkotulojen voidaan katsoa olevan TVL 9.5 §:n nojalla rajoitetusti verovelvolliselle yleishyödylliselle yhteisölle verovapaata tuloa, olettaen että tuloa pidetään edellä kuvatun pääsäännön mukaisesti rajoitetusti verovelvollisen yleishyödyllisen yhteisön henkilökohtaisen tulolähteen tulona, sillä kyseiset tulot olisivat ulkomaiselle yleishyödylliselle yhteisölle verovapaita suoraan saatuina.³⁴² Ulkomaisen yleishyödyllisen yhteisön pääomarahastoyhtymän kautta saamat kiinteistötulot sen sijaan ovat lähtökohtaisesti Suomessa veronalaista tuloa. TVL 23.1 §:n mukaan yleishyödyllinen yhteisö on verovelvollinen muuhun kuin yleiseen tai yleishyödylliseen tarkoitukseen käytetyn kiinteistön tai kiinteistön osan tuottamasta tulosta kunnalle TVL 124.3 §:ssä tarkoitettun tuloveroprosentin mukaan. Koska pääomarahastoyhtymät eivät lähtökohtaisesti käytä sijoituskohteina omistamiaan kiinteistöjään yleiseen tai yleishyödylliseen käyttöön, olisi pääomarahastoyhtymän kautta saatu kiinteistötulo suoraankin saatuna ollut TVL 23.1 §:n nojalla yleishyödyllisen yhteisön veronalaista tuloa.³⁴³

Kuten tutkielmassa on tunnistettu, pääomarahastoyhtymän äänettömänä yhtiömiehenä toimivan ulkomaisen yhteisön yhteisömuoto vaikuttaa pääsääntöisesti erityisesti pääomarahastoyhtymän kautta saatujen osinkojen verotukseen. Koska sijoittamistoiminta pääsääntöisesti katsotaan yleishyödyllisen yhteisön henkilökohtaisen toiminnan alle luokiteltavaksi toiminnaksi, ovat osingot yleishyödyllisille yhteisöille lähtökohtaisesti verovapaata tuloa TVL 23 §:n nojalla.³⁴⁴ Tätä voidaan pitää pääsääntönä myös TVL 9.5 §:n soveltamistilanteissa. Jos osingot kuitenkin

³⁴¹ HE 64/2005 vp, s. 7.

³⁴² Ks. Talari 2010, s. 68, jonka mukaan laajakaan arvopaperikauppa ei ole lähtökohtaisesti yleishyödyllisen yhteisön elinkeinotuloa, ja korkotulo katsotaan yleishyödyllisen yhteisön veronalaiseksi elinkeinotuloksi vain poikkeustilanteissa.

³⁴³ Ks. yleisestä ja yleishyödyllisestä käytöstä tarkemmin Myrsky 2014, s. 238–248.

³⁴⁴ Myrsky 2014, s. 231, Talari 2010, s. 68 ja Verohallinto 2022c, kohta 3.4.5.

pääsäännöstä poiketen katsottaisiin kuuluvan rajoitetusti verovelvollisen yleishyödyllisen yhteisön elinkeinotoiminnan tuloon, ratkaistaan osinkojen veronalaisuus EVL 6 a §:n nojalla. Tällöin osinko olisi ulkomaiselle yleishyödylliselle yhteisölle pääsääntöisesti verovapaata lähdeverolain 3.5 §:n edellytysten täyttyessä.³⁴⁵ Näin ollen, tarkastellaan yleishyödyllisen yhteisön pääomarahastoyhtymän kautta saaman osingon veronalaisuutta sitten TVL 23 §:n tai EVL 6 a §:n näkökulmasta, on rajoitetusti verovelvollisen yleishyödyllisen yhteisön pääomarahastoyhtymän kautta saama osinkotulo lähtökohtaisesti verovapaata, sillä kyse on joko automaattisesti verovapaasta henkilökohtaiseen tulolähteeseen kuuluvasta osingosta tai elinkeinotoiminnan tulolähteeseen kuuluvasta, muuhun kuin sijoitusomaisuuteen kuuluvan osakkeen perusteella maksetusta osingosta, joka on EU-oikeuteen perustuvan sääntelyn nojalla verovapaata tuloa.

Ulkomaisella yleishyödyllisellä yhteisöllä on pääomarahastoyhtymän äänettömänä yhtiömiehenä toimimisen lisäksi myös toinen, suomalaisten yleishyödyllisten yhteisöjen hyödyntämä mahdollisuus sijoittaa pääomarahastoyhtymiin. Oikeuskäytännössä on katsottu, että yleishyödyllinen yhteisö voi tehdä sijoituksen pääomarahastoyhtymään voitonjakolainan muodossa, jolloin yleishyödylliselle yhteisölle ei muodostu veronalaista elinkeinotuloa, vaan laina luetaan yhteisön muun toiminnan varoihin, jolloin saadut korkotulot ovat verovapaata tuloa.³⁴⁶ Edellä hyväksytty voitonjakolainarakenne voidaan joko räätälöidä yksittäiselle yleishyödylliselle yhteisölle jolloin yleishyödyllinen yhteisö on ainoa sijoittaja voitonjakolainan myöntäjänä ja rahaston äänetön ja vastuunalainen yhtiömies ovat vaihtoehtorahaston hoitajan kanssa samaan konserniin kuuluvia yhtiöitä tai yleishyödyllistä yhteisöä varten voidaan perustaa erillinen ky-muotoinen syöttörahasto, jolle yleishyödyllinen yhteisö myöntää voitonjakolainan ja syöttörahastosta tulee varsinaisen pääomarahaston äänetön yhtiömies muiden sijoittajien rinnalle.³⁴⁷ Koska sijoittamisen pääomarahastoon voitonjakorakennetta hyödyntäen on katsottu tuottavan suomalaiselle

³⁴⁵ Verohallinto 2022c, kohta 3.4.5.

³⁴⁶ KHO 2017:20. Tapaus koski suomalaisen yleishyödyllisen yhteisön saaman korkotulon verovapautta, mutta koska rinnasteiseen rajoitetusti verovelvollisen yleishyödyllisen yhteisön ankarampi verotuskohtelu olisi EU-oikeuden vastaista, voidaan ratkaisussa johdettua tulkintaohjetta voitonjakolainan muotoisen sijoituksen verovapaudesta soveltaa myös rajoitetusti verovelvolliseen yleishyödylliseen yhteisöön.

³⁴⁷ Valtiovarainministeriö 2018 s. 164.

yleishyödylliselle yhteisölle verovapaata korkotuloa, voidaan vastaavasta tilanteesta saatua korkotuloa pitää verovapaana myös silloin, kun sijoittajana on ulkomainen yleishyödyllinen yhteisö.³⁴⁸

Kokoavana johtopäätöksenä voidaan todeta, että koska julkaistussa oikeuskäytännössä ei olla erikseen vahvistettu ulkomaisten yleishyödyllisten yhteisöjen pääomarahastoyhtymän kautta harjoitetun toiminnan verotuskohtelua, ja tilanteeseen on oikeuskirjallisuudessa esitetty myös toisenlaisia näkökulmia tulon veronalaisuudesta³⁴⁹, on oikeustilaa voitu pitää niin epäselvänä, etteivät ulkomaiset yleishyödylliset yhteisöt ole välttämättä kokeneet pääomarahastoyhtymiä houkuttavina kohteina suorille sijoituksille. Tästä syystä voitonjakolainarakenteiden hyödyntämisen on voitu katsoa olevan verotuksellisesti neutraali ja verotuskohtelun ennustettavuuden puolesta turvallisempi ja houkuttavampi tapa sijoittaa pääomarahastoyhtymiin kotimaisten yleishyödyllisten yhteisöjen lisäksi myös ulkomaisille yleishyödyllisille yhteisöille. TVL 9.5 § kuitenkin lähtökohtaisesti mahdollistaa suoran sijoitustoiminnan verotuskohteluun verrattuna verotuksellisesti neutraalin vaihtoehdon asettamalla säännöksen soveltamistilanteissa pääomarahastoyhtymän kautta saadut tulot verotuksellisesti samaan asemaan, kuin tulot, jotka ulkomainen yleishyödyllinen yhteisö olisi saanut harjoittaessaan sijoitustoimintaa suoraan asuinvaltiostaan ilman suomalaista kommandiittiyhtiötä. Pääomarahastoyhtymän kautta saadun tulon veronalaisuuden ratkaisevaksi tekijäksi tulee TVL 9.5 §:n sanamuodon mukaisesti näin ollen se, miten suoraan harjoitettua sijoitustoimintaa verotettaisiin.

TVL 9.5 §:n soveltamistilanteisiin liittyneitä verovalvonnallisia sekä lähdeverojen perimisajankohtaan liittyviä ongelmia voidaan tarkastella myös niissä tilanteissa, joissa suomalaisen pääomarahastoyhtymän äänetön yhtiömies on rajoitetusti verovelvollinen yleishyödyllinen yhteisö.³⁵⁰

³⁴⁸ Ks. tähän liittyen asia C-386/04, *Centro di Musicologia Walter Stauffer*, EU:C:2006:568.

³⁴⁹ Vrt. Viitala 2007, s. 34. Viitala on aiemmin TVL 9.5 §:ää tarkastelematta katsonut, että ulkomainen yleishyödyllinen yhteisö – kuten ei suomalainenkaan – ei voi vapautua pääomarahastoyhtymän kautta saadun tulon verottamiselta TVL 22 ja 23 §:n nojalla. Viitala on kuitenkin myöhemmin 5.11.2023 käydyn haastattelun yhteydessä katsonut, että myös ulkomainen yleishyödyllinen yhteisö voi kuulua TVL 9.5 §:n soveltamisalan piiriin täyttäessään TVL 9.5 §:n yhtiömiestä koskevat soveltamisedellytykset ja päästä näin ollen niin sanotusti kevyemmän verotuksen piiriin.

³⁵⁰ Ks. ongelmista Valtiovarainministeriö 2018, s. 172.

Tulotyyppikohtaisen verotuksen verovalvonnallisten ongelmien voidaan katsoa pätevän edelleen myös TVL 9.5 §:n soveltuessa ulkomaisen yleishyödyllisen yhteisön verotukseen. Muiden ulkomaisten yhteisöjen verovalvontaan rinnastuen myös tältä osin pääomarahastoyhtymien velvoittaminen nykyistä oma-aloitteisempaan tulotietojen tarkkaan erittelyyn voisi toimia käytännöllisenä ratkaisuna. Sen sijaan lähdeveron perimisvelvollisuuteen liittyviä ongelmia ei lähtökohtaisesti liity tilanteisiin, joissa TVL 9.5 § soveltuu ulkomaisen yleishyödyllisen yhteisön verotukseen, sillä lähdeverotusmenettelyssä verotettavat pääomarahastoyhtymän kautta saadut osinko- ja korkotulot ovat ulkomaiselle yleishyödylliselle yhteisölle lähtökohtaisesti verovapaata henkilökohtaisen tulolähteen tuloa.

5.4 Yhtymäksi luokiteltavan rajoitetusti verovelvollisen äänettömän yhtiömiehen verotus

TVL 9.5 §:n mukainen tulotyyppikohtainen verotuskohtelu pätee myös äänettömänä yhtiömiehenä olevan ulkomaisen yhtymän verotukseen, kun tapauksessa täyttyy säännöksen soveltamisedellytykset.³⁵¹ Edellä kuvatusti ulkomaisen sijoittajan pääomarahastoyhtymän kautta saadut korkotulot, sekä liikeosakkeiden luovutusvoitot ovat ulkomaiselle sijoittajalle lähtökohtaisesti verovapaata tuloa ja kiinteistön luovutusvoitto ja muut kiinteistötulot veronalaista tuloa riippumatta siitä, luokitellaanko ulkomainen sijoittaja yhteisöksi vai yhtymäksi Suomen kansallisen verolainsäädännön sekä verosopimusten nojalla. Rajoitetusti verovelvollisen yhtymäksi luokiteltavan äänettömän yhtiömiehen saaman osingon veronalaisuus määritetään kuitenkin yhteisöjen saamista osingoista poikkeavasti, sillä TVL 9.5 §:n soveltamisedellytykset täyttävä yhtymä ei lähtökohtaisesti voi saada osinkoa pääomarahastoyhtymän kautta verovapaasti, koska osinko ei suoraan saatunakaan lähtökohtaisesti olisi lähdeverolain 7 §:n nojalla ulkomaiselle yhtymälle verovapaata tuloa.³⁵²

³⁵¹ Näin ollen TVL 9.5 §:n soveltamistilanteissa vältetään myös siltä yhtymiin liittyvältä ongelmalta, että minkä verosopimusartiklan mukaan yhtymätulon verotusoikeuden jakautuminen sopimusvaltioiden kesken ratkeaa. Ks. Helminen 2023, luku 6.2.3.

³⁵² Ks. Verohallinto 2022c, kohta 6.1.

Kun pääomarahastoyhtymän äänetön yhtiömies rinnastuu yhtymään, riippuu pääomarahastoyhtymän kautta saadun tulon veronalaisuuden määrittämistapa siitä, onko ulkomainen yhtymä sijaintivaltiossaan asuva ja TVL 9.5 §:n soveltamisedellytykset täyttävä itsenäisenä verovelvollisena ja verosopimussubjektina pidettävä yhtymään rinnastuva entiteetti, vai sijaintivaltiossaan läpivirtaava rahasto, jolloin tulon veronalaisuus määritetään TVL 9.6 §:n soveltamisedellytysten täytyttyä siten, kuin ulkomaisen yhtymän alkuperäinen sijoittaja olisi saanut tulon suoraan kohdeyhtiöstä.³⁵³ Jos suomalaisen pääomarahastoyhtymän välittömänä äänettömänä yhtiömiehenä on läpivirtaava kotimainen tai ulkomainen yhtymään rinnastuva toimija, jonka kautta esimerkiksi ulkomainen yhteisö sijoittaa suomalaiseen pääomarahastoyhtymään, tarkastellaan tulon veronalaisuutta näin ollen TVL 9.6 §:n soveltamisedellytysten täytyessä siten, kuin ulkomainen yhteisö olisi saanut tulon suoraan kohdeyhtiöstä. Suomalaisen pääomarahaston lisäksi tulon veronalaisuuden määrittämiseksi sivuutetaan näin ollen myös väliin jäävä rahasto-osuusrahasto.³⁵⁴

Jos pääomarahastoyhtymän äänettömänä yhtiömiehenä oleva ulkomainen yhtymäksi luokiteltava toimija on kuitenkin verosopimussubjekti, eli verosopimusvaltiossa verotuksellisesti asuva ja erillinen verovelvollinen, ei edellä kuvattu rahastojen rahaston läpivirtauskohtelu tule kyseeseen, vaan osingon veronalaisuus määritetään siten, kuin ulkomainen yhtymä olisi saanut osinkotulon suoraan kohdeyhtiöstä.³⁵⁵ Tällöin ulkomaisen yhtymän saamasta osingosta peritään lähtökohtaisesti lähdeverolain 7.1 §:n mukaisesti 30 %:n suuruinen lähdevero. Tästä poikkeuksena, jos ulkomainen yhtymä saa suomalaisen julkisesti noteeratun yhtiön hallintarekisteröidystä osakkeesta osinkoa, on maksaja velvollinen perimään lähdeverolain 7.2 §:n mukaisesti 35 %:n suuruisen lähdeveron silloin, kun maksajalla tai rekisteröityneellä säilyttäjällä ei ole VML 15 e §:ssä tarkoitettuja tietoja osingon saajasta.³⁵⁶ Koska pääomarahastoyhtymät kuitenkin sijoittavat pääsääntöisesti noteeraamattomiin kohteisiin, ovat nämä tilanteet käytännössä hyvin

³⁵³ HE 306/2018 vp, s. 17.

³⁵⁴ Väliin saattaa jäädä useampikin rahasto, joita kaikkia pidetään säännöksen soveltuessa läpivirtaavina, ja pääomarahastoyhtymän kautta saadun tulon veronalaisuus määritetään siten, kuin tulo olisi saatu suoraan kohdeyhtiöstä. ks. HE 306/2018 vp, s. 14 ja 17.

³⁵⁵ Tällöin ulkomaista yhtymää voidaan lähtökohtaisesti pitää TVL 9.5 §:n soveltamisedellytykset täyttävänä verosopimuksen tarkoittamalla tavalla verosopimusvaltiossa asuvana verosopimussubjektina.

³⁵⁶ Verohallinto 2022c, kohta 6.1.

harvinaisia.³⁵⁷ Itsenäisenä verovelvollisena ja verosopimussubjektina pidettävän ulkomaisen yhtiön pääomarahastoyhtiön kautta saama osinko on näin ollen lähtökohtaisesti veronalaista tuloa, mutta veron lopullinen määrä voi sovellettavan verosopimuksen mukaan olla lähdeverolain asettamia verokantoja alhaisempi. Jos ulkomainen, sijaintivaltiossaan itsenäisenä verovelvollisena kohdeltava yhtiö saa veronalaista osinkotuloa tai muuta Suomessa veronalaista tuloa pääomarahastoyhtiön kautta, on ulkomaisen yhtiön yhtiömies tutkielman luvussa 2.2.3 todetun mukaisesti pääsääntöisesti velvollinen maksamaan tästä tulosta veroa Suomeen, vaikka äänettömänä yhtiömiehenä toimiva ulkomainen yhtiö onkin sijaintivaltiossaan itsenäinen verovelvollinen.

Myös tilanteista, joissa pääomarahastoyhtiön äänettömänä yhtiömiehenä on yhtiö, voidaan vetää kokoavia johtopäätöksiä. Ensinnäkin voidaan huomata, että ulkomaisen sijoittajan pääomarahastoyhtiön kautta saadut korkotulot, sekä liikeosakkeiden luovutusvoitot ovat ulkomaiselle sijoittajalle lähtökohtaisesti verovapaata tuloa ja kiinteistön luovutusvoitto ja muut kiinteistötulot veronalaista tuloa riippumatta siitä, luokitellaanko ulkomainen sijoittaja yhteisöksi vai yhtiöksi Suomen kansallisen verolainsäädännön sekä verosopimusten nojalla. Lisäksi huomataan, ettei yhteisöjen pääomarahastoyhtiön kautta saatujen osinkojen verotukseen liittyvää ulkomaisen sijoittajan toimintamuodon ”alakäsitteen” tasoista selvittämistä tarvitse suorittaa: Osingon veronalaisuus määritetään ulkomaisen yhtiön täyttäessä TVL 9.5 §:n soveltamisedellytykset suoraviivaisesti samalla tavalla riippumatta siitä, rinnastuuko ulkomainen yhtiö lähemminkin kommandiittiyhtiöön vai avoimeen yhtiöön. Sen sijaan on selvitettävä, pidetäänkö ulkomaisesta yhtiöstä läpivirtaavana vai itsenäisenä verovelvollisena, jotta voidaan määrittää, tuleeko tulon veronalaisuutta tarkastella yhtiön vai sen alkuperäisen sijoittajan tasolla. Vaikka tulon veronalaisuus määritettäisiin yhtiön tasolla, pidetään myös ulkomaisesta yhtiöstä laskentasubjektina, jolloin yhtiön tulo verotetaan loppujen lopuksi sen osakkailta.³⁵⁸

³⁵⁷ Ks. Suomen Pankki, Pääomarahastojen ja sijoitusrahastojen saamisten instrumenttijakauma <https://www.eurojatalous.fi/fi/blogit/2018/mihin-ammattimaiset-sijoittajat-sijoittavat/>

³⁵⁸ Ks. Malmgren – Myrsky 2014, s. 330–331 ja Nissinen 2014, s. 320–321.

Samojen tutkielmassa aiemmin tunnistettujen verovalvonnallisten ja lähdeveron perintään liittyvien ongelmien voidaan tunnistaa olevan läsnä myös tilanteissa, joissa TVL 9.5 § soveltuu äänettömän yhtiömiehen ollessa yhtymä.³⁵⁹ Näiden osalta tutkielman luvun 5.2.3 lopussa avattuja havaintoja ja ratkaisuja voidaan pitää edelleen asiaan sopivina. Sen sijaan tilanteisiin liittyy yhteisötilanteista poiketen oletettavasti erityisesti tosiasioiden selvittämiseen liittyviä verovalvonnallisia ongelmia. Erityisesti TVL 9.6 §:n soveltamistilanteissa, joissa pääomarahastoyhtymän äänettömänä yhtiömiehenä on ulkomainen rahastojen rahasto, jonka alkuperäinen sijoittaja sijoittaa moniportaisen yhtymärakenteen kautta, saattaa verotuksen toimittamiseen ja alkuperäisen sijoittajan selvittämiseen liittyä verovalvonnallisia haasteita.³⁶⁰ Nykyisellään TVL 9.5 ja 9.6 §:n mukaisen verotuksen toteuttamiseen sisältyykin näin ollen paljon verovalvontaa vaikeuttavia ja raskasta selvittelyä vaativia seikkoja, joiden ratkaisemiseksi tulisi harkita myös pääomarahastoyhtymän roolin lisäämistä tietojen selvittämisessä ja tarjoamisessa. Tällä tavoin Verohallinnon valvonnallinen taakka säännösten soveltamistilanteissa kevenisi ja säännöksiä voitaisiin varmemmin soveltaa oikein, ulkomaisille sijoittajille säännösten mukaiset veroedut varmistaen entistä tehokkaammin.

³⁵⁹ Valtiovarainministeriö 2018, s. 172.

³⁶⁰ Ks. Verohallinnon lausunto hallituksen esitykseen eduskunnalle laiksi tuloverolain 9 §:n muuttamisesta, s. 2–6.

6 Pääomarahastoyhtymän kautta harjoitetun sijoitustoiminnan verolaintulkinnalliset ongelmat

6.1 Epäneutraalisuus yleishyödyllisten yhteisöjen verotuksessa

Kuten edellä tutkielman luvussa 5.3 esitetystä voidaan huomata, johtaa ulkomaisen yleishyödyllisen yhteisön TVL 9.5 §:n mukainen tulotyyppikohtainen verotus siihen lopputulokseen, että ulkomaisen yleishyödyllisen yhteisön pääomarahastoyhtymän kautta saatu tulo katsotaan lähtökohtaisesti kiinteistötuloa lukuun ottamatta ulkomaisen yleishyödyllisen yhteisön verovapaaksi tuloksi. Vastaavassa tilanteessa kotimaisen yleishyödyllisen yhteisön pääomarahastoyhtymän kautta saatu tulo on kuitenkin oikeuskäytännössä katsottu suomalaisen yleishyödyllisen yhteisön kokonaisuudessaan veronalaiseksi elinkeinotuloksi.³⁶¹ Koska suomalaisen yleishyödyllisen yhteisön sijoittaessa suomalaiseen pääomarahastoyhtymään kyse ei ole rajat ylittävästä tilanteesta, ei tilanteen voida lähtökohtaisesti katsoa olevan edes SEUT 18 artiklan mukaisen syrjintäkiellon vastainen.³⁶²

Pääomarahastoyhtymän kautta saadun tulon veronalaisuus asettaakin kotimaiset yleishyödylliset yhteisöt verotuksellisesti tarpeettoman ankaraan asemaan, sillä lukuun ottamatta pääomarahastoyhtymän kautta tapahtuvaa sijoittamista, pääsääntöisesti yleishyödyllisten yhteisöjen laajaakaan suoraan tai välillisesti harjoittamaa sijoitustoimintaa ei ole katsottu elinkeinotoiminnaksi, jolloin sijoitustoiminnasta saadut tulot ovat verovapaata tuloa yleishyödyllisille yhteisöille.³⁶³ Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että suomalaisen yleishyödyllisen yhteisön pääomarahastoyhtymän kautta tekemä sijoitus on lähtökohtaisesti ankarammin veronalaista kuin suoraan sijoituskohteeseen tehty sijoitus.³⁶⁴ Tätä sijoitusmuotojen välistä epäneutraalisuutta voidaan pitää ongelmallisena, koska lähtökohtaisesti suoria sijoituksia ja sijoitusvälineen kautta tehtyjä

³⁶¹ KHO 2001:11.

³⁶² Helminen 2023a, luku 2.1.2 ja van Thiel 2007, s. 315–325. Ks. myös Asia C-112/91, *Hans Werner*, EU:C:1993:27 ja KHO 2010 t. 412 (LRS).

³⁶³ Valtiovarainministeriö 2018, s. 163 ja Talari 2010, s. 67–70.

³⁶⁴ Juusela 2007, s. 101 ja Viitala 2018, s. 534.

sijoituksia tulisi verotuksellisesti kohdella neutraalisti.³⁶⁵ Lisäksi huomionarvoista on, että TVL 9.5 §:n johdosta kotimaisen yleishyödyllisen yhteisön pääomarahastoyhtymän välityksellä tekemä sijoitus on myös ankarammin veronalaista kuin ulkomaisen yleishyödyllisen yhteisön tekemä sijoitus. Oikeuskirjallisuudessa oletettavasti ulkomaisten yleishyödyllisten yhteisöjen pääomarahastoyhtymän kautta harjoitetun sijoitustoiminnan tarkastelun vähäisyyden vuoksi ongelmaa ei kuitenkaan olla laajemmin tunnistettu tai tutkittu. Sen sijaan oikeuskirjallisuudessa suomalaisten yleishyödyllisten yhteisöjen pääomarahaston välityksellä harjoitetun sijoitustoiminnan verotusta on verrattu erityisesti välittömän sijoittamisen verotuskohteluun. Joka tapauksessa, yleishyödyllisten yhteisöjen pääomarahastojen kautta harjoitettuun sijoitustoimintaan liittyy kotimaisia toimijoita koskeva selvä verotuksellinen epäneutraalisuus ja nykyinen sääntely johtaakin tilanteeseen, jossa yleishyödyllisen yhteisön saaman sijoitustulon veronalaisuus vaihtelee eri sijoitusmuotojen välillä ja riippuu lähtökohtaisesti käytetyn sijoitusvälineen oikeudellisesta muodosta.³⁶⁶ Tästä verolainsäädännöllisestä epäneutraalisuudesta johtuen suomalaiset yleishyödylliset yhteisöt eivät ole kokeneet pääomarahastoyhtymiä houkutteleviksi sijoituskohteiksi.³⁶⁷

Sijoitusmuotojen välinen epäneutraalisuus on tunnistettu aiemmin muun muassa valtiovarainministeriön vuonna 2018 toteuttamassa selvityksessä eri sijoitusmuotojen verokohtelusta. Työryhmä katsoi, että kommandiittiyhtiön osakkaiden verotusta koskevista säännöksistä johtuen yleishyödyllisen yhteisön verotuskohtelulle asetetaan pääomarahastoyhtymään sijoittaessa muuhun sijoitustoimintaan nähden epäsymmetrinen verorasitus, joka on johtanut siihen, etteivät yleishyödylliset yhteisöt ole kokeneet pääomarahastoyhtymiä suosituiksi sijoituskohteiksi.³⁶⁸ Yleishyödyllisten yhteisöjen pääomarahastoyhtymien kautta harjoitetun sijoitustoiminnan verotuksen neutralisoiminen on lisäksi tunnistettu tarpeelliseksi myös työ- ja

³⁶⁵ Ks. OECD 2017, s. 61.

³⁶⁶ Viitala 2007, s. 30 ja Juusela 2007, s. 97.

³⁶⁷ Pääomasijoittajat ry, <https://paaomasijoittajat.fi/ajankohtaista/tiedotteet/26146/kanavoidaan-yksinkertaisella-saadostuutoksella-kasvurahaa-suomalaisille-startup-ja-kasvuyrityksille/>

³⁶⁸ Valtiovarainministeriö 2018, s. 165–166. Valtiovarainministeriön työryhmän saamien tietojen mukaan esimerkiksi säätiöiden osuus pääomarahastoista on tällä hetkellä noin kolme prosenttia. On kuitenkin esitetty, että yleishyödylliset yhteisöt voisivat sijoittaa kommandiittiyhtiömuotoisiin pääomarahastoihin jopa 400 miljoonaa euroa, 10 vuoden aikana, mikä vastaisi noin 6,5 prosentin osuutta, jos markkinoiden kooksi kokonaisuudessaan arvioidaan 6,2 miljardia euroa.

elinkeinoministeriön laatimassa ”Kestävä talouskasvu ja hyvinvointimme tulevaisuus” -raportissa. Epäneutraalisuus on katsottu tarpeelliseksi poistaa, jotta myös yleishyödyllisten yhteisöjen olisi kannattavaa sijoittaa suomalaisiin kasvuyrityksiin pääomarahastoyhtymien kautta.³⁶⁹

Kyseessä on näin ollen nykyiseen lainsäädäntöön sisältyvä sekä kotimaisia että rajat ylittäviä sijoituksia vähentävä ongelma, joka on tunnustettu sekä oikeuskirjallisuudessa että eri tahojen suorittamista viranomaispalveluksista. Lisäksi vallitsevan oikeustilan mukaisen verotuskohtelun voidaan katsoa olevan jo vanhentunutta tai vaativan vähintään uudelleentarkastelua, sillä korkein hallinto-oikeus on linjannut pääomarahastoyhtymän kautta saadun tulon säilyttävän kommandiittiyhtiön tulolähteen ja näin ollen muodostuvan yleishyödyllisen yhteisön veronalaiseksi tuloksi yli 20 vuotta sitten, jolloin pääomasijoitustoimiala ei ollut edes säänneltyä.³⁷⁰ Ratkaisun *KHO 2001:11* jälkeen myös lainsäädäntö on muuttunut siten, että ulkomaisen yleishyödyllisen yhteisön pääomarahastoyhtymän kautta saatu tulo voitaisiin tulkita vastaavassa tilanteessa lähtökohtaisesti verovapaaksi TVL 9.5 §:n nojalla. Vaikka suomalaiset yleishyödylliset yhteisöt Suomessa verotuksellisesti ulkomaisia yleishyödyllisiä yhteisöjä huonompaan asemaan asettava sääntely ei lähtökohtaisesti olekaan EU-oikeuden vastaista, voi tätä kuitenkin pitää sijoitusmuotojen epäneutraalisuuden korjaamisen lisäksi huomioon otettavana lainsäädännön uudistamisen tarvetta puoltavana argumenttina.

6.2 Ratkaisuvaihtoehdot

6.2.1 Verovapausmalli

Oikeuskirjallisuudessa ilmiötä on tarkastellut erityisesti **Viitala**, joka on tunnistanut mahdollisia ratkaisuvaihtoehtoja sijoitusmuotojen välisen epäneutraalisuuden poistamiseksi. Ensimmäisenä ratkaisuvaihtoehtona Viitala on esittänyt verovapausmallin, jossa TVL 23.3 §:ää täydennettäisiin siten, että verovapaaksi säädettäisiin myös pääomasijoitustoimintaa harjoittavasta yhtymästä

³⁶⁹ Työ- ja elinkeinoministeriö 2021, s. 85.

³⁷⁰ Ks. Järvinen 2019, s. 182 ja Viitala 2018, s. 543.

saatava tulo-osuus.³⁷¹ Malli johtaisi pääomarahastoyhtymän kautta harjoitetun sijoitustoiminnan verotuksen poistamiseen, mutta sen voitaisiin kuitenkin katsoa johtavan osittain TVL 23.3 §:n alkuperäisestä tarkoituksesta poikkeavaan lopputulokseen.³⁷² TVL 23.3 §:n muuttamisen lisäksi on suomalaisten säätiöiden etu- ja tukijärjestön toimesta esitetty myös hieman vastaava näkökulma, jonka mukaan verovapausmallin mukainen lakiuudistus voitaisiin toteuttaa myös EVL 6 §:ää muuttamalla.³⁷³ Tähän verovapausmalliin, jossa säädettäisiin yhden sijoittajajoukon pääomarahastoyhtymän kautta saatu tulo poikkeuksellisesti verovapaaksi, voisi liittyä myös yhdenvertaisuusperiaatteeseen liittyviä kysymyksiä.³⁷⁴ Verovapausmalli onkin ratkaisuvaihtoehtona jäänyt viime aikoina selvästi läpivirtausmallia vähemmälle huomiolle. Tälle on vaikeaa määrittää yhtä tiettyä pääsyytä, mutta yhtenä vaikuttavana tekijänä saattaa hyvinkin olla se, että ratkaisuvaihtoehtoista toinen, läpivirtausmalli on jo hyväksytty osaksi pääomarahastoyhtymän osakkaiden verotusta TVL 9.5 §:n muodossa ja on tästä syystä luontevampi tapa lähestyä ongelmaa.

6.2.2 Läpivirtausmalli

Edellä alustetusti, voitaisiin yleishyödyllisten yhteisöjen verotukseen liittyvä ongelma **Viitalan** mukaan ratkaista läpivirtausmallilla, jossa TVL 9.5 §:ää vastaavasti kaikkien äänettömien yhtiömiesten pääomarahastoista saamiin tuloihin sovellettaisiin läpivirtausperiaatetta.³⁷⁵ Viitala katsoo, että mikäli yleishyödyllisen yhteisön pääomarahastosta saamia tuloja kohdeltaisiin ikään kuin yhteisö olisi saanut tulot suoraan eikä pääomarahaston välityksellä, pääomarahaston tuoma saastumisvaikutus eli tulon muuntuminen elinkeinotoiminnasta saaduksi tuloksi pääomarahaston toiminnan perusteella poistuisi.³⁷⁶ Kuten tutkielman luvussa 5.3 on tunnistettu, johtaisi TVL 9.5 §:n läpivirtausluonnetta vastaava säännös siihen, että pääomarahastoyhtymän kautta

³⁷¹ Viitalan lisäksi verovapausmallin puolesta on puhunut myös Juusela. Ks. Juusela 2007, s. 101.

³⁷² Viitala 2007, s. 31.

³⁷³ Säätiöt ja rahastot ry, Säätiöiden pääomasijoittamisen helpottamisella lisää rahaa Suomelle <https://saatiotrahastot.fi/juttuarkisto/saatioiden-paaomasijoittamisen-helpottamisella-lisaa-rahaa-suomelle/>

³⁷⁴ Ks. Nykänen 2017, s. 242.

³⁷⁵ Oikeuskirjallisuuden lisäksi TVL 9.5 §:n läpivirtausluonne on tunnistettu kirjaimellisesti myöhemmin myös lain esitöissä, vaikka säännöksen alkuperäisissä esitöissä HE 64/2005 vp, s. 3 puhuttiin läpivirtauskohtelun sijaan sijoituksen neutraalisuudesta. Ks. HE 204/2021 vp, s. 15.

³⁷⁶ Viitala 2007, s. 31.

saadun tulon veronalaisuus määritetään siten, kuin tulo olisi saatu suoraan kohdeyhtiöstä. Tämän voidaan katsoa johtavan siihen, että elinkeinotoimintana pidettävää pääomasijoitustoimintaa harjoittavalle kommandiittiyhtiölle vahvistetaan edelleen elinkeinotoiminnan tulos, joka jaetaan verotettavaksi kommandiittiyhtiön yhtiömiehillä, mutta läpivirtauskohtelu vaikuttaa pääomarahastoyhtymän osakkaan verotuksen tasolla muun muassa ulkomaisen yleishyödyllisen yhteisön saaman tulon "saastumisvaikutuksen" poistaen siten, että osakkaan tulona verotetaan tulotyyppikohtaisesti vain ne tulot, jotka olisivat olleet veronalaisia, jos tulot olisi pääomarahastoyhtymän sijaan saatu suoraan sijoituskohteesta.

Läpivirtausmallin mukainen lähestymistapa on ollut myös konkreettisesti viime aikoina esillä 18.10.2023 päivätyn lakialoitteen johdosta. Lakialoitteessa ehdotetaan ratkaisuksi, että TVL 16 §:ään tulisi lisätä uusi 5 momentti, jonka mukaan: *"Poiketen siitä mitä edellä säädetään, yksinomaan pääomasijoitustoimintaa harjoittavan kommandiittiyhtiömuotoisen vaihtoehtorahaston äänettömän yhtiömiehen osuutta vastaava osa tällaisen kommandiittiyhtiön saamasta tulosta on veronalaista tuloa vain siltä osin kuin tulo olisi verovelvollisen suoraan saamana ollut veronalaista. Jos osakkaan veronalainen tulo ylittää kyseisen osakkaan osuuden yhtymän tuloon, ylittävä osa luetaan veronalaiseksi tuloksi kymmenenä seuraavana verovuotena sitä mukaa kuin tulo-osuutta kertyy".*³⁷⁷ Vastaavanlainen ratkaisuvaihtoehto on aiemmin esitetty muun muassa Säätiöiden ja rahastojen neuvottelukunta ry:n toimesta.³⁷⁸ Eitetty lakimuutos vastaa olennaisesti TVL 9.5 §:ää ja johtaisi käytännössä siihen, että pääomarahastoyhtymää pidettäisiin de facto läpivirtausyksikkönä ja suomalaisen pääomarahastoyhtymän kautta saadun tulon verotus määritettäisiin läpivirtausperiaatteen mukaisesti TVL 9.5 §:ää vastaavasti myös kotimaisten sijoittajien verotuksessa, luonnollisesti ilman verosopimusten tai TVL 10 §:n mukaisen tulon veronalaisuustarkastelun huomioimista. Lakiehdotus, TVL 9.5 §:ää vastaavasti rakentuu ajatukselle siitä, että kommandiittiyhtiö säilytetään verotuksessa laskentayksikkönä, mutta tulon veronalaisuus yhtiömiestasolla määritetään neutraalisti siten, kuin tulo saataisiin suoraan ilman kommandiittiyhtiötä.

³⁷⁷ Aura Salla 18.10.2023, Lakialoite laiksi tuloverolain 16 §:n muuttamisesta.

³⁷⁸ Säätiöiden ja rahastojen neuvottelukunta ry:n lausunto eri sijoitusmuotojen verokohtelua arvioineen työryhmän raportista, s. 2.

Suomalaisten yleishyödyllisten yhteisöjen pääomarahastoyhtymän välityksellä harjoitetun sijoittamisen kautta saadun tulon veronalaisuus perustuu nykyisin siihen oikeuskäytännössä omaksumattuun näkemykseen, että elinkeinotoimintaa harjoittavan kommandiittiyhtiön äänettömän yhtiömiehenä olevan yleishyödyllisen yhteisön tulo-osuus on yhtymän tulolähteen mukaisesti myös yleishyödyllisen yhteisön elinkeinotuloa.³⁷⁹ Lakiehdotuksen mukainen muutos nykyiseen verolainsäädäntöön poikkeaisi tästä tulkinnasta ja johtaisi siihen verotuksellisesti sijoitusmuodot samaan asemaan asettavaan neutraalimpaan lopputulokseen, että jatkossa myös suomalaiset yleishyödylliset yhteisöt voisivat sijoittaa veroneutraalisti suomalaisiin pääomarahastoyhtymiin, kuitenkin yhtymäverotuksen periaatteita kunnioittaen.³⁸⁰ Muutos poistaisi nykyiseen lainsäädäntöön kuuluvan, jopa käänteiseksi syrjinnäksi kuvattavan verolaintulkinnallisen epäneutraalisuuden ja asettaisi pääomarahastoyhtymän välityksellä sijoittamista harjoittavat kotimaiset yleishyödylliset yhteisöt verotuksellisesti ulkomaisten yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa samaan asemaan, koska ulkomaisten yleishyödyllisten sijoittajien pääomarahastoyhtymän kautta saatu tulo voidaan jo nykyisen TVL 9.5 §:n nojalla käsitellä verotuksessa verovapaana, lähtökohtaisesti henkilökohtaisena tulona tulotyyppikohtaisesti tutkielman luvussa 5.3 kuvatulla tavalla.

Muutoksen voitaisiin katsoa johtavan muun muassa kasvuyritysten pääomituksen ja yliopistojen varallisuudenhoidon tehostamiseen.³⁸¹ Onkin tunnistettu, että ”verotuksellisten esteiden” poistamisella on ollut myönteistä vaikutusta suomalaisten pääomarahastojen houkuttavuuteen.³⁸² Läpivirtausmallin mukaista, vireillä olevassa lakialoitteessa kuvattua ratkaisuvaihtoehtoa voidaan kin muun muassa edellä mainituista syistä objektiivisesti tarkasteltuna pitää järkevänä ja hyvin perusteltuna. Lakiehdotuksen mukaisen muutoksen ei katsota vähentävän verotuloja, vaan sen katsotaan lisäävän pääomarahastoyhtymien houkuttavuutta sijoituskohteina ja vaikuttavan

³⁷⁹ KHO 2001:11 ja Juusela 2007, s. 97.

³⁸⁰ Viitala 5.11.2023. Viitalan mukaan kommandiittiyhtiö olisi ratkaisussa edelleen elinkeinotoimintaa harjoittava, tulo-osuus allokoitaisiin edelleen yleishyödylliselle sijoittajalle ja sitten katsottaisiin mikä osa tuloosuuteen sisältyvästä tulosta olisi ollut veronalaista, jos olisi saatu suoraan ilman kommandiittiyhtiötä. Silloin KHO 2001:11 olisi edelleen validi ratkaisu, mutta yhtiömiestasolla lailla säädettäisiin siitä, ettei tuloosuutta kuitenkaan verotettaisikaan kokonaan nykyiseen tapaan veronalaisena elinkeinotulona.

³⁸¹ Valtiovarainministeriö 2018, s. 166 ja Pääomasijoittajat ry, <https://paaomasijoittajat.fi/ajankohtaista/tiedotteet/26146/kanavoidaan-yksinkertaisella-saadostmuutoksella-kasvurahaa-suomalaisille-startup-ja-kasvuyrityksille/>

³⁸² Ks. HE 306/2018 vp, s. 10.

huomattavan positiivisesti suomalaisten kasvuyritysten sijoitusten hankintaan.³⁸³ Näiden muutoksen puolesta puhuvien yhteiskunnallisten argumenttien lisäksi muutoksella voitaisiin myös poistaa nykyiseen sääntelyyn sisältyvä sekä suomalaiset ja ulkomaiset yleishyödylliset yhteisöt että suomalaisten yleishyödyllisten yhteisöjen eri sijoitusmuodot verotuksellisesti eri asemaan asettava epäneutraalisuus. Lakimuutos ei myöskään toisi mukanaan tuloverolakiin täysin uutta tulon veronalaisuuden tarkastelutapaa, sillä muutos merkitsisi käytännössä yksinkertaistettuna nykyisen TVL 9.5 §:n mukaisen läpivirtausperiaatteen soveltamisalan laajentamista koskemaan muitakin pääomarahastojen osakkaita kuin vain rajoitetusti verovelvollisia osakkaita.³⁸⁴

Lakiehdotuksessa katsotaan, että lakimuutos olisi yksinkertaisesti toteutettavissa.³⁸⁵ Vaikka tämän voisi katsoa pitävän paikkansa siitä näkökulmasta, että muutos ei lisäisi, muuttaisi tai poistaisi vallitsevaa sääntelyä huomattavasti, ei asia ole aivan näin yksinkertainen ja muutos edellyttäisi tosiasiaa laajaa ja huolellista lainsäädännön valmistelua.³⁸⁶ Uudistuksessa tulisi ratkaista myös muutoksen vaikutukset muihin sijoittajiin kuin yleishyödyllisiin yhteisöihin, sekä myös EU:n valtioneuvoston sääntelyn suhtautuminen ehdotettuun muutokseen.³⁸⁷ Näihin seikkoihin enempiä kantaa ottamatta ehdotetun muutoksen voidaan kuitenkin huolellisesti toteutettuna katsoa johdavan arvokkaiden tavoitteiden tarkoituksenmukaiseen saavuttamiseen ilman todennäköistä suoraa negatiivista fiskaalista vaikutusta.

Mikäli lakiuudistus päädytään toteuttamaan esitetysti ja TVL 9.5 §:n läpivirtausmallia vastaavasti, olisi lainvalmistelussa hyvä esittää TVL 9.5 §:n esitöitä tarkemmin se ratkaisujatous, jonka johdosta pääomarahastoyhtymän aiheuttaman "saastumisvaikutuksen" katsotaan poistuvan läpivirtauskohtelun johdosta. Pääsääntö siitä, että osakkaan yhtymän kautta saamat tulot ovat osakkaan verotuksessa saman tulolähteen tuloa kuin ne ovat yhtymän verotuksessa lukuun ottamatta niitä yhteisöjä, joilla ei EVL 1 §:n 2 momentin perusteella ole henkilökohtaista tulolähdettä, on tunnistettu laajasti sekä oikeuskäytännössä, -kirjallisuudessa että viranomaisohjeissa. Vaikka

³⁸³ Pääomasijoittajat ry:n ehdotus työ- ja elinkeinoministeriölle ja valtiovarainministeriölle, s. 2.

³⁸⁴ Viitala 2018, s. 544.

³⁸⁵ Aura Salla 18.10.2023, Lakialoite laiksi tuloverolain 16 §:n muuttamisesta.

³⁸⁶ Valtiovarainministeriö 2018, s. 180.

³⁸⁷ Ks. Valtiovarainministeriö 2018, s. 164–169.

TVL 9.5 §:ää vastaava läpivirtauskohtelu ei suoraan aiheuta poikkeusta tähän pääsääntöön, vaan vaikuttaa osakkaan verotukseen vasta osakas-, ei yhtymätasolla, voidaan ratkaisumallia pitää kuitenkin vahvistusta vaativana tulevaisuuden tulkintaongelmien estämiseksi, sillä sitä ei ole aiemmin nimenomaisesti käsitelty julkaistussa oikeuskäytännössä tai oikeuskirjallisuudessa.³⁸⁸

Mikäli lakiuudistus päädytään toteuttamaan esitetysti ja läpivirtauskohtelu laajennettaisiin koskemaan myös suomalaisia pääomarahastoyhtymän osakkaita, olisi lainvalmistelussa hyvä tarkastella myös ilmiöön liittyvän verovalvonnassa tarvittavan tiedon selvittämistaakan jakamista. Jo nyt läpivirtausmenettelyllä verotettavien rajoitetusti verovelvollisten osakkaiden verovalvonta on koettu raskaaksi ja manuaalista työtä vaativaksi.³⁸⁹ Lakiuudistus laajentaisi läpivirtauskohteluun oikeutettujen verovelvollisten määrää huomattavasti, joka johtaisi jo nyt raskaan prosessin tarpeen lisääntymiseen. Lakiuudistuksella on esitetty olevan yhteiskunnallisesti tärkeä vaikutus ja esitettyjen näkökulmien valossa lakiuudistusta voidaankin pitää myönteisenä muutoksena. Tämä tiedostaen on myös hyvä tunnistaa, ettei uudistus saa johtaa verovalvonnallisesti tarpeettoman raskaaseen lopputulokseen. Suomalaisen verojärjestelmän tulee olla myös hallinnollisesti tehokas, eikä lakiuudistusten toteuttamisessa kuulu unohtaa tai laiminlyödä tätä näkökulmaa.³⁹⁰ Pääomarahastoyhtymän osakkaiden verotussääntelyn uudistamista läpivirtauskohtelun mukaiseksi ja verovalvonnassa tarvittavien tietojen saamisen helpottamista ei tulekaan nähdä keskenään ristiriitaisina asioina, sillä hyvä verojärjestelmä voi samaan aikaan sekä tukea talouskasvua että tuottaa riittävästi verotuloja.³⁹¹ Tästä näkökulmasta sääntelyn muuttuessa verovalvonnallisesti raskaammaksi tulisi erityisesti pääomarahastoyhtymän entistä laajempaa osallistamista verovalvonnassa tarvittavien tietojen keräämiseen vakavasti harkita.

³⁸⁸ Ks. HE 64/2005 vp, s. 6–7, jonka mukaan TVL 9.5 §:llä ei ole vaikutusta yhtymälle vahvistettavan elinkeinotoiminnan tuloksen laskemiseen. Yhtymää pidetään edelleen laskentayksikkönä, jolloin kaikki sen saamat tuotot ja koituneet kulut otetaan huomioon yhtymän elinkeinotoiminnan tulosta laskettaessa. Esitöissä ei kuitenkaan suoraan vahvisteta perusteluita sille, että säännös johtaa verotuksellisesti pääsääntöön vastaiseen lopputulokseen, vaikka säännös ei vaikutakaan yhtymätason elinkeinotulon laskemiseen.

³⁸⁹ Ks. Verohallinnon lausunto hallituksen esitykseen eduskunnalle laiksi tuloverolain 9 §:n muuttamisesta, s. 5.

³⁹⁰ Ks. Verojärjestelmän hallinnollisesta tehokkuudesta ja verojen keräämisen tehokkuudesta keskustelusta ks. Nissinen 2019, s. 73–74.

³⁹¹ Myrsky 2013, s. 78–79.

Läpivirtausperiaate voitaisiin teoriassa toteuttaa myös siten, että kommandiittiyhtiö ohitettaisiin täysin ja tulojen ja menojen katsottaisiin kertyvän suoraan osakkaille.³⁹² Tätä kokonaisvaltaista, sijoittamisessa väli-instrumenttina käytetyn rahaston täysin sivuuttavaa läpivirtauskohtelua on esitetty aiemmin ratkaisuksi myös kiinteistövarallisuuteen sijoittavien erikoissijoitusrahastojen verotuksessa.³⁹³ Huomionarvoista on, että vaikka esitys ei johtanutkaan lainsäädännön uudistamiseen, ei kyseessä ole lainsäätäjälle täysin vieras ratkaisumalli. Koska läpivirtausmalli, jossa pääomarahastoyhtymää kohdellaan edelleen laskentayksikkönä, mutta osakkaita verotetaan osuuksistaan kommandiittiyhtiön tuloon vain siltä osin kuin tulo suoraan saatuna olisi veronalaista, kuitenkin sisältyy jo tuloverolakiin TVL 9.5 §:n muodossa, voidaan tätä pitää puhdasta läpivirtausmallia tarkoituksenmukaisempuna ratkaisuna.

Ratkaisuvaihtoehtojen vertailun johtopäätöksenä voidaankin todeta, että TVL 9.5 §:n läpivirtausperiaatetta vastaavasti toteutettuna uudistus ei monimutkaistaisi pääomarahastoyhtymän yhtiömiesten verotusta liikaa, vaan sen sijaan asettaisi käytännössä ulkomaiset ja suomalaiset sijoittajat samalle viivalle, asettamalla pääomarahastoyhtymästä saadun tulon veronalaisuuden ratkaisevaksi tekijäksi saadun tulon tulotyyppin, tulonsaajan toimintamuodon ja yhtiömiehen harjoittaman toiminnan luonteen myös Suomen sisäisissä tilanteissa. Tämä johtaisi lähtökohtaisesti siihen, että TVL 9.5 §:n tapaan yhtymän tulo-osuus verotettaisiin yhtiömiehen tasolla tulotyyppi-kohtaisesti ikään kuin tulo olisi saatu suoraan pääomarahastoyhtymän sijoituskohteesta. Huomattavimpana vaikutuksena voidaan lopuksi korostaa, että ehdotetun lakimuutoksen mukaisella ratkaisulla poistettaisiin nykyiseen sääntelyyn sisältyvä haitallisena pidettävä eri sijoitusmuotojen välinen epäneutraalisuus.³⁹⁴

³⁹² Viitala 2018, s. 544.

³⁹³ Ks. luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi erikoissijoitusrahastojen kiinteistösijoitusten verosääntelyksi, s. 35. Huomionarvoista on, että Verohallinnon esitykseen annetussa lausunnossa on jälleen tunnistettu läpivirtauskohtelusta johtuva verovalvonnallisen työn huomattava raskaus, jonka johdosta esitettiin, että ulkomaisille rahastoille asetettaisiin velvollisuus oikeiden ja riittävien tulo-, meno- ja osuudenomistajatietojen antamiseen. Ks. Verohallinnon lausunto luonnokseen hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi erikoissijoitusrahastojen kiinteistösijoitusten verosääntelyksi, s. 12.

³⁹⁴ Ks. Viitala 2007, s. 30.

7 Johtopäätökset ja yhteenveto

7.1 Keskeiset tutkimustulokset

Kuten tutkielmasta voidaan huomata, pääomarahastoyhtymien ulkomaisten äänettömien yhtiömiesten pääomarahastoyhtymän kautta saadun tulon veronalaisuuden ratkaiseminen vaatii tapauskohtaista ja moniportaista tarkastelua. Ensinnäkin on selvitettävä, täyttykö tilanteissa TVL 9.5 §:n soveltamisedellytykset. Jos TVL 9.5 §:n soveltamisedellytysten ei voida katsoa täyttyvän voidaan todeta, että pääomarahastoyhtymän kautta saatu tulo on lähtökohtaisesti Suomessa veronalaista tuloa TVL 10 §:n 6 kohdan nojalla riippumatta ulkomaisen äänettömän yhtiömiehen toimintamuodosta. Jos kaikki TVL 9.5 §:n soveltamisedellytykset sen sijaan täyttyvät, kohdellaan pääomarahastoyhtymää läpivirtaavana, jolloin tulon veronalaisuus määritetään tulotyyppikohtaisesti siten, kuin ulkomainen sijoittaja olisi saanut tulon suoraan kohdeyhtiöstä. TVL 9.5 §:n soveltamistilanteista voidaan tunnistaa, että pääomarahastoyhtymän kautta saadun tulon veronalaisuuden määrittämiseksi on tunnistettava erityisesti kaksi pääseikkaa: ulkomaisen sijoittajan toimintamuoto, joka ratkaistaan luokittelusääntöjen avulla sekä pääomarahastoyhtymän kautta saadun tulon tulotyyppi. Kun TVL 9.5 §:n soveltuminen on ratkaistu, eräänlaisena lähtökohtana voidaan TVL 9.5 §:n soveltamistilanteissa pitää sitä, että seuraavaksi on ratkaistava, minälaisena toimintamuotona ulkomaista sijoittajaa verotetaan. Tämän jälkeen sijoittajan pääomarahastoyhtymän kautta saatujen tulojen verotusta tarkastellaan tulotyyppi kerrallaan. Jos TVL 9.5 §:n soveltamisedellytykset eivät täyty välittömästi siitä syystä, että ulkomainen yhtiömies ei ole erillinen verosopimussubjekti, tulee pääomarahastoyhtymän alkuperäisen sijoittajan verotuskohtelun varmistamiseksi tutkia, täyttykö tilanteessa TVL 9.6 §:n soveltamisedellytykset. Mikäli TVL 9.6 §:n soveltamisedellytykset täyttyvät, voidaan ulkomaisen sijoittajan pääomarahaston kautta saadun tulon veronalaisuus määrittää TVL 9.5 §:n mukaisesti tulotyyppikohtaisesti. Mikäli TVL 9.6 §:nkään soveltamisedellytykset eivät täyty, pääomarahastoyhtymän kautta saatu tulo on rajoitetusti verovelvolliselle sijoittajalle lähtökohtaisesti Suomessa veronalaista tuloa TVL 10 §:n 6 kohdan nojalla.

Tarkasteltaessa ulkomaisen sijoittajan toimintamuodon vaikutusta pääomarahastoyhtymän kautta saadun tulon veronalaisuuteen TVL 9.5 §:n soveltamistilanteissa voidaan huomata, että ulkomaista sijoittajaa verotetaan kiinteistötulosta Suomessa poikkeuksetta, kun taas korkotulot ja liikeosakkeiden luovutusvoitot ovat Suomessa verovapaita lähes kaikissa tilanteissa. Rajoitetusti verovelvollisten äänettömien yhtiömiesten toimintamuotojen vaikutukset sen sijaan näkyvät erityisesti pääomarahaston kautta saatujen osinkotulojen veronalaisuuden määrittämisessä, sillä osinkojen veronalaisuuteen vaikuttaa huomattavasti se, pidetäänkö ulkomaista sijoittajaa TVL 4 §:n mukaisena yhtymänä vai TVL 3 §:n mukaisena yhteisönä, ja jos sijoittajaa pidetään yhteisönä, pidetäänkö sijoittajaa yhteisönä, jonka pääomarahastoyhtymän välityksellä omistamat osakkeet kuuluvat sijoittajan sijoitusomaisuuteen. Mikäli rajoitetusti verovelvollinen äänetön yhtiömies on julkisesti noteerattu osakeyhtiö, on sen pääomarahastoyhtymän kautta saadut osinkotulot lähtökohtaisesti verovapaita. Jos äänetön yhtiömies on sen sijaan julkisesti noteeraamaton osakeyhtiö, on sen pääomarahastoyhtymän kautta saadut osinkotulot Suomessa veronalaista tuloa vain, jos osinko on saatu julkisesti noteeratusta kohdeyhtiöstä.

Edellä kuvattu koskee tilanteita, joissa osinko maksetaan muuhun kuin sijoitusomaisuuteen kuuluvan osakkeen perusteella. Jos osinko maksetaan äänettömälle yhtiömiehelle pääomarahastoyhtymän kautta sijoitusomaisuuteen kuuluvan osakkeen perusteella, on osinko Suomessa lähtökohtaisesti veronalaista tuloa. Mikäli rajoitetusti verovelvollinen äänetön yhtiömies sen sijaan sijaintivaltiossaan itsenäisenä verovelvollisena pidettävä yhtiö, on sen pääomarahastoyhtymän kautta saamat osingot Suomessa lähtökohtaisesti veronalaista tuloa. Näin ollen rajoitetusti verovelvollisen äänettömän yhtiömiehen toimintamuodon vaikutus on verotuksellisesti ratkaiseva erityisesti osinkotulojen veronalaisuuden määrittämisessä. Säännöksen soveltamistilanteissa on kriittistä tunnistaa säännöksen perusidea: Tulon veronalaisuus määritetään ikään kuin tulo oltaisiin saatu suoraan sijoituksen kohteesta. Tällöin pääomarahastoyhtymän välityksellä saadun tulon verotuksessa on tärkeää tunnistaa sekä kansallisen lainsäädännön asettamat Suomen verotusoikeuden lähtökohdat tulojen verottamiselle sekä myös mahdollisen Suomen verotusoikeutta rajoittavan verosopimuksen vaikutus.

Huomionarvoista on, ettei TVL 9.5 §:n soveltamisalan ulkopuolelle olla suljettu muita toimijoita kuin ne ulkomaiset toimijat, jotka eivät täytä säännöksen yhtiömiestä koskevia soveltamisedellytyksiä. Näin ollen myös ulkomaisten yleishyödyllisten yhteisöjen pääomarahastoyhtymän kautta saadut tulot voidaan verottaa tulotyyppikohtaisesti TVL 9.5 §:n nojalla säännöksen soveltamisedellytysten täytyessä. TVL 9.5 §:n soveltamisen vaikutus ulkomaisen yleishyödyllisen yhteisön pääomarahastoyhtymän kautta saadun lopullisen tulon veronalaisuuteen on kuitenkin seikka, joka on oikeuskirjallisuudessa ja -käytännössä jäänyt vaille tarkastelua. Tutkielmassa tehtyjen johtopäätösten valossa TVL 9.5 §:n voidaan tulkita poistavan tavallisesti yhtymän aiheuttaman "saastumisvaikutuksen" ja johtavan näin ollen siihen, että pääomarahastoyhtymän kautta saatuja tuloja voidaan lähtökohtaisesti pitää kiinteistötuloja lukuun ottamatta äänettömänä yhtiömiehenä toimivan ulkomaisen yleishyödyllisen yhteisön verovapaana tulona TVL 9.5 §:n nojalla. Näin ollen TVL 9.5 §:n soveltamistilanteissa myös ulkomaisen yleishyödyllisen yhteisön pääomarahastoyhtymän kautta saadun tulon veronalaisuuden ratkaisevaksi tekijäksi tulee säännöksen sanamuodon mukaisesti se, miten suoraan harjoitettua sijoitustoimintaa verotettaisiin, mikäli sijoitustoimintaa harjoitettaisiin suoraan ilman kommandiittiyhtiötä.

Tästä aiheutuu mielenkiintoinen ristiriita ulkomaisten ja kotimaisten yleishyödyllisten yhteisöjen verotuksessa: Suomalaisten yleishyödyllisten yhteisöjen harjoittama sijoitustoiminta on pääsääntöisesti Suomessa verovapaata henkilökohtaisen tulolähteen tuloa, mutta pääomarahastoyhtymän kautta saatu tulo TVL 23.1 §:n nojalla veronalaista elinkeinotuloa. Ulkomaisen yleishyödyllisen yhteisön kohdalla saastumisvaikutuksen poistavan tulkinnan mukaisesti tätä epäneutraalisuusongelmaa ei TVL 9.5 §:n ansiosta pääsääntöisesti ole. Kotimaisten yleishyödyllisten yhteisöjen sijoituksen verotuksellinen epäneutraalisuus on tunnustettu myös oikeuskirjallisuudessa ja viranomaisselvityksissä, joissa on esitetty asiaan erilaisia ratkaisuehdotuksia. Viimeisimpänä asiaan on ehdotettu ratkaisuksi mallia, jossa tuloverolakiin lisättäisiin säännös, jonka nojalla pääomarahastoyhtymää kohdeltaisiin myös puhtaasti kansallisissa tilanteissa verotuksellisesti läpivirtaavana TVL 9.5 §:ää vastaavasti. Huolellisesti valmisteltuna ja kattavasti perusteltuna muutoksen johdosta yleishyödylliselle yhteisölle pääomarahastoyhtymän kautta saadut tulot voitaisiin katsoa lähtökohtaisesti verovapaiksi, koska suoraan saatuina niiden ei voitaisi pääsääntöisesti katsoa olevan EVL-tuloa, tiettyjä poikkeuksia lukuun ottamatta.

Huomionarvoista on myös, että TVL 9.5 §:n soveltamistilanteet ovat viranomaisen näkökulmasta myös julkisesti tunnistetusti verovalvonnallisesti raskaita. Syynä tähän on se, että säännöksen mukainen verotus vaatii Verohallinnolta huomattavan paljon manuaalista työtä. Mikäli lainsäädäntöä päädyttäisiin uudistamaan siten, että myös yleisesti verovelvollisten äänettömien yhtiömiesten pääomarahastoyhtymän kautta saadut tulot pääsisivät verotuksellisesti läpivirtauskohtelun piiriin, olisi lain käytännön soveltamistilanteita ajatellen järkevää harkita pääomarahastoyhtymän oman tiedonantovelvollisuuden laajentamista verovalvonnassa tarvittavien tietojen saamisen helpottamiseksi.

7.2 Mahdolliset jatkotutkimuskysymykset

Tutkimusaihe oli mielenkiintoinen ja kirjoitusprosessin edetessä silmät ovat avautuneet lukuisille eri jatkotutkimuskysymyksille. Asetettuihin tutkimuskysymyksiin vastaamiseksi tutkielmassa lähestyttiin pääomarahastoyhtymän rajoitetusti verovelvollisen äänettömän yhtiömiehen verotukseen vaikuttavaa ratkaisuprosessia ja sen vaiheita osittain hyvinkin kuvailevasti, jotta lopullisten johtopäätösten hahmottaminen tehtäisiin selvemmäksi. Tämä lähestymistapa johti luonnollisesti siihen, että tutkielman edetessä matkan varrella sivuutettiin hyvinkin mielenkiintoisia vero-oikeudellisia kysymyksiä, joihin ei tutkielman tutkimuskysymyksiä ajatellen ollut tarkoituksenmukaista perehtyä syvällisesti. Seuraavaksi käsittelem erityisesti kahta itselleni noussutta jatkotutkimuskysymystä, joiden tutkimisen pariin aion itsekkin jossain laajuudessa palata vielä tulevaisuudessa.

Tutkielmassa tutkittiin pääomasijoitustoiminnan verotusta rajatusti TVL 9.5 §:n soveltamistilanteissa erityisesti kansallisen lainsäädännön silmin. Tutkimustyön aikana heräsi auttamatta mielenkiinto siitä, miten muissa valtioissa on säädetty pääomasijoitustoiminnassa käytettyjen sijoitusvälineiden ja niiden osakkaiden verotuksesta. Näin ollen oikeusvertailevasti mielenkiintoista tutkimusta ja tieteellistä lisäarvoa toisi varmasti eri maiden pääomasijoitusrahastotoiminnan verotusta tarkasteleva tutkimus. Tällaista tutkimusta on huomatakseni tehty Suomessa vielä harvillisen vähän. Kansainvälisen kontekstin tarkasteleminen olisi hyödyllistä varmasti pohdittaessa sitä, miten suomalaista pääomasijoittamissääntelyä voitaisiin kehittää, muun muassa

tarkasteltaessa suomalaisten yleishyödyllisten yhteisöjen pääomarahastoyhtymän kautta harjoitettuun sijoitustoimintaan liittyvän sääntelyn uudistamismahdollisuuksia.

Myös toinen tunnistamani jatkotutkimuskysymys on luonteeltaan oikeusvertaileva, mutta aihetta hieman eri näkökulmasta lähestyvä. Verohallinto on ainakin kahdessa erillisessä julkisessa lausunnossaan katsonut, että läpivirtausratkaisulle perustuvan sijoitusvälineen osakkaan verotus johtaa verovalvonnallisesti hyvin raskaaseen ja työtä vaativaan manuaaliseen prosessiin. Erilaisien sijoitusvälineiden verotuskohtelu läpivirtausperiaatteen mukaisesti on ilmiö, joka on kansainvälisesti tunnistettu ja sitä sovelletaan yhteissijoitustoiminnan verotuksessa muun muassa Luxemburgissa.³⁹⁵ Tästä näkökulmasta olisi mielenkiintoista ja varmasti myös käytännöllistä tutkia sitä, miten verovalvonta ja siinä tarvittavien tietojen riittävä saaminen on varmistettu niissä valtioissa, joissa puhdas läpivirtauskohtelu soveltuu Suomea laajemmin erilaisten sijoitusvälineiden verotukseen. Tällaisella oikeusvertailevalla tutkimuksella olisi varmasti lisäarvoa mietittäessä sitä, miten verovalvonnan tehokkuus voidaan varmistaa myös läpivirtausperiaatteen mukaisesti verotettavissa tilanteissa. Kuten tutkielman alussa tunnistettiin, verotukseen heijastuva alati muuttuva yhteiskunnallinen ja taloudellinen toimintaympäristö ja nopeiden muutosten luomat uudet kysymykset vaativat vero-oikeudellisten kysymysten ja ilmiöiden lähestymistä myös muustakin, kuin vain lainopillisesta näkökulmasta. Tämä pätee myös siitä näkökulmasta, että verojärjestelmämme toimivuuden vuosi myös verovalvonnallisten prosessien tulee pysyä tehokkaina reagoidessaan yhteiskunnallisen muutoksen mukana uudistuvaan verolainsäädäntöön. Tämän varmistamiseksi ilmiön oikeusvertaileva tarkastelu olisi varmasti hyödyllistä.

³⁹⁵ Viitala 2018, s. 544.

Liitteet

Liite 1. Pääomasijoittajat ry, ulkomaisten sijoitusten määrän kehitys kommandiitti-yhtiömuotoisissa pääomarahastoissa vuonna 2005 säädetyin tuloverolain 9.5 §:n voimaantulon jälkeen.

All Private Equity - Private sector	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	H1 2022
Amounts in € thousands	Amount	Amount	Amount	Amount	Amount	Amount	Amount	Amount	Amount	Amount	Amount	Amount	Amount	Amount	Amount	Amount	Amount	Amount	Amount
Geographic sources of funds																			
Domestic	246 000	388 000	382 000	50 030	583 680	175 980	234 080	266 320	236 820	238 080	345 450	231 030	278 700	520 635	102 594	460 410	597 431	1 221 096	323 552
Non-Domestic	63 000	249 000	135 000	94 868	236 160	62 850	47 600	126 150	131 400	195 870	95 890	85 000	123 650	221 974	40 000	197 820	133 713	446 906	49 050
Unclassified	0	0	0	1 107 655	47 040	7 520	41 041	5 300	70 610	23 950	84 900	182 440	103 652	103 853	255 418	260 450	4 000	83 504	0
Total funds raised	309 000	637 000	517 000	1 252 552	866 880	246 350	322 721	397 770	438 830	457 900	526 240	498 470	606 002	846 462	398 012	918 680	735 144	1 751 506	372 603

Sijoitus	Maa
1	Luxembourg
2	Denmark
3	Sweden

All Private Equity - Private sector	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	H1 2022
Amounts in € thousands	Amount	Amount	Amount	Amount	Amount	Amount	Amount	Amount	Amount	Amount	Amount	Amount	Amount	Amount	Amount	Amount	Amount	Amount	Amount
Ulkomaiset sijoitukset yhteensä	63 000	249 000	135 000	94 868	236 160	62 850	47 600	126 150	131 400	195 870	95 890	85 000	123 650	221 974	40 000	197 820	133 713	446 906	49 050
Ulkomaiset julkisen sektorin sijoitukset	-	-	-	-	25 000	20 000	-	15 000	25 000	100 980	28 000	35 000	-	40 000	30 000	80 000	67 860	76 821	10 000
Ulkomaiset yksityisen sektorin sijoitukset	63 000	249 000	135 000	94 868	211 160	42 850	47 600	111 150	106 400	94 890	67 890	50 000	123 650	181 974	10 000	117 820	65 853	370 085	39 050

Vuosilta 2004-2006 ei ollut dataa saatavilla ulkomaisista julkisen sektorin sijoituksista.

Tilastot sisältävät myös yksityissijoittajien sijoitukset mutta käytännössä kaikki sijoitukset on tehty yhtiön kautta.